

Sosiaalityön interventioiden vaikutus lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen
Integroitu kirjallisuuskatsaus

Marjatta Timonen
Pro gradu – tutkielma
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityö
Lapin yliopisto
Syksy 2022

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Sosiaalityön interventioiden vaikutus lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen. Integroitu kirjallisuuskatsaus

Tekijä/-t: Marjatta Timonen

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma x Lisensiaatintutkimus __

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 81, ei liitteitä

Vuosi: 2022

Tiivistelmä:

Tämän tutkielman aiheena on sosiaalityön interventioiden vaikutus lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen. Tutkielmassa tarkastellaan erityisesti sitä, millaisille elementeille sosiaalityön intervention vaikuttavuus perustuu. Tutkielmassa sivutaan myös näiden interventioiden vaikutuksia yhteiskuntaan. Tutkielman kontekstissa sosiaalityön interventiot ymmärretään monialaisina interventioina, joissa hyödynnetään eri tieteenalojen teoreettista perustaa. Tutkielman tavoitteena on lisätä sosiaalityöntekijöiden tietoa lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen puuttumaan pyrkivien sosiaalityön interventioiden vaikuttavista elementeistä sekä herätellä niin sosiaalityön opiskelijoiden kuin tutkijoidenkin kiinnostusta tutkia lisää lasten ja nuorten rikoskäyttäytymistä.

Tutkielmani on laadullinen kirjallisuuskatsaus, jonka teoreettismetodologisenä viitekehyksenä ovat kriittinen realismi ja realistinen arviointi. Tutkielma on toteutettu integroituna kirjallisuuskatsauksena, jonka aineisto koostuu kuudestatoista ($n=16$) sosiaalityön kansainvälisestä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista. Integroidun katsauksen aineisto sisältää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutkimusartikkeleita. Tutkimusaineisto on analysoitu realistisen synteessin periaatteita mukaillen.

Tulosten perusteella lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat myönteisimmin interventiot, jotka tukevat lapsen osallisuutta sekä vahvistavat hänen elämänhallintaansa, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä koulutusta ja työllisyyttä tukevia taitoja. Interventioiden vaikuttavia elementtejä olivat mentorointi, nuorten yksilöllisten tarpeiden huomiointi ja niihin vastaaminen, vanhemman vanhemmuustaitojen vahvistaminen sekä nuoren osallisuuden ja itseluottamuksen vahvistaminen positiivisen vahvistamisen kautta. Myös Suomessa tarvittaisiin lisää sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisestä ja sen vähentämiseen pyrkivistä sosiaalityön interventioista.

Avainsanat: sosiaalityö, vaikuttavuus, interventiot, nuorisoriikollisuus, integroitu kirjallisuuskatsaus

Sisällys

Sisällys	3
1 Johdanto	4
2 Lapset ja nuoret rikostentekijöinä	7
2.1 Lapsi vai nuori rikosentekijä?	9
2.2 Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen tutkimussuuntia	12
2.3 Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen erityispiirteet	13
2.4 Altistavat ja suojaavat tekijät	16
3 Sosiaalityön moniulotteinen vaikuttavuus	21
3.1 Sosiaalityön interventiot ja vaikuttavuus	22
3.2 Interventioiden vaikuttavuuden tutkiminen	25
3.3 Haasteet sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden osoittamisessa	27
4 Teoreettimetodologinen viitekehys	30
4.1 Kriittinen realismi	30
4.2 Realistinen arviointi	34
5 Tutkimustehtävä, -kysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen.....	37
5.1 Tutkimusmenetelmänä integroitu kirjallisuuskatsaus	37
5.2 Tutkimusaineiston hankinta	39
5.3 Tutkimusaineiston kuvaus ja laadun arviointi.....	42
5.4 Tutkimusaineiston analyysi.....	52
5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	52
6 Realistinen synteesi nuorten rikoskäyttäytymisestä ja sosiaalityön interventioista.....	56
6.1 Nuoren rikosentekijän ja nuorten rikoskäyttäytymisen määrittely	56
6.2 Nuorten rikoskäyttäytymisen seuranta ja mittaaminen	58
6.3 Interventioiden konteksti.....	59
6.4 Interventioiden käynnistämät mekanismit ja niiden vaikutukset	62
7 Sosiaalityön interventioiden vaikutukset rikoskäyttäytymiseen	67
7.1 Rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat intervention elementit	67
7.2 Intervention toteuttamisessa huomioitavat seikat	69
7.3 Interventioiden heijastevaikutus yhteiskuntaan	71
8 Johtopäätökset ja pohdinta	73
Lähteet.....	76

1 Johdanto

Viime vuosina alaikäisten tekemien rikosten lisääntyminen ja raaistuminen ovat nousseet toistuvasti median otsikoihin myös Suomessa ja herättäneet julkista keskustelua. Poliisin edustajat ovat kertoneet olevansa huolissaan erityisesti pääkaupunkiseudulla havaitusta alaikäisten tekemien ryöstöjen rajusta kasvusta, alistusväkivallan leviämisestä yhä nuorempien lasten keskuuteen sekä lasten pyörittämästä huumausainekaupasta. (Kantola 2022.) Poliisin tekemän selvityksen mukaan alaikäisten, erityisesti alle 15-vuotiaiden lasten, rikosepäilyt ovat kasvaneet merkittävästi vuoden 2015 jälkeen. Samaan aikaan yli 18-vuotiaiden nuorten väkivaltarikollisuuden kehityssuunta on edelleen ollut laskusuuntainen. Poliisin arvion mukaan havaittua kehitystä ei voi täysin selittää ilmoitusaltiuden lisääntymisellä tai lainsäädännöllisillä muutoksilla. Kehityskulkuun on todennäköisesti vaikuttanut muun muassa lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden heikko saatavuus, rikollisen elämäntavan ihailu ja (väkivalta)rikosmyönteisten asenteiden lisääntyminen alaikäisten lasten keskuudessa. (Danielsson 2022.) Harrastustoiminnan ja lasten ja nuorten suosimien ajanviettopaikkojen sulkeminen koronapandemian aikana muutti heidän ajanviettotapojaan. Poliisin havaintojen mukaan entistä nuoremmat lapset ajautuvat viettämään vapaa-aikaansa kadulla ja tutustuvat siellä nuoriin, jotka tekevät rikoksia. Poliisi pitääkin mahdollisena sitä, että nuorisorikollisuuden ympärillä oleva riskiryhmä on laajentunut viime vuosina. (Kantola 2022.) Joidenkin murrosiässä olevien lasten ja nuorten keskuudessa rikosten tekemisestä on saattanutkin tulla jopa eräänlainen viihdyke tai ajanviettotapa, jota kuvataan sosiaaliseen mediaan samalla tavoin kuin he kuvaavat muutakin riskikäyttäytymistään. Käyttäytymisen taustalla voi kuitenkin olla monenlaisia tekijöitä ja olosuhteita.

Lapset ja nuoret elävät hetkessä. Tuija Muurinen (2021) huomauttaa, että tilanteesta riippuen tämä voi näyttäytyä aikuisten silmissä ajattelemattomuutena, impulsiivisena käytöksenä, laiskuutena tai vastuun pakoilemisena. Muiden ikätovereiden mielipiteet ja ihailu merkitsevät lapsille ja nuorille hyvin paljon ja tämän vuoksi he pyrkivät toiminnallaan saavuttamaan suosiota ikätovereidensa keskuudessa. Tämän saavuttamiseksi lapset ja nuoret ovat valmiita ottamaan suuriakin riskejä. Lasten ja nuorten riskinotto-kyky on yksikölinen, mutta siihen vaikuttaa myös ryhmäpaine, mahdollinen päihtymystila ja lapsen sosiaalinen asema ikätovereidensa keskuudessa. Riskejä ottamalla moni lapsi ja nuori pyrkii saavuttamaan ihailua ikätovereidensa silmissä ja näin kohottamaan sosiaalista asemaansa. Keskenäisestä

aivojen kehityksestä johtuen lapset ja nuoret eivät aina ymmärrä tekojensa pitkäaikaisia vaikutuksia vaan he toimivat impulsiivisesti, hetkessä. Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymistä tutkittaessa on havaittu, että lapset ja nuoret eivät välttämättä suunnittele rikoksiaan vaan syyllistyvät rikokseen ajattelemattomuuttaan, hetken mielijohdeesta ja kokemansa ryhmäpaineen vuoksi. Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiselle onkin tyypillistä rikosten tekeminen ryhmässä. Lapset ja nuoret harvemmin syyllistyvät rikosten tekemiseen ollessaan yksin. (Muurinen 2021.)

Rikoskäyttäytyminen on tavanomaisesti ohimenevä vaihe lapsen ja nuoren elämässä, mutta samaan aikaan se voi myös altistaa hänet rikosmyönteisten asenteiden omaksumiselle ja sosiaalista rikolliseen elämäntapaan (Knospe ym. 2022). Kun perheen kasvatukselliset keinot ja viranomaisten ohjaus ja ennaltaehkäisevät interventiot osoittautuvat riittämättömiksi, yhteiskunta reagoi lapsen tai nuoren vakavaan rikoskäyttäytymiseen sulkemalla hänet tavanomaisen sosiaalisen elinympäristönsä ulkopuolelle joko laitoshoittoon tai vankilaan. Tämä toimintatapa tuo lapsen tai nuoren vallan ja väkivallan määrittämiin tiloihin ja ympäristöön (Knospe ym. 2022), jossa hänen kehitystään tukevat prososiaaliset kontaktit vähenevät merkittävästi (Thornberry ym. 2018). Joidenkin tutkimusten mukaan tämä vaikuttaa lapsen ja nuoren sosiaaliseen kehitykseen haitallisesti ja vaikeuttaa hänen integroitumistaan ympäröivään yhteiskuntaan (mt.). Tämän vuoksi lapsen tai nuoren sijoittaminen kodin ulkopuolelle laitoshoittoon tai kovempien rangaistuksien antaminen ei välttämättä tuota toivottua tulosta vaan syventää ja kroonistaa lapsen tai nuoren rikoskierrettä. Nuorisoriikollisuuden tutkimuksessa onkin viimeisen vuosikymmenen aikana voimistunut kiinnostus tutkia ja kehittää lasten ja nuorten rikoskierteen katkaisemiseen tähtääviä kuntouttavia interventioita sekä vaihtoehtoisia rangaistusmenetelmiä, jotka tukisivat lapsen prososiaalista kehitystä, osallisuutta ja yhteiskuntaan integroitumista. (Knospe ym. 2022.)

Pro gradu-tutkielmani on laadullinen tutkimus, jonka aiheena on sosiaalityön interventioiden vaikutus lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen. Tutkielmani tavoitteena on selvittää aieman tutkimustiedon perusteella, millaisten sosiaalityön interventioiden on todettu vaikuttavan nuorten rikoskäyttäytymisen vähenemiseen ja minkä vuoksi intervention on todettu olevan vaikuttava. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi olen käyttänyt tutkimusmenetelmänä integroitua kirjallisuuskatsausta (ks. Stolt ym. 2016), jonka teoreettis metodologisena viitekehystenä on kriittinen realismi (ks. Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009) ja realistinen arviointitutkimus (ks. Pawson & Tilley 1997). Tutkimusaineisto on kerätty syksyllä 2022

tutkimussuunnitelman- ja kirjallisuuskatsauksen protokollan mukaisesti Lapin yliopiston opiskelijoiden saatavilla olevista elektronisista tietokannoista. Aineistoni sisältää kuusitoista ($n=16$) vertaisarvioitua kansainvälistä tutkimusartikkelia, jotka täyttivät tutkimukseni sisäänottokriteerit. Integroivan katsaukseni aineisto sisältää sekä kvantitatiivisia että kvalitaatiivisia tutkimusartikkeleita. Aineistooni valitsemani tutkimusartikkelit on julkaistu kansainvälisissä sosiaalityön, psykologian, kasvatustieteen ja kriminologian tieteellisissä lehdissä. Olen analysoinut tutkimusaineistoni mukailten realistisen synteessin periaatteita.

Perustelen tutkimusaiheeni valintaa tutkimusaiheen ajankohtaisuudella ja niin yhteiskunnallisella kuin yksilötasonkin merkittävyydellä, sosiaalityön käytännöstä nousevilla tiedon tarpeilla sekä henkilökohtaisella tutkimusintressilläni. Tutkimukseni tavoitteena on lisätä tietoa lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavista sosiaalityön interventioista, joita sosiaalityöntekijät voisivat hyödyntää työskennellessään rikoksilla oireilevien lasten ja nuorten kanssa. Henkilökohtainen kiinnostukseni tutkielmani aihepiiriä kohtaan syttyi, kun työskentelin opiskeluideni loppuvaiheessa sosiaalityöntekijän sijaisena lastensuojelussa ja perhesosiaalityössä. Työssäni kohtasin alaikäisiä lapsia, joiden epäiltiin syyllistyneen näpistelyjen lisäksi myös vakavampiin rikoksiin kuten esimerkiksi törkeisiin pahoinpitelyihin ja aseellisen ryöstön suunnitteluun. Heidän kanssaan työskennellessäni tietoni ja osaamiseni rajat tulivat hyvin nopeasti vastaan. Se herätti minussa auttajana avuttomuudentunteen, mikä puolestaan sytytti kipinän tutkia lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavien sosiaalityön työmenetelmiä ja interventioita.

Tutkielmassani on kahdeksan lukua. Aloitan tutkielmani tarkastelemalla lasten ja nuorten rikoskäyttäytymistä (luku 2) sekä keinoja arvioida sosiaalityön interventioiden vaikuttavuutta (luku 3). Tämän jälkeen esittelen tutkimukseni teoreettis metodologisen viitekehyksen (luku 4), jonka jälkeen esittelen tutkimustehtäväni ja tutkimuskysymykseni, tutkimukseni menetelmälliset lähtökohdat sekä kuvailen tutkimusprosessini kulkua (luku 5). Tämän jälkeen olen kirjoittanut auki tekemäni realistisen synteessin (luku 6) ja esittelen niiden pohjalta tekemäni tutkimukseni tulokset (luku 7). Päätän tutkimukseni johtopäätöksiin ja pohdintaan (luku 8), jossa pohdin tutkimukseni vaikutuksia sosiaalityön käytäntöön ja politiikkaan sekä esittelen tutkimukseni rajoitukset ja tutkimukseni pohjalta kumpuavat jatkotutkimusaiheet.

2 Lapset ja nuoret rikostentekijöinä

Murrosikä on merkittävä kehitysvaihe, jonka aikana lapsen autonomia lisääntyy, mikä näkyy lapsen arjessa lisääntyneenä vapautena liikkua itsenäisesti kodin ulkopuolella sekä luoda ja ylläpitää omia ihmissuhteita (Thulin ym. 2022). On tärkeää, ettei lapsen autonomiaa rajoiteta liikaa, sillä se tarjoaa hänelle oivan tilaisuuden vahvistaa sosiaalisia taitojaan sekä kehittää itsenäiseen elämään tarvittavia taitoja, jotka auttavat häntä myöhemmin irtautumaan vanhemmistaan ja aikuistumaan. Mutta kuten Thulin ym. (mt.) muistuttavat, lisääntyneellä vapaudella on kääntöpuolensa, joka mahdollistaa myös negatiivisten vuorovaikutussuhteiden kehittymisen.

Valtaosa lapsista ja nuorista ei syyllisty rikoksen valmisteluun, rikoksen yritykseen tai rikoksen tekemiseen. Osa lapsista ja nuorista on kuitenkin aina pyrkinyt rikkomaan yhteisönsä normeja, mutta suurimmalla osalla heistäkin rikosaktiivinen käyttäytyminen rajoittuu pelkästään nuoruusvuosiin. (Harrikari 2008.) Nuoruusvuosina perinteinen rikoskäyttäytyminen - kuten esimerkiksi päihteisiin liittyvät rikkomukset, näpistykset, varkaudet ja pahoinpitelyt - ovat tyypillisiä (Kaakinen & Näsi 2021). Erityisesti nuorten kohdalla rikoskäyttäytyminen on osa riskialtista elämäntapaa, johon saattaa liittyä myös rikollisuuden tai rikollisen elämäntavan ihannoitua, koulutuksen laiminlyöntiä, päihteiden väärinkäyttöä, suojaamatonta seksiä ja aseita (McCrea ym. 2019).

Ikä- ja kehitystasonsa vuoksi lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat aikuisten suojelua. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat rikoksilla oireilevat lapset ja nuoret. Rikoksia tekevien ikätovereiden kanssa ajan viettäminen altistaa lapsen tai nuoren rikosten tekemiselle sekä rikollisen elämäntavan omaksumiselle. Tällöin lapsi tai nuori voi myös altistua rikolliseen elämäntapaan liittyville lieveilmiöille: väkivallan kokemuksille, hyväksikäytölle tai päihteiden väärinkäytölle. Tämän vuoksi rikoskäyttäytyminen vaarantaa rikoksia tekevän lapsen tai nuoren turvallisen kasvuympäristön sekä hänen hyvinvoinnin ja iänmukaisen kasvun ja kehityksen. Nuorisorikollisuuden tutkijoiden mukaan rikoksia tekevillä nuorilla on havaittu mielenterveyden häiriöitä ja traumaperäisen stressihäiriön oireita (ks. esim. McGill ym. 2021 tai Pickens 2016). McGillin ym. (mt.) mukaan lukuisat tutkijat ovat havainneet yhteyden lapsuuden traumaattisten kokemusten, traumaoireiden ja nuorten rikoskäyttäytymisen välillä. On myös viitteitä siitä, että nuoriso-oikeusjärjestelmän piirissä olevilla nuorilla on muita ikätovereitaan todennäköisemmin traumaattisia

kokemuksia kuten esimerkiksi seksuaalista tai fyysistä hyväksikäyttöä (Pickens 2016). Suurin osa oikeusjärjestelmän piirissä olevista nuorista on myös raportoitunut kokemistaan traumaattisista kokemuksista ja heillä on havaittu myös posttraumaattisen stressihäiriön (PTSD) oireita (Dierkhising ym. 2013). Tutkijoiden mukaan uhrikokemusten kasautuminen on yksi merkittävä rikollisuuden ennustaja. Tutkimuksissa on havaittu, että useita traumaattisia kokemuksia kokeneet nuoret aloittavat lainvastaisen toiminnan muita ikätovereitään aiemmin ja heillä on myös havaittu olevan kroonistuneita rikolliseen käyttäytymiseen liittyviä toimintamalleja. (McGill ym. 2021.) Nuorten traumatisoitumisen taustalla voivat olla varhaiset traumaattiset kokemukset, mutta hyvin todennäköistä on myös se, että jatkuvan väkivallan uhan alla eläminen, väkivallan todistaminen ja väkivallan tekeminen voi traumatisoida nuoren (Williams ym. 2015). Aiempien tutkimusten perusteella esimerkiksi tiedetään, että nuoruusiässä väkivallalle altistuminen aiheuttaa lyhyt- ja pitkäaikaisia psyykkisiä oireita (esim. masennusoireita), vaikeuttaa impulssien hallintaa sekä aiheuttaa erinäisiä sosiaalisia tai vuorovaikutuksellisia ongelmia (Thulin ym. 2022).

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) velvoittaa yhteiskuntaa huolehtimaan, että lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun toteutuu. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 2§:n mukaan lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamisesta. Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) 2§ kuitenkin velvoittaa lasten ja heidän perheidensä kanssa toimivia viranomaisia tukemaan lapsen vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään tarjoamalla lapselle ja perheille apua riittävän varhain sekä ohjaamaan lapsen ja hänen perheensä tarvittaessa lastensuojelun palveluiden piiriin, mikäli lapselle ja perheelle tarjottu apu ja tuki osoittautuvat riittämättömäksi. Erityisesti rikoksilla oireilevien lasten ja nuorten kohdalla on tärkeää, että he ohjautuisivat perhesosiaalityön tai lastensuojelun palveluiden mahdollisimman varhain, jotta heidän rikoskierteensä saataisiin katkaistua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Vaikka lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen näyttää vähentyneen länsimaissa 1990-luvulta alkaen, lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen on edelleen puuttumista vaativa kansanterveydellinen ongelma, joka hoitamattomana aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Lowen ym. (2022) mukaan vuonna 2017 noin 24 prosenttia nuorista ilmoitti osallistuneensa väkivaltaiseen yhteydenottoon viimeisen vuoden aikana (Child Trends Databank 2018). Vuonna 2016 noin 7 prosenttia nuorista ilmoitti osallistuneensa tappeluun viimeisen vuoden

aikana (Näsi 2016). Lowe ym. huomauttavat, että vaikka Suomessa esiintyy vähemmän nuorten välistä väkivaltaa kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, se on silti otettava vakavasti, koska väkivaltaiset yhteydenotot voivat johtaa nuorten loukkaantumiseen tai jopa kuolemaan ja tämän myötä voi syntyä kostoväkivallan kierteitä (Lowe ym. 2022).

2.1 Lapsi vai nuori rikosentekijä?

Rikoksia tekeviin lapsiin ja nuoriin viitataan eri käsitteillä riippuen toimintaympäristöstä, jossa rikoksesta epäilty lapsi tai nuori kohdetaan. Sosiaalityön vaikutuspiirissä rikoksia tekeviin lapsiin ja nuoriin viitataan käsitteillä 'lapsi' ja 'nuori'. Näiden käsitteiden käyttö perustuu lastensuojelulain (13.4.2007/417) 6§:ssä esitettyyn määritelmään, jonka mukaan lapsi on alle 18-vuotias henkilö ja nuori on 18-24-vuotias henkilö. Tämä ikäjaottelu tunnetaan myös Hallintolaissa (6.6.2003/434), vaikka se ei tule siellä yhtä selkeästi ilmi kuin lastensuojelulaissa. Toisinaan sosiaalityön arjessa saattaa kuulla myös käsitteen rikoksilla oireileva lapsi tai nuori. Tätä käsitettä lainsäädäntö ei kuitenkaan tunne, mutta se löytyy esimerkiksi lastensuojeluilmoitusten arviointilomakkeesta. Mielestäni rikoksilla oireileva lapsi tai nuori on kuitenkin leimaava käsite, josta tulisi pyrkiä eroon. Käsite määrittelee lapsen tai nuoren rikosten tekemisen kautta, jolla voi olla lannistava vaikutus hänen myöhempiin elämänvalintoihinsa. Käsite antaa mielestäni myös harhaanjohtavan kuvan lapsen tai nuoren rikoskäyttäytymisestä. Rikoskäyttäytyminen ei ole sairauden oire eikä siihen ole olemassa 'lääkkeitä', joiden avulla sen voisi 'parantaa'.

Lastensuojelulakiin ja hallintolakiin pohjautuvaa ikäjaottelua ei käytetä poliisin tai syyttäjän jokapäiväisessä toiminnassa eikä myöskään kriminologian tai nuorisirikollisuuden tutkimuksessa. Poliisi ja syyttäjä sekä kriminologian ja nuorisirikollisuuden tutkijat käyttävät käsitettä 'nuori rikosentekijä'. Tämä käsite on johdettu Laki nuorista rikosentekijöistä (262/1940), jonka 1§:ssä esitetyn määritelmän mukaan nuori rikosentekijä on henkilö, joka on rikoksen tekohetkellä ollut yli 15-vuotias, mutta alle 21-vuotias. Nuori rikosentekijä eroaa aikuisesta rikosentekijästä siten, että nuoreen rikosentekijään sovelletaan tavanomaisesti lievempiä rangaistuksia kuin aikuisiin ja heitä harvemmin tuomitaan vankeusrangaistukseen. Mikäli nuori rikosentekijä on syyllistynyt vakavaan henkeen ja terveyteen kohdistuneeseen rikokseen (esimerkiksi tappo tai murha), häntä ei saa tuomita elinkautiseen vankeusrangaistukseen ja tavanomaisesti hän istuu tuomionsa vankilan nuoriso-osastoilla.

Tuija Muurisen mukaan Suomessa viranomaiset ovat myös sitoutuneet noudattamaan kansainvälisiä sopimuksia, sääntöjä ja suosituksia, jotka koskevat alaikäisiä vankeja. Myös lainsäädännössä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että nuoren iästä ja kehitysvaiheesta johtuvat tarpeet huomioidaan vankeusrangaistusta toimeenpantaessa, kun nuori on tehnyt rikoksen alle 21-vuotiaana. (Muurinen 2021, 6.) Rikoksia tekevien lasten ja nuorten kanssa työskentelevät tunnistavat nämä käsitteet ja niiden väliset erot. Arkipuheessa ja nuorisoriikollisuuden tutkimuksessa nämä käsitteet saattavat kuitenkin toisinaan hämärtyä ja niitä saatetaan virheellisesti käyttää toistensa synonyymeina.

Lastensuojelun näkökulmasta 'nuori rikoksentekijä' on vakiintuneesta asemastaan huolimatta ongelmallinen käsite, sillä se häivyttää rikoksentekijän iän ja iän luoman haavoittuvaisen aseman. Lastensuojelun toimenpiteiden kannalta rikoksentekijän ikä on hyvin olennainen seikka, sillä rikoksentekijän ikä vaikuttaa lapsen puhevaltaan sekä lastensuojeluasiakkuuden alkamiseen ja sen mahdollistamiin interventioihin. Täytettyään 15-vuotta lapsi saa käyttää itsenäisesti puhevaltaa oikeudessa huoltajansa rinnalla. Lastensuojeluasiakkuus päättyy, kun lapsi täyttää 18-vuotta. THL:n Lastensuojelun käsikirjan mukaan, mikäli lapsi on huostaanotettu tai sijoitettu avohuollon tukitoimena kodin ulkopuolelle ja sijoitus on kesäntänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut ainoastaan lapseen, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus järjestää lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa sijaishuollon päättymisen jälkeen. Tyypillisesti oikeus jälkihuoltoon alkaa nuoren täytettyä 18-vuotta, mutta joissakin tapauksissa jälkihuoltoa voidaan järjestää myös nuoremmalle lapselle. Mikäli nämä edellä mainitut ehdot eivät täyty, lapsen asiakkuus lastensuojelussa päättyy, kun hänestä tulee täysi-ikäinen. Tämän jälkeen nuori voi halutessaan siirtyä aikuissosiaalityön asiakkaaksi. (THL.) Aikuissosiaalityön tarjoamat tukitoimet ovat kuitenkin huomattavasti kevyempiä kuin lastensuojelun palvelut ja nuorelta edellytetään enemmän oma-toimisuutta. Täysi-ikäistyminen ja aikuissosiaalityön palveluiden vapaaehtoisuus muodostavatkin kriittisen siirtymäkohdan, jossa erityisesti rikolliselle polulle ajautunut päihdeongelmainen nuori on vaarassa pudota yhteiskunnan turvaverkkojen läpi ja syrjäytyä. Moni heistä tarvitsisi vahvempaa tukea kuin mitä yhteiskunnalla on mahdollista heille tarjota.

Nuorisoriikollisuuden tutkimuksessa käytetään käsitteitä 'nuori' ja 'nuorisoriikollisuus'. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään muun muassa käsitteitä 'young offenders' ja 'youth delinquent'. Suomessa tai kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa ei ole kuitenkaan määritelty täsmällisesti, minkä ikäisiin lapsiin ja nuoriin näillä käsitteillä viitataan.

Omien havaintojeni mukaan se on hyvin tutkimuskohtaista. Jokaisessa tutkimuksessa tutkija erikseen määrittelee ikäraajat nuorelle rikoksenteikijälle. Tästä johtuen nuorisoriikollisuutta käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa nuori voi tarkoittaa 12-vuotiasta lasta (ks. Milburn ym. 2011) tai 21-vuotiasta aikuista (ks. Rioux ym. 2020). Tämä mielestäni hämärtää nuorisoriikollisuuteen liittyviä ilmiöitä. On eri asia, puhutaanko alaikäisestä 10-13-vuotiaasta lapsesta vai jo täysi-ikäisyyden saavuttaneista parikymppisistä nuorista. Toki tähän voi vaikuttaa myös se, että lapset ja nuoret tekevät rikoksia ryhmissä, jolloin samassa ryhmässä, voi olla hyvin eri ikäisiä lapsia ja nuoria. Tästä huolimatta voisi olla hyvä, että jatkossa nuorisoriikollisuuden tutkimuksessa eriteltäisiin selkeästi alaikäiset rikoksenteikijät ja täysi-ikäiset, nuoret rikoksenteikijät.

Edellä mainituista syistä johtuen jouduin tutkielmassani pohtimaan paljon käsitteiden valintaa. Tässä tutkielmassa käytän käsitettä 'nuorisoriikollisuus', jota pidän Magnus Dahlstedtin ja Vanja Lozicin (2017) tavoin jonkinlaisena kokoavana käsitteelle kaikelle sellaiselle nuoren käyttäytymiselle, joka on ristiriidassa yhteiskunnan normien ja lakien kanssa ja johon viranomaiset joutuvat reagoimaan ja puuttumaan. Nuorisoriikollisuuden alakäsitteenä käytän käsitettä 'nuori rikoksenteikijä', jolla viitataan 15-20-vuotiaaseen henkilöön, joka on toiminnallaan rikkonut yhteiskunnan normeja ja lakeja. Päädyin näihin käsitevalintoihin sen vuoksi, koska ne ovat sisällöltään vakiintuneita käsitteitä kriminologian ja nuorisoriikollisuuden tutkimuksen piirissä. Tutkimusaineistoni kannalta nämä käsitevalinnat ovat kuitenkin haastavia, sillä tutkin sosiaalityön interventioita, joista osa on kohdennettu alle 15-vuotiaille nuorille tai yli 20-vuotiaille nuorille rikoksenteikijöille. Tämän vuoksi joudun joidenkin interventioiden kohdalla täsmentämään interventioiden kohteena olleiden nuorten ikään liittyviä huomioita.

Edellä mainitusta poiketen käytän tässä luvussa (luku 2) tietoisesti lastensuojelulain (13.4.2007/417) 6§:n määritelmään pohjautuvia käsitteitä 'lapsi' ja 'nuori'. Tämän käsitevalinnan tavoitteena on tehdä näkyväksi alaikäisten lasten rikoskäyttäytyminen, joka on jäänyt vanhempien nuorten tekemien rikosten varjoon. Sekä Suomessa että ulkomailla sosiaalialan työntekijät, poliisi ja terveydenhuollon työntekijät kohtaavat viikoittain rikoksenteikijöitä, jotka ovat alle 15-vuotiaita. Suurin osa näistä rikoksenteikijöistä on 12-14-vuotiaita lapsia, mutta heidän joukossaan on myös 7-10-vuotiaita lapsia. Näistä lapsista puhuttaessa ongelmaksi muodostuvat käsitevalinnat. Vaikka pienten lasten tekemät rikokset eivät ole uusi ilmiö, heitä koskevan tutkimustiedon vähyyden vuoksi kansainvälisessä tai

suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa ei ole vielä vakiintunutta käsitettä alle 15-vuotiaille rikoksentekijöille. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa Jerome Reil, Ian Lambie ja Ruth Allen (2022) viittaavat alle 15-vuotiaisiin rikoksentekijöihin käsitteellä 'children who have offended' (CWHO), jonka suomenkielinen vastine voisi olla 'lapsen lainvastainen toiminta'. Reil ym. (2022, 203) perustelevat käsitevalintaansa sillä, että käsitteessä mainitaan ensin lapsi ja vasta tämän jälkeen lainvastainen toiminta. Reilin ym. (mt.) mukaan lainvastainen toiminta määrittyy näin vain yhdeksi monista lapsen käyttäytymismalleista. Reil ym. huomauttavat, että lapsirikollisen tai rikollisen käsite leimaa lapsen poikkeavaksi yksilöksi ja viittaa lapsen lainvastaisen toiminnan olevan pysyvä tila, josta lapsi olisi henkilökohtaisesti itse vastuussa. Reil ym. (2022, 203) kuitenkin huomauttavat, että useimpien lasten kohdalla lainvastainen toiminta ei ole lapsen oma valinta vaan seuraus lapsen aiemmista uhrikokemuksista sekä hyvinvointivajeista, joihin hän ei ole voinut itse vaikuttaa. Tämän vuoksi sosiaalityön tutkijoiden sekä sosiaalialan ammattilaisten tulee olla käsitevalinnoissaan hyvin sensitiivisiä, jotta he eivät käsitevalinnoillaan liittäisi rikoksia tekeviin lapsiin deterministisiä mielikuvia, jotka stigmatisoivat rikoksia tekeviä lapsia. Tämä voi vaikuttaa lapsen tai nuoren myöhempiin valintoihin. Myös rikoksia tehneille lapsille tulee suoda mahdollisuus oppia virheistään ja aloittaa alusta.

2.2 Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen tutkimussuuntia

Nuorisirikollisuus on kiinnostanut tutkijoita jo vuosikymmenien ajan (Harrikari 2008). Tämän ansiosta tänä päivänä on saatavilla runsaasti tutkimustietoa nuorten rikoskäyttäytymisen riskitekijöistä, nuorten rikoskäyttäytymisen motiiveista sekä nuoren rikoskäyttäytymiseen liittyvistä sosiaalisista ilmiöistä. Nuorisirikollisuus on luonteeltaan ajassa, paikassa ja tilassa muovautuva sosiaalinen ilmiö. (Harrikari 2008.) Tämän vuoksi se saa alati yhä uusia ilmenemismuotoja. Sosiaalisena ilmiönä nuorten rikoskäyttäytyminen onkin laaja tutkimusalue, josta nousee jatkuvasti uusia tutkimustarpeita. Tällaisia kansainvälisesti havaittuja uusia tutkimustarpeita ovat esimerkiksi alle 15-vuotiaiden lasten rikoskäyttäytymisen kehitys sekä lasten houkuttelu rikolliseen toimintaan ja hyväksikäyttäminen rikollisen toiminnan avulla (child criminal exploitation) (Baidawi ym. 2020). Näistä molemmista tutkimusaiheista tarvittaisiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimustietoa, jonka avulla voitaisiin kehittää sosiaalityön interventioita vastaamaan näiden lasten palvelutarpeisiin.

Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana sosiaalityön tutkimuksessa on kiinnostuttu sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden tutkimuksesta, ja tämä on rantautunut myös nuorisorikollisuuden tutkimuskentälle. Suomen rajojen ulkopuolella – mm. Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa, Tanskassa ja Ruotsissa – on tutkittu nuoren rikoskäyttäytymiseen puuttuvien sosiaalityön interventioiden vaikuttavuutta. Nämä tutkimustulokset ovat osoittaneet, että kaikki interventiot eivät ole sellaisenaan siirrettävissä yhteiskunnasta ja kulttuurista toiseen vaan eri puolilla maailmaa ne voivat vaikuttaa eri tavoin. Esimerkiksi yhdysvaltalaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että urheilupohjaisilla sosiaalityön interventioilla on ennaltaehkäisevä vaikutus nuorten rikoskäyttäytymiseen ja urheilupohjaiset interventiot auttavat syrjäytymisvaarassa olevia nuoria integroitumaan yhteiskuntaan. Sen sijaan ruotsalaisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan havaittu, että urheilupohjaisilla sosiaalityön interventioilla olisi tällaisia vaikutuksia. Osa interventioista on kuitenkin siirrettävissä yhteiskunnasta toiseen. (Vardanian ym. 2020, Lundkvist ym.2020.)

Tämän tutkielman kirjoitushetkellä Suomessa on julkaistu hyvin vähän tutkimuksia nuoren rikoskäyttäytymiseen puuttuvien sosiaalityön interventioiden vaikuttavuudesta Suomessa. Yksi ensimmäisistä tällaisista tutkimuksista on Markus Kaakisen ym. (2022) tutkimus ankkuritoiminnan vaikuttavuudesta, joka on julkaistu kesällä 2022 Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa. Tämän vaikuttavuusarvioinnin mukaan ankkuritoimintaan osallistuneiden nuorten rikoksen uusimisprosentti pieneni, mutta ankkuritoiminnan vaikutusmekanismeja sekä vaikutusta vakavamman rikollisuuden ennaltaehkäisemiseen (kuten esimerkiksi väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoituminen) pitäisi tutkia vielä lisää. Tarvitaan lisää tutkimuksia nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisemiseen ja nuoren rikoskierteen katkaisuun pyrkivien interventioiden vaikutuksista ja vaikuttavuudesta, jotta nuorisorikollisuuden liittyviin ilmiöihin pystyttäisiin puuttumaan vielä aiempaa tehokkaammin.

Seuraavaksi tarkastelen, mitä aiemman tutkimustiedon perusteella tiedetään nuorten rikoskäyttäytymisestä sekä rikolliselle polulle ajautumisesta.

2.3 Lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen erityispiirteet

Viimeisten vuosikymmenten aikana, 1990-luvulta lähtien, rikoksia tekevien lasten ja nuorten määrä on laskenut suurimmassa osassa kehittyneistä maista, mutta samaan aikaan rikosaktiivisten lasten ja nuorten tekemien rikosten määrä on lisääntynyt (Lowe, Ellonen &

Miller yms. 2022). Nuorisorikollisuutta tutkineiden Markus Kaakisen ja Matti Näsin mukaan myös Suomessa on havaittu samankaltainen kehityssuunta. Kaakisen ja Näsin mukaan Suomessa lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisestä on tullut aiempaa epätyypillisempää, mutta samaan aikaan rikosaktiiviset lapset ja nuoret tekevät enemmän rikoksia ja osa heistä syyllistyy entistä vakavampiin rikoksiin. Kaakinen ja Näsi kuitenkin muistuttavat, että rikosaktiiviset lapset ja nuoret eivät ole yhtenäinen joukko vaan heidän välillään on havaittavissa eroja esimerkiksi rikosmäärien ja rikosten vakavuuden suhteen. (Kaakinen ym. 2021.)

Tyypillisin lapsen tai nuoren tekemä rikos on näpistys (Kaakinen ym. 2021). Osa lapsista ja nuorista kuitenkin syyllistyy myös vakavampiin rikoksiin kuten pahoinpitelyihin, ryöstöihin, huumausainekauppaan tai jopa tappoihin. Suomessa poliisi julkaisi verkkosivuillaan 15.11.2022 uutisen, jonka mukaan alaikäisten ja ensikertalaisten huumausainerikokset ovat lisääntyneet edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Poliisi oli havainnut tämän kasvun poliisin suorittamassa valtakunnallisessa tehostetussa huumerikosten valvonnassa. Valvonta oli suoritettu valtakunnallisesti kaikkien poliisilaitosten alueilla 31.10-6.11.2022. Se oli kohdennettu erityisesti kaduilla ja asunnoissa tapahtuvaan huumausaineiden myyntiin ja välittämiseen. Poliisin arvion mukaan nuorten huumeidenkäyttö on lisääntynyt. (Poliisi 2022.) Kuluneen vuoden aikana poliisi on kertonut suomalaisessa mediassa myös havainnoistaan lasten ja nuorten keskuudessa leviävästä alistusväkivallasta, ryöstöistä ja katujengiytymisestä. Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo on todennut blogissaan, että nuorten ikäluokkien rikoskäyttäytyminen ei ole yhtenäinen ilmiö. Tämän vuoksi Heikinheimo pitää tärkeänä sitä, että julkisessa keskustelussa eritellään, mistä ilmiöstä kulloinkin keskustellaan, jotta ongelmiin voidaan etsiä ratkaisuja. (Heikinheimo 2022.)

Myös kansainvälisessä nuorisorikollisuuden tutkimuksessa on esitetty samankaltaisia havaintoja lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen eriytymisestä. Näyttäisi siltä, että entistä harvempi lapsi tai nuori syyllistyy rikosten tekemiseen, mutta rikosaktiivisten lasten ja nuorten tekemien rikosten määrä on lisääntynyt ja rikosten luonne on muuttunut vakavammaksi. (Ks. esim. Lowe ym. 2022.) Kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu myös merkkejä jengien ja jengien jäsenten määrän lisääntymisestä (Esbensen ym. 2011). Toisaalta kuten Esbensen ym. huomauttavat, nuoret ovat aiemminkin muodostaneet jengejä ja viimeksi 1990-luvulla ne nousivat median mielenkiinnon kohteeksi. Esbensen ym. (mt.) huomauttavat, että esimerkiksi nuorten jengiytyminen ja jengiväkivalta eivät synny tyhjiössä vaan ne ovat yhteisön ongelmien ilmentymiä, joita pitäisi tarkastella laajemmassa kontekstissaan. Esbensen ym.

huomauttavat myös, että väkivalta ja jengiytyminen vähenivät esimerkiksi Yhdysvalloissa merkittävästi vuosina 1995-2001. Heidän mukaan tätä kehityskulkua on selitetty esimerkiksi käsiaseiden saatavuuden muutoksilla, parantuneella taloudellisella tilanteella sekä lisääntyneellä vangitsemisprosentilla. Esbensen ym. (mt.) kuitenkin arvelevat, että muutokseen on luultavasti vaikuttanut myös nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisy- ja interventio-ohjelmien lisääntyminen 1990-luvulla.

Rikosaktiivisten lasten ja nuorten kohdalla pitää huomioida myös hyväksikäytön mahdollisuus. Tuoreimpien nuorisorikollisuutta ja jengiväkivaltaa tarkastelevien kansainvälisten tutkimusten mukaan lasten houkuttelemisen rikolliseen toimintaan on kasvava huolenaihe länsimaissa. Tutkimusten mukaan jengit ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvat ryhmät houkuttelevat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, nuoria ja aikuisia tekemään puolestaan rikoksia, jotta he itse välttyisivät rikosoikeudellisilta syytteiltä tai sanktioilta. (Mm. Baidawi ym. 2020.) Lasten houkuttelua rikolliseen toimintaan ovat tutkineet Nigel Stone (2018) sekä Grace Robinson, Robert McLean ja James Densley (2019), jotka ovat havainneet, että Iso-Britanniassa lasten houkuttelu rikolliseen toimintaan kytkeytyy huume-kauppaan: erityisesti huumeaineiden varastoimiseen, välittämiseen ja myymiseen. Lasten houkuttelua rikolliseen toimintaan on tutkinut myös Susan Baidawi, Rosemary Sheehan ja Catherine Flynn (2020), joiden mukaan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneilla tai päihteitä käyttävillä kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla sekä neurologisesta poikkeavuudesta kärsivillä lapsilla on muita lapsia korkeampi riski joutua houkutelluksi mukaan rikolliseen toimintaan. Robinsonin, McLeanin ja Densleyn (2019) mukaan alaikäisten houkuttelu rikolliseen toimintaa muistuttaa lasten ja nuorten seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä havaittua grooming-prosessin kulkua. Rikolliset pyrkivät ensin lapsen tai nuoren ystäväksi ja voitettuaan lapsen tai nuoren luottamuksen, he pyrkivät manipuloimaan hänet tekemään puolestaan rikoksia. Vastineeksi rikollisista palveluista jengit tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvat ryhmät tarjoavat uhrille esimerkiksi rahaa, luksustavaroita ja suojelua. Tämä voi olla iso houkutus erityisesti turvattomissa yhteisöissä asuville lapsille, joiden perheissä on taloudellisia vaikeuksia. Luksustavaroiden avulla lapsi tai nuori voi vahvistaa omaa sosiaalista asemaansa koulussa ja aikuisen ihmisen tarjoama suojelu voi vahvistaa lapsen tai nuoren heikentynyttä turvallisuudentunnetta. Baidawin ym. (2020) sekä Robinsonin ym. (2019) mukaan rikolliseen toimintaan osallistuminen vaarantaa vakavasti lapsen ja nuoren turvallisuuden ja hyvinvoinnin sekä altistaa hänet päihteidenkäytölle, väkivallalle ja rikosrekisterin saamiselle. Rikolliseen toimintaan osallistumisella voikin olla pitkäaikaisia

vaikutuksia lapsen tai nuoren kehitykseen ja elämäntapaan erityisesti koulutuksen ja työllisyyden osalta.

2.4 Altistavat ja suojaavat tekijät

Lapsen tai nuoren rikoskäyttäytyminen ei synny tyhjiössä. Aiemman tutkimustiedon perusteella tiedetään, että lapsen tai nuoren rikoskäyttäytyminen on seurausta lapsen merkittävistä hyvinvointivajeista, jotka ovat kumulatiivisesti vinouttaneet tai jopa estäneet lapsen normatiivista kehitystä. (Reil, Lambie & Allen 2022) Jerome Reilin, Ian Lambien ja Ruth Allenin (2022) mukaan lapsen rikoskäyttäytymisen taustalla on jatkuvaa epäsosiaalista käyttäytymistä ja aggressiota, jotka ovat syntyneet monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Lasten käyttäytymisongelmien ja väkivaltaisen käyttäytymisen kehittymiseen vaikuttavat niin lapsen geneettiset, psykofysiologiset, biologiset tekijät kuin ympäristötekijätkin. Nuorten käyttäytymisongelmia ja rikoskäyttäytymistä tutkittaessa on havaittu, että varhainen aggressiivinen ja epäsosiaalinen käyttäytyminen, impulsiivisuus, alhainen älykkyysosamäärä ja koulutustaso, perhetausta (esimerkiksi vanhempien alhainen sosioekonominen asema, vanhempien rikoshistoria, puutteelliset vanhemmuuden taidot, lasten pahoinpitely, perheväkivalta, vanhempien ero sekä suuri perheen koko) ovat riskitekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten käyttäytymisongelmien syntyyn ja altistavat rikoskäyttäytymiselle. Reilin, Lambien ja Allenin (2022) mukaan nämä eivät ole ainoastaan nuoruuteen liittyviä riskitekijöitä vaan nämä riskitekijät lisäävät myös lapsen riskiä aloittaa rikosten tekeminen. Riskitekijöitä tarkasteltaessa on Reilin, Lambien ja Allenin (mt.) mukaan olennaista kiinnittää huomiota riskitekijöiden kumuloitumiseen: käyttäytymisongelmien ja rikoskäyttäytymisen riski kasvaa, mitä useammille riskitekijöille lapsi altistuu. Varhainen puuttuminen on tärkeää, sillä tutkimusten mukaan riskien kasaantuessa ja iän karttuessa myös tehtyjen rikosten määrä kasvaa (Long ym. 2018).

Nuorten väkivaltaisuutta tutkittaessa on havaittu Cory Lowen, Noora Ellosen, Bryan Lee Millerin ja Kirsi Peltosen (2022) mukaan, että nuoren väkivaltaisen käyttäytymisen riskiä lisää vapaa, suunnittelematon ja valvomaton sosiaalinen kanssakäyminen, maahanmuuttajatausta ja vertaisrikollisuus. Näistä merkittävin väkivaltaisen käyttäytymisen riskitekijä on Lowen ym. (mt.) mukaan nuorten vapaa, suunnittelematon ja valvomaton sosiaalinen kanssakäyminen. Aikaisemmissa tutkimuksissa on Lowen ym. mukaan todettu, että vanhempien sosiaalinen kontrolli, perherakenne, heikko itsehillintä ja ikä ovat merkittäviä fyysisen

väkivallan ennustajia. Uusimmissa tutkimuksissa on Lowen ym. mukaan kuitenkin havaittu, että nämä tekijät eivät ole merkittäviä fyysisen väkivallan ennustajia. Lowen ym. mukaan vapaa, suunnittelematon ja valvoton sosiaalinen kanssakäyminen on merkittävin riski nuoren väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Tämä johtuu Lowen ym. (mt.) mukaan siitä, että nuoret, jotka elävät ilman riittävää vanhempien sosiaalista kontrollia, voivat todennäköisemmin viettää vapaa-aikaansa muiden nuorten kanssa kaduilla ja siksi heillä on enemmän tilaisuuksia osallistua väkivallan tekoihin.

Nuorisorikollisuuden tutkimuksissa on havaittu, että maahanmuuttajataustaisilla nuorilla näyttää olevan kohonnut riski ajautua rikollisen toiminnan pariin (ks. esim. Thulen ym. 2022 tai Lowen ym. 2022). Suomalaisessa mediassa tätä on selitetty muun muassa maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvillä ongelmilla, jonka vuoksi maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät ole löytäneet omaa paikkaansa suomalaisessa yhteiskunnassa (Paananen 2022). Tämä voi joiltain osin pitää paikkaansa, mutta se ei yksistään selitä tätä ilmiötä. Nuorisorikollisuuden tutkijat ovat nimittäin havainneet, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret ovat yliedustettuina rikostilastoissa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa etniseen vähemmistöön kuuluvat afroamerikkalaiset nuoret ovat yliedustettuina nuorisorikollisuustilastoissa. (Ks. esim. Thulin ym. 2022.) Australialaisten nuorisorikollisuuden tutkijoiden mukaan Australiassa aboriginaalit ovat yliedustettuina rikostilastoissa (Baidawi ym. 2020). Yhdysvaltalaisilla afroamerikkalaisilla on siirtolaistaustaa, mutta Australian alkuperäisväestöön kuuluvilla aboriginaaleilla puolestaan ei. Näitä molempia väestöryhmiä yhdistävät kokemukset pitkäaikaisesta rakenteellisesta eriarvoisuudesta, syrjinnästä ja rasismista. Näissä molemmissa väestöryhmissä kärsitään myös erilaisista kroonistuneista sosiaalisista ongelmista kuten alhaisesta koulutustasosta, köyhyydestä, työttömyydestä, kroonistuneista taloudellisista ongelmista, päihdeongelmista ja väkivallasta. Tutkijoiden mukaan nämä havaitut sosiaaliset ongelmat ovat hyvin pitkälti seurausta näihin väestöryhmiin kohdistuneesta rotusyrjinnästä. (Thulin ym. 2022.)

Yhdysvaltalaisen tutkimuksen (mt.) mukaan etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvilla nuorilla ei ole samanlaisia kehittymisen ja menestymisen mahdollisuuksia kuin valtaväestöön kuuluvilla nuorilla. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset asuvat useimmiten kaupungeissa tai alueilla, jonne aikoinaan teollistuminen toi valtaisan väestön ja teollistuotannon hiipuesssa näiltä alueilta poismuutto on ollut voimakasta. Väestön ja työpaikkojen vähenemisellä on ollut negatiivisia vaikutuksia infrastruktuuriin

sekä yhteisön sosiaaliseen kehitykseen. Näillä alueilla useimmiten kärsitään verotulojen vähenemisestä, jonka vuoksi sosiaalipalveluiden, koulujen, poliisilaitosten ja terveydenhuollon palvelut kärsivät resurssipulasta ja leikkauksista. Tämän vuoksi alueella on useita taloudellisista haasteista kumpuavia sosiaalisia ongelmia. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että näillä alueilla asuvilla ihmisillä on alhaisempi sairausvakuutus, mikä näkyy tilastoissa korkeampana sairastavuutena ja kuolleisuutena. Tämän lisäksi näillä alueilla on enemmän tyhjiä, hylättyjä rakennuksia sekä esiintyy lisääntyntä laitonta toimintaa ja sosiaalisia häiriöitä. Tämän seurauksena rikollisuuteen liittyvät luvut ovat korkeammat näillä alueilla. Näillä alueilla asuvat etnisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret kärsivät enemmän erilaisista sosiaalisista ja terveydellisistä ongelmista kuin valtaväestöön liittyvät nuoret. Tutkijoiden mukaan nämä eri väestöryhmien väliset hyvinvointierot vaikuttavat siihen, että vähemmistöihin kuuluvilla nuorilla on korkeampi riski joutua muuttamaan aiemmin pois kotoa tai jäädä vaille vanhempiensa tukea vanhempien päihteidenkäytön tai vangitsemisen vuoksi. Tämä lisää näiden nuorten kohdalla riskiä ajautua yhteiskunnan marginaaliin ja altistua väkivallalle ja väkivallan käyttämiselle. Nämä rakenteellista epätasa-arvoa heijastavat riskit kuvaavat etnisiin väestöryhmiin ja valtaväestön kuuluvien nuorten kasvuympäristöjen- ja olosuhteiden erilaisuutta. Nämä kasvuympäristöön- ja olosuhteisiin liittyvät erot selittävät omalta osaltaan sitä, miksi etnisiin väestöryhmiin kuuluvat nuoret ovat yliedustettuina nuorisorikollisuustilastoissa Yhdysvalloissa. (Thulin 2022.) Suomessa eri väestöryhmien väliset hyvinvointierot ovat pienempiä kuin Yhdysvalloissa eikä täällä ole samanlaista rotusyrjinnän historiallista painolastia kuin Yhdysvalloissa. Silti myös Suomessa on alueellista eri arvoisuutta sekä syrjintää ja rasismia. Näiden ongelmien ratkaisemiseen tarvitaan hyvinvointi- ja työvoimapolitiittisia ratkaisuja sekä pitkäjänteistä alueellista kehittämistyötä.

Suomalaisten nuorten väkivaltaista käyttäytymistä tutkineet tutkijat (Lowe ym. 2022) ovat todenneet, että vertaisrikollisuus, jäsentymätön vapaa seurustelu ja väkivallan uhriksi joutuminen selittävät merkittävästi nuoren väkivaltaista käyttäytymistä. Heidän mukaansa myös kosta tukevat asenteet ennustavat väkivaltaista käyttäytymistä. Heidän mukaansa tarvitaan lisää kvantitatiivista tutkimusta kosta tukevien asenteiden ja väkivallan välisestä suhteesta. Heidän mukaansa on tärkeää ymmärtää koston rooli, koska se liittyy moniin sosiaalisiin ongelmiin ja nuorisorikollisuuden ilmenemismuotoihin kuten kouluväkivaltaan, jengisotiin, terrorismiin ja kansainvälisiin konflikteihin. Kostonhalu on yleinen reaktio tilanteeseen, jossa yksilö on kokenut joutuneensa vääryyden kohteeksi. Vaikka monet ihmiset saattavat tuntea kostonhalua, harva kuitenkaan toimii tämän mukaisesti. Tutkimusten mukaan

kostonhalu on kuitenkin merkittävä motiivi yksittäisissä väkivallanteoissa sekä jengiväkivallassa. Kostonhalu voi synnyttää myös väkivallankierteitä eri jengien väleillä ja jopa jengisotia. Tutkijoiden mukaan kostamisella on useita eri tehtäviä. Kostamisen avulla yksilö voi pyrkiä kostamaan kokemansa vääryyden ja ”tasaamaan tilit” väärintekijän kanssa. Koston avulla yksilö voi myös pyrkiä säilyttämään oman arvontuntonsa ja sosiaalisen asemansa. Kosto voi toimia myös sosiaalisen kontrollin mekanismina, jolloin vääryyksien kostaminen voi auttaa ylläpitämään yhteiskunnallista järjestystä. Kosto voi toimia pelotteena, jonka avulla pyritään suojelemaan itseä tai läheisiä uhriksi joutumiselta. Koston uhoamisen avulla myös pyritään ehkäisemään ryöstöjä tai väkivallantekoja, sillä kostonhalu ja koston uhoaminen lähettää viestin potentiaaliselle uhkaajalle, että ryöstö tai mahdollinen väkivallanteko aiheuttaa seurauksia myös sen tekijälle. Tutkijoiden mukaan väkivaltaa vähentämään pyrkivien interventoiden avulla tulisi edistää nuorten prososiaalisia konfliktinratkaisukeinoja sekä pyrkiä vaikuttamaan nuorten väkivaltaa suosiviin uskomuksiin, kuten koston oikeuttamiseen. (Lowe ym. 2022.)

Nuorten rikoskäyttäytymiseltä suojaavia tekijöitä näyttää olevan tutkittu selvästi vähemmän kuin rikoskäyttäytymiselle altistavia tekijöitä. Tutkimuskirjallisuudesta on kuitenkin havaittavissa muutamia suojaavia tekijöitä, joilla on tutkimusten mukaan vaikutusta nuoren rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisemiseen. Näitä tekijöitä ovat koulutus, prososiaaliset vertais-suhteet, työllisyys sekä vanhempien harjoittama vahva sosiaalinen kontrolli. (Seroczynski ym. 2016; Reil ym. 2022.)

Työllisyys on toisaalta esimerkki suojaavasta tekijästä, joka saattaa joissakin olosuhteissa myös muodostua rikoskäyttäytymiselle altistavaksi riskitekijäksi. Long ym. (2018) huomauttavatkin, että aikuisten keskuudessa työn tekemisen on todettu vähentävän rikoskäyttäytymistä, mutta nuorten keskuudessa se voi lisätä sitä. Longin ym. (mt.) mukaan työn tekeminen voi vaikeuttaa nuorta keskittymään koulunkäyntiin ja vähentää perheen kanssa vietettyä aikaa, jolloin kiinnittyminen prososiaalista kehitystä tukeviin instituutioihin heikentyy. Useimmat nuoret eivät myöskään ole vielä tarpeeksi kypsiä käsittelemään aikuisten työntekoon liittyviä vapaa-ajan viettotapoja. Aikuisten työn tekoon liittyvät vapaa-ajan viettotavat voivat mahdollistaa myös nuorelle tilaisuuksia seurustella varhain, käyttää alkoholia ja huumausaineita sekä olla poissa koulusta. Nämä ovat kaikki tekijöitä, jotka voivat lisätä myös rikoskäyttäytymisen riskiä. Nuoret myös työllistyvät matalapalkka-aloille, joissa he saattavat törmätä myös rikollisuuteen ja näin heille saattaa avautua mahdollisuuksia rikosten

tekemiselle. Longin ym. mukaan työn intensiteetti, työn muoto ja prososiaalista elämäntapaa tukevat työkaverit vaikuttavat siihen, muodostuuko työn teosta nuorelle rikolliselle elämäntavalle altistava riskitekijä vai suojaava tekijä. Tutkimusten mukaan paljon töitä tekevät nuoret juhlivat vapaa-aikanaan rankemmin ja käyttivät enemmän päihteitä kuin nuoret, jotka tekivät vähemmän töitä. Paljon töitä tekevillä nuorilla on myös rahaa käyttää päihteitä toisin kuin työttömällä nuorilla. Hyvämaineinen työpaikka ja prososiaalista elämäntapaa tukevat työkaverit voivat lisätä nuoren sosiaalista pääomaa. Kuitenkaan kaikki työpaikat eivät ole tällaisia vaan osa työpaikoista saattaa edistää nuoren syrjäytymistä, mikäli olosuhteet sille ovat nuoren elämässä otolliset. (Long 2018.)

Averdijk ym. (2016) huomauttavat, että parhaimmat tulokset lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisemisessä saadaan, kun pyritään vähentämään lapsen elämässä olevia riskitekijöitä ja vahvistetaan suojaavia tekijöitä. Lupaavampia lasten ja nuorten rikoskäyttäytymistä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ovat olleet interventiot, jotka ovat keskittyneet vahvistamaan vanhempien vanhemmuustaitoja sekä vahvistaneet lapsen sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja jo lapsuudessa. (Averdijk ym. 2016.)

3 Sosiaalityön moniulotteinen vaikuttavuus

Sosiaalityön kansainväliset järjestöt ovat määritelleet sosiaalityön tavoitteen, jonka sosiaalityön yliopistokoulutuksen verkosto Sosnet on suomentanut seuraavasti:

"Sosiaalityö on professio ja tieteenala, jolla edistetään yhteiskunnallista muutosta ja kehitystä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä ihmisten ja yhteisöjen voimaantumista ja valtaistumista. Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien, kollektiivisen vastuun sekä moninaisuuden kunnioittamisen periaatteet ovat keskeisiä sosiaalityössä. Sosiaalityö kiinnittyy sosiaalityön, yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden teorioihin sekä alku-peräiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietoon. Sosiaalityössä työskennellään ihmisten ja rakenteiden parissa elämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Edellä olevaa määritelmää voidaan laajentaa kansallisella ja/tai alueellisella tasolla." (Sosnetin yleiskokous 20.5.2014 Jyväskylä, <https://www.sosnet.fi/FI/Sosnet/Sosiaalityon-maaritelma>)

Suomessa sosiaalityön tavoitteita on määritelty muun muassa seuraavasti:

"Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalityöntekijän yliopistokoulutuksen saaneen ammattihenkilön toimintaa, joka perustuu tieteellisesti tutkittuun tietoon, ammatillis-tieteelliseen osaamiseen ja sosiaalityön eettisiin periaatteisiin. Sosiaalityöllä vahvistetaan hyvinvointia edistäviä olosuhteita, yhteisöjen toimivuutta sekä yksilöiden toimintakykyisyyttä. Työ on yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen sosiaalisten ongelmien tilannearviointiin ja ratkaisuprosesseihin perustuvaa kokonaisvaltaista muutostyötä, joka tukee ihmisten selviytymistä." (<https://www.sosnet.fi/FI/Sosnet/Sosiaalityon-maaritelma>)

Näiden määritelmien pohjalta voidaan todeta, että sosiaalityö on viranomaistoimintaa, joka pyrkii ylläpitämään yhteiskuntarauhaa vahvistamalla yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia ja toimintakykyä. Sosiaalityön interventiot ovat sosiaalityön arjessa konkreettisia välineitä, joiden avulla pyritään saavuttamaan sosiaalityön tavoitteet. Sosiaalityön interventioiden avulla pyritään lisäämään ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointia muuttamalla tilanteita, jotka ihmiset kokevat ongelmallisiksi. (Pohjola 2012, 9, 23.) Tällaisia ongelmallisiksi koettuja tilanteita voi olla esimerkiksi alaikäisen lapsen päihteidenkäyttö tai ostoskeskuksessa vapaa-aikaansa viettävän nuorisoporukan häiriökäyttäytyminen. Kuten Suvi Tuomikoski-Koukula (2012, 246) toteaa, sosiaalityön interventioiden tavoitteleva muutos on kuitenkin aina kontekstisidonnainen ja näkemys muutoksen tarpeesta ja kohteesta voi vaihdella ajan, paikan, kulttuurin, yhteisön ja määrittelijän mukaan. Muutostarpeen määrittelyyn vaikuttaa merkittävästi myös voimassa oleva lainsäädäntö, joka määrittelee sallitun ja kielletyn rajat.

Sosiaalityöhön – kuten muuhunkin viranomaistoimintaan – on kohdistunut yhä kasvavissa määrin vaatimuksia osoittaa näyttöä toiminnan vaikuttavuudesta (Kemppainen ym. 2012,

43). Kuten Anneli Pohjola huomauttaa, ollakseen legitiimiä sosiaalityön on oltava vaikuttavaa (Pohjola 2012, 9). Vaikuttavuuden vaade on täysin ymmärrettävää, sillä valtaosa sosiaalityön toiminnasta on rahoitettu verorahojen avulla. Vaikuttavuuden osoittamisen vaatimusta ovat voimistaneet myös viime vuosina suomalaisia järkyttäneet tragediat – kuten esimerkiksi perhesurmat, Vilja Eerikan surma tai Koskelan teinisurma -, jotka ovat herättäneet julkista keskustelua sosiaalityön vaikuttavuudesta. Ulkoapäin osoitettu vaikuttavuuden vaade on herättänyt keskustelua sosiaalityön arjessa. Pohjolan (mt.) mukaan sosiaalityön keskusteluissa ollaan yksimielisiä siitä, että sosiaalityön tulee olla vaikuttavaa, mutta erimielisyyttä on aiheuttanut vaikuttavuuden määrittely- ja mittaustavat. Pohjolan (mt.) mukaan yhteisesti jaettu huolenaihe on ollut se, miten sosiaalityön vaikuttavuuden eri ulottuvuudet saadaan tehtyä näkyviksi ja mistä arvolähtökohdista käsin sosiaalityön vaikuttavuutta tarkastellaan?

3.1 Sosiaalityön interventiot ja vaikuttavuus

Interventio tarkoittaa kielitoimiston sanakirjan mukaan väliintuloa, asioihin puuttumista. Tarja Kemppaisen ja Pekka Ojaniemen (Kemppainen ym. 2012, 53) mukaan interventio-käsitteellä viitataan sosiaalityössä käytettyihin menetelmiin, työskentelymalleihin, ideoihin tai resursseihin. Sosiaalityön arjessa olen havainnut, että interventio-käsitettä saatetaan käyttää myös synonyymina sosiaalipalveluille, joita tuotetaan joko sosiaalihuoltolain tai erityislainsäädännön (esimerkiksi lastensuojelulaki) nojalla. Tässä tutkielmassani viitataan intervention käsitteellä sosiaalityössä käytettyihin työmenetelmiin, joiden avulla pyritään vaikuttamaan nuoren rikoskäyttäytymiseen ja ennaltaehkäisemään rikoskierteen syvenemistä.

Vaikuttavuus (effectiveness) on kielitoimiston sanakirjan mukaan synonyymi sanalle vaikuttava, joka tarkoittaa tehokasta, efektiivistä tai mielialaan tai tunteisiin (voimakkaan) vaikutuksen tekevää. Sosiaalityön vaikuttavuutta koskevissa teksteissä vaikuttavuuteen viitataan lukuisilla eri käsitteillä, jotka Anneli Pohjolan mukaan saatetaan ymmärtää ainakin osittain samansisältöisinä. Vaikuttavuudesta puhuttaessa saatetaan puhua esimerkiksi vaikutuksista, muutoksesta, tarpeisiin vastaamisesta, hyvistä käytännöistä tai laadusta. Pohjola viittaa Stephen Webbiin huomauttaessaan, että englanninkielisellä alueella käytetään vastaavasti toistensa synonyymeinä vaikuttavuuden (effectiveness), arvioivien strategioiden (evaluative strategies) tai näyttöön perustuvien käytäntöjen (evidence-based practices) käsitteitä. Pohjolan mukaan arvot ja tietoperusta vaikuttavat siihen, millaisten käsitteiden avulla vaikuttavuudesta puhutaan. (Pohjola 2012.)

Tässä tutkielmassani olen sitoutunut käyttämään vaikuttavuuden käsitettä, joka lähestyy vaikuttavuutta sosiaalityön arvoista ja tietoperustasta käsin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että en ole kiinnostunut sosiaalityön interventioiden taloudellisista vaikutuksista enkä yksinomaan mitattavissa olevistakaan vaikutuksista vaan keskityn tarkastelemaan intervention yksilöllisiä, yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ymmärrän Anneli Pohjolan ja Peter Dahler-Larsenin tavoin vaikuttavuuden kuvaavan 'sekä tulosta, vaikutusta että vaikuttamisen prosessia' (Pohjola 2012, 22). Ajattelen Tarja Kemppaisen ja Pekka Ojaniemen tavoin, että vaikuttavuudessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa on sosiaalityön näkökulmasta pohjimmiltaan kysymys siitä, 'muuttuuko työskentelyn kohteena oleva ongelma nimenomaan tietyn toiminnan seurauksena'. Tämän vuoksi olen tutkielmassani kiinnostunut vaikuttavuuden ohella myös vaikutusten muovautumisprosesseista ja toiminnan tuloksista. Tässä tutkielmassa tarkastelen vaikuttavuutta laajasti ottaen huomioon sosiaalityön vaikuttavuuden monet eri ulottuvuudet. (Kemppainen ym. 2012, 44.)

Suvi Tuomikoski-Koukkula (2012, 246) toteaa, että sosiaalityön interventioiden tavoitteena on saada aikaan muutos, joka tuottaa hyvinvointia asiakkaan elämään. Tästä huolimatta sosiaalityön interventioilla voi olla hyvin ristiriitaisia vaikutuksia niin asiakkaan elämään kuin yhteiskuntaankin. Vaikka sosiaalityön interventiot pyrkivät tuottamaan hyvinvointia, sosiaalityön interventioiden vaikutuksilla voi olla ristiriitaisia vaikutuksia asiakkaidensa elämään. (Tuomikoski-Koukkula 2012, 246.) Kuten Tuomikoski-Koukkula (2012, 246) toteaa, interventioiden vaikutuksista syntyvät muutokset voivat olla eri näkökulmasta riippuen joko myönteisiä tai kielteisiä. Esimerkiksi päihdeongelmaisen ja rikoksilla oireilevan nuoren huostaanotto ja muutto toiselle puolelle Suomea voi sosiaalityöntekijän näkökulmasta olla myönteinen muutos nuoren elämässä, joka mahdollistaa nuorelle tilaisuuden saada apua päihdeongelmaansa ja tukea päihdeettömän elämäntavan aloittamista. Nuorelle ja nuoren vanhemmille muutos voi olla kielteinen. Nuori saattaa syyttää vanhempiaan avun hakemisesta tai huostaanoton ja sijaishuoltopaikan hyväksymisestä, vanhemmille oman lapsen huostaanotto voi synnyttää häpeän, epäonnistumisen ja syyllisyyden tunteita. Sosiaalityön interventiot sisältävätkin sekä kontrollin että auttamisen elementtejä, mitkä synnyttävät herkästi jännitteitä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välille. Mutta kuten Tuomikoski-Koukkula (mt.) huomauttaa, sosiaalityön luonteeseen kuuluu se, että yksilön hyvinvointia pyritään edistämään säätelemällä heidän hyvinvointiaan heikentävää käytöstä kontrollin avulla.

Aloittelevana sosiaalityöntekijänä olen jo huomannut sen, että muutos usein herättää vaikeita tunnereaktioita asiakkaassa, vaikka kontrollia pyrittäisiin toteuttamaan hienotunteisesti ja asiakasta kuunnellen. Kuten Sanna Väyrynen (2012, 288) huomauttaa, sosiaalityön intervention tavoittelema muutos edellyttää asiakkaalta haitallisista käyttäytymismalleista luopumista, epävarmuuden sietokykyä, sokeaa luottamusta parempaan tulevaisuuteen, vaikka sen toteutuminen olisikin epävarmaa sekä oman identiteetin, paikan ja toimijuuden kyseenalaistamista. Ajattelen, että nämä edellä kuvatut vaatimukset vaikuttavat myös asiakkaan tunnereaktioiden syntymiseen. Muutos – toivottukin sellainen - ei ole asiakkaalle helppoa. Tuomikoski-Koukkula (2012, 246) huomauttaakin, että asiakkaan suhtautumistapa interventioon ja intervention aiheuttamaan muutokseen riippuu paljon intervention kestosta. Lähtökohtaisesti asiakkaan on helpompaa sitoutua lyhytkestoisiin interventioihin kuin pitkäaikaisiin, toistaiseksi voimassa oleviin interventioihin. Vaikuttavan sosiaalityön lähtökohdina pidetään vuorovaikutuksellisuutta, suunnitelmallisuutta ja työtapaa, joka osallistaa asiakasta. Parhaimmillaan nämä lähtökohdat toteutuvat intervention toteuttamistapaa ja tavoitteita suunniteltaessa. (Tuomikoski-Koukkula 2012, 267.) Tällöin asiakkaankin lienee helpompaa sitoutua intervention edellyttämään muutostyöhön.

Pohjolan mukaan sosiaalityön interventioiden vaikuttavuudesta keskusteltaessa on tärkeää huomioida myös interventioiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Vaikka sosiaalityön interventiot kohdistuvat useimmiten yksilöihin, sosiaalityön kontekstuaalisen luonteen vuoksi intervention vaikutukset heijastuvat myös yksilön ja hänen läheistensä arjen ulkopuolelle: yhteisöihin, paikallisiin ominaispiirteisiin ja yhteiskuntaan. Pohjola muistuttaakin, että sosiaalityön vaikuttavuuskeskusteluissa tulisi muistaa yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käsite. Pohjolan mukaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käsite huomioi sosiaalityön intervention laajemmat kokonaisvaikutukset. Tällöin intervention vaikutusta ei tarkastella ainoastaan yksilötasolla vaan huomioidaan intervention vaikutukset ihmisen ja hänen sosiaalisen toimintaympäristön välisen suhteen muovautumiseen sekä paikallisuuteen ja yhteiskuntaan. (Pohjola 2012, 23.) Sosiaalityön interventioiden yhteiskunnallisten vaikutusten näkyväksi tekeminen voi kuitenkin käytännössä olla haastavaa, sillä ne useimmiten tulevat usein näkyviksi vasta pitkällä aikavälillä (mt).

Vaikuttavuuskeskusteluita hallitsevat useimmiten taloudelliset argumentit. Perinteisesti on puhuttu esimerkiksi kustannusvaikuttavuudesta, jonka avulla kuvataan kustannusten ja vaikutusten välistä suhdetta. (Pohjola 2012, 23.) Näissä keskusteluissa saatetaan arvioida

sosiaalityön hyödyllisyyttä pelkästään taloudellisista lähtökohdista käsin. Tällöin saatetaan sivuuttaa sosiaalityölle ominaiset arvot. Näissä keskusteluissa piilee myös se vaara, että sosiaalityön interventioiden taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan lyhyellä aikavälillä, jolloin kustannukset voivat näyttää suurilta. Tällöin saatetaan kuitenkin sivuuttaa intervention pitkäaikaiset vaikutukset, jolloin onnistuneen hyvinvointipolitiikan myönteiset vaikutukset esimerkiksi työllisyyden kohentumiseen, sairauspoissaolojen vähentymiseen ja kansantalouteen saattavat hämärtyä.

Tällöin Pohjolan mukaan ei voida sivuuttaa sosiaalityöntekijöiden vastuuta vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Pohjolan mukaan sosiaalityöntekijöillä on velvollisuus pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja sen kautta myös yhteiskunnan rakenteiden muovautumiseen. (Pohjola 2012, 23.) Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sosiaalityöntekijät tekisivät näkyviksi päätöksiin kätkeytyvät moraaliset jännitteet ja haastaisivat päätöksentekijöitä pohtimaan päätösten taustalla oleva arvoperustaa. Nykyaikana eletään taloudellisen niukkuuden ajassa, jolloin päätöksiä saatetaan tehdä hyvin pitkälti taloudellisten argumenttien pohjalta. Mikäli hyvinvointipolitiikan halutaan olevan vaikuttavaa, päätöksiä tulisi arvioida myös sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta, kuten Anneli Pohjola (2012, 23) toteaa viitaten Marketta Rajavaaraan (2011). Sosiaalityöntekijät näkevät usein päätösten vaikutukset ruohonjuuritasolla, jonka vuoksi heidän näkemyksiään tulisi hyödyntää entistä enemmän päätösten sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa.

3.2 Interventioiden vaikuttavuuden tutkiminen

Suomen rajojen ulkopuolella sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden arvioinnin ja mittaamisen perinne on pidempi kuin Suomessa. Riitta Haverisen mukaan Yhdysvalloissa ja Englannissa pyrittiin 1990-luvulla lisäämään näyttöön perustuvaa tutkimusta. Haverisen mukaan tällöin Yhdysvalloissa ja Englannissa perustettiin tällöin yliopistojen yhteyteen tutkimuskeskuksia, joiden tarkoitus oli kehittää sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin mittaamiseen tarkoitettuja menetelmiä ja hankkia rahoitusta niiden kehittämistä varten. Osa näistä tutkimuskeskuksista – kuten Lontoossa toimiva Social Care Institute for Excellence (SCIE) kehitti samalla myös sosiaalityön tietoperustaa sekä sosiaalityön tutkimuksessa käytettäviä tutkimusmetodeja ja tiedon systemaattisia tarkastelun tapoja. Haverisen mukaan näyttöön perustuvan sosiaalityön tutkimuksen lisääminen osoittautui kuitenkin haasteelliseksi tehtäväksi. Pian huomattiin, että satunnaistettujen kontrolloitujen kokeiden sijaan olisi tarpeellista tehdä myös kvasi-kokeellisia tai yksilötutkimuksia. Haverisen mukaan

esimerkiksi Yhdysvalloissa sosiaalityöntekijöiden kansallinen yhdistys on korostanut näyttöön perustuvan tutkimuksen sijaan sosiaalityön tutkimuksen monipuolisuuden tarpeellisuutta. (Haverinen 2012, 65-66.)

Haverisen mukaan myös Pohjoismaissa sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden arviointia on kehitetty samansuuntaisesti. Esimerkiksi Ruotsissa 'sosiaalihalitus on sitoutunut tietoperustan arviointiin, näyttöön perustuvan tutkimuksen edistämiseen sekä vaikuttavuusajattelun levittämiseen sosiaalityön kentälle'. (Haverinen 2012, 66-67.) Haverisen mukaan Ruotsin sosiaalihalituksen yhteydessä toimiva Institutet för Metodutveckling (IMS) ja sitä edeltänyt Centrum for Utvärdering av Socialt Arbete ovat korostaneet tutkimustietoon ja näyttöön perustuvien käytäntöjen kehittämisen merkitystä. Haverinen toteaa, että IMS:n mukaan näyttöön perustuva käytäntö muodostuu, kun yhdistetään 'paras saatavilla oleva tieteellinen vaikuttavuustieto, käyttäjän kokemukset ja odotukset, paikallinen tilanne ja olosuhteet sekä ammatillinen asiantuntemus'. (Haverinen 2012, 66-67.) Tanskassa puolestaan on Haverisen mukaan perustettu ensimmäinen pohjoismainen Campbell-keskus, jonka perustamista Tanskan hallitus on rahoittanut. Campbell-keskuksen tavoitteena on etsiä uusia tapoja määrittellä ja koota yhteen tieteellisesti luotettavaa tutkimustietoa. Yksi tällainen tapa on systematisoitujen kirjallisuuskatsauksen kokoaminen. (Haverinen 2012, 66-67, 70.)

Eri maissa on perustettu kansallisia rakenteita (kuten esimerkiksi SCIE, IMS ja pohjoismainen Campbell-keskus), joiden avulla on tuettu luotettavan tutkimustiedon keräämistä ja kehittämistä. Merkittävää on myös se, että osaa näistä (kuten esimerkiksi pohjoismaista Campbell-keskusta) on ollut rahoittamassa valtio. Haverisen mukaan Suomessa sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin tutkimusta ei ole samalla tavalla tuettu. Haverinen huomauttaa, että esimerkiksi Iso-Britanniaan, Ruotsiin ja Tanskaan verrattuna Suomessa on käytetty minimaalisesti resursseja sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimukseen. Tästä huolimatta suomalaisessa sosiaalipoliittisessa puheessa kuitenkin korostetaan usein palvelujen laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden parantamisen tavoitetta. (Haverinen 2012, 67.) Suomessa sosiaalityön tutkimuksen niukkojen resurssien vuoksi tämän tavoitteen saavuttaminen on kuitenkin vaikeaa.

Sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden arvioinnissa on olennaista pyrkiä selvittämään, miten interventio on vaikuttanut asiakkaan elämässä tavoitellun päämäärän saavuttamiseen (Martin 2012, 233). Tällöin ei riitä, että intervention vaikutusta arvioidaan vain

pintapuolisesti mittaamalla asiakkaan tilannetta ennen interventiota ja intervention jälkeen, jonka jälkeen voitaisiin todeta intervention toteutuneen. Sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden arvioinnissa pyritään analysoimaan syvällisemmin intervention vaikutuskykyyn vaikuttavia tekijöitä. Kemppaisen ja Ojaniemen mukaan olennaisinta on tarkastella intervention, kontekstin, mekanismin ja tulosten välisiä yhteyksiä. Kemppaisen ja Ojaniemen mukaan tällöin on olennaista kysyä: 'Mikä vaikuttaa, mihin vaikuttaa, miten vaikuttaa, milloin vaikuttaa ja millä edellytyksillä vaikuttaa?' Tällöin saadaan selville mihin intervention tosiasiainen vaikutus perustuu ja voidaan arvioida myös intervention kykyä aiheuttaa muutoksia halutussa kohderyhmässä. (Kemppainen ym. 2012, 52.) Tämä tieto auttaa kohdentamaan sosiaalityön interventioita oikeille kohderyhmille sekä muokkaamaan niitä entistä vaikuttavimmiksi.

Konkreettisia keinoja mitata sosiaalityön interventioiden vaikutuksia ovat muun muassa randomisoidut kontrolloidut kokeet, kvasirandomisoidut tutkimukset, tapas-, kontrolli- ja kohorttitutkimukset, esi-kokeelliset ryhmätutkimukset, survey-tutkimukset ja laadulliset tutkimukset. (Haverinen 2012, 70). Näiden keinojen lisäksi on perustettu kansainvälinen Campbell-yhteistyö, joka kokoaa sosiaalityön tietoa tuottamalla systemoituja vaikuttavuuskatsauksia. Näiden katsausten avulla sosiaalityöntekijöiden on helppoa seurata sosiaalityön tutkimusta sekä saada tietoa uusimmista vaikuttaviksi todetuista sosiaalityön interventioista ja käytännöistä. (Mt., 70-74.)

Suomessa sosiaalityön interventioiden vaikuttavuutta on arvioitu ja mitattu muun muassa asiakastyytyväisyyskyselyiden avulla (Hokkanen 2012), realistisen arvioinnin keinoin (Kemppainen ym. 2012; Karjalainen 2012), sekä näyttötiedon avulla, joka on perustunut systemoituihin katsauksiin/meta-analyyseihin, tapaus-, kontrolli- tai kohorttitutkimuksiin, esi-kokeellisiin ryhmätutkimuksiin tai laadullisiin tutkimuksiin. Suomessa sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden arviointi ja mittaaminen on kuitenkin vielä hyvin alkutekijöissä. Erityisesti näyttötiedon keräämisessä ja analysoimisessa olisi Suomessa vielä paljon kehitettävää.

3.3 Haasteet sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden osoittamisessa

Sosiaalityön interventioiden vaikuttavuuden tutkimisessa on tutkijoiden mukaan esiintynyt monia haasteita. Ensinnäkin, tutkimuslupia voi olla haasteellista saada erityisesti

sensitiivisten tutkimusaiheiden tutkimiseen. Tällaisia sensitiivisiä tutkimusaiheita ovat esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa tai vankiloissa olevien lasten ja nuorten kanssa työskennellessä toteutettavat interventiot. (Kallinen ym. 2015.)

Toiseksi, erityisesti yhteiskunnan marginaalissa eläviä syrjäytyneitä nuoria voi olla vaikea tavoittaa. Kyse ei ole aina nuoren motivaation puutteesta vaan häntä voi olla esimerkiksi vaikea tavoittaa epäsäännöllisen elämäntyylin, vakituisen osoitteen ja puhelinliittymän puuttumisen vuoksi. (Karjalainen 2012.) Toisinaan nuori voi elää suljetussa yhteisössä, joka kontrolloi nuoren toimintaa ja yhteydenpitoa yhteisön ulkopuolisiin jäseniin. Esimerkiksi katujengeihin kuuluvia nuoria on haasteellista tutkia silloin, kun he ovat vielä aktiivisesti mukana katujengin toiminnassa. Tämä johtuu pitkälti katujengien dynamiikasta, joka pyrkii kontrolloimaan ja säätämään jäseniensä ja jengin ulkopuolisen maailman vuorovaikutusta esimerkiksi väkivallan uhan aiheuttaman pelon avulla. (Densley ym. 2017; Esbensen ym. 2011; Thornberry 2018.)

Kolmanneksi, tutkijoiden mukaan on haasteellista osoittaa, että yksilön elämässä tapahtunut muutos on nimenomaan sosiaalityön intervention aikaansaama vaikutus. Intervention ajaksi ihmistä ei voi eristää laboratoriomaisiin olosuhteisiin, jossa voitaisiin havaita, kontrolloida ja tutkia kaikkia yksilön käyttäytymiseen tai ajattelutapaan vaikuttavia tekijöitä ja niissä tapahtuvia muutoksia. Sosiaalityössä ei ole myöskään mahdollista tehdä kokeellisia vertailuja interventioiden vaikuttavuudesta, sillä tällöin toimittaisiin sosiaalityön arvojen ja eettisten ohjeiden vastaisesti sulkemalla osa ihmisistä avun ja tuen ulkopuolelle. (Pohjola 2012, 22.) Esimerkiksi tämän tutkielmani aineiston tutkimuksissa kontrolliryhmällekkin tarjottiin apua ja tukea, mutta heidän saama interventiohoitonsa perustui johonkin toiseen sosiaalityön intervention. Interventioiden aikana yksilö elää omaa elämäänsä, jota muovaa intervention lisäksi myös monet muut asiat. Lopulta voi olla mahdotonta osoittaa, mikä oli juuri intervention vaikutusta ja mikä ei.

Neljänneksi, sosiaalityön interventioiden vaikutukset tulevat useimmiten näkyviksi yksilöiden elämässä, yhteisöissä ja yhteiskunnassa vasta tovin kuluttua intervention toteuttamisesta. Tämän vuoksi interventioiden vaikutuksia tulisi arvioida pitkällä aikavälillä. Sosiaalityön tutkimuksen vähäisten resurssien vuoksi pitkien seurantatutkimusten toteuttaminen on kuitenkin harvinaista. Tällöin sosiaalityön intervention pitkän aikavälin vaikutukset yksilön

elämään, yhteisöihin ja yhteiskuntaan voivat jäädä havaitsematta. (Pohjola 2012; Tuomikoski-Koukkula 2012.)

Viidenneksi, sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnissa on huomioitava myös se, että interventioiden kaikki vaikutukset eivät välttämättä ole pysyviä. Tuomikoski-Koukkula (2012, 245) huomauttaa, että interventioiden aikaansaamilla muutoksilla on eri tasoja ja ulottuvuuksia, joista osa saattaa ajan kuluessa kadota, vaikka osa vaikutuksista jäisikin pysyviksi. (Pohjola 2012.)

4 Teoreettimetodologinen viitekehys

Sosiaalityön asiakastyössä olen havainnut, että asiakkaat toisinaan kyseenalaistavat sosiaalityöntekijän tekemän päätöksen ja vaativat sosiaalityöntekijää perustelemaan mihin päätös perustuu. Näissä tilanteissa asiakas luultavasti odottaa sosiaalityöntekijän erittelevän tekemäänsä havaintojaan asiakkaan elämäntilanteesta, sosiaalisesta ongelmasta tai toimintakyvystä sekä valottavan päätöksen taustalla olevia lakipykäliä tai sosiaalityön rakenteellisia ehtoja. Tämän tiedon avulla asiakas muodostaa mielipiteensä päätöksen oikeudenmukaisuudesta ja määrittelee suhtautumistapansa siihen.

Asiakkaan kriittinen suhtautumistapa sosiaalityöntekijän tekemiin päätöksiin on täysin ymmärrettävä. Sosiaalityön päätökset nimittäin usein puuttuvat merkittäväällä tavalla asiakkaan oikeuksien toteutumiseen tai yksityiselämään. Asiakkaan esittämiin kysymyksiin kätkeytyy myös syvempiä sosiaalityön eettisiä kysymyksiä: millaisten tiedon pohjalta sosiaalityöntekijä tekee asiakkaan elämään merkittävästi vaikuttavia päätöksiä? Miten sosiaalityöntekijä tulkitsee asiakkaan elämäntilannetta ja sosiaalisen ongelman muodostumista ja miksi hän päätenyt juuri tähän tulkintaan? Onko olemassa myös muita mahdollisia tulkintatapoja? Millaisiin tavoitteisiin sosiaalityöntekijä pyrkii asiakastyön kautta ja kuka määrittelee nämä tavoitteet? Vastausten pohtiminen näihin kysymyksiin on tärkeää, sillä sosiaalityö on luonteeltaan yhteiskunnallista toimintaa. Sosiaalityön toiminta heijastaa yhteiskunnan arvoja ja tulevaisuuden tavoitteita. Millaista yhteiskuntaa sosiaalityön toiminnalla pyritään rakentamaan ja mitä yhteiskunnan arvoja sosiaalityön toiminta vahvistaa? Seuraavaksi esittelen tarkemmin tämän tutkimuksen teoreettiseksi viitekehyykseksi valitsemani kriittisen realismin ja realistisen arvioinnin.

4.1 Kriittinen realismi

Sosiaalityön tutkimuksessa on jo pitkään ollut vallalla sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalinen konstruktionismi on kiinnostunut tiedon ja todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta. Sosiaalisen konstruktionismin piirissä ajatellaan, että sosiaalinen todellisuus ja sen säännöt ovat ihmisen toiminnan tulos ja ihmisen toiminta myös ylläpitää niitä. (Ronkainen ym. 2020, 18.) Sosiaalityön tutkimuksessa sosiaalinen konstruktionismi on näkynyt esimerkiksi kiinnostuksena tutkia sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välistä suhdetta sekä siihen kätkeytyvää valtaa (Pekkarinen & Tapola-Haapala, 190). Sosiaalisen konstruktionismiin orientoitunut

tutkija on saattanut tutkia esimerkiksi sitä, miten sosiaalityöntekijä tekee tulkintoja asiakkaan tilanteesta. Hyvin kärjistetyksi ilmaistuna, sosiaalisen konstruktionismin käsitysten mukaan esimerkiksi lasten rikoskäyttäytyminen ei ole sosiaalinen ongelma ennen kuin joku – esimerkiksi sosiaalityöntekijä – määrittelee sen sosiaalisesti ongelmaksi. Keskittymällä pelkästään tiedon ja todellisuuden sosiaaliseen rakentumiseen saatetaan sivuuttaa ympäristön, yhteiskunnallisten rakenteiden sekä historian vaikutus tarkastelun kohteena olevaan sosiaaliseen ilmiöön tai sosiaaliseen ongelmaan. (Mäntysaari 2006, 142-143.)

Sosiaalisen konstruktionismin suosio on herättänyt huolen sosiaalityön tutkimuksen yksipuolistumisesta: relativismin yleistymisestä, laadullisten tutkimusmenetelmien suosimisesta sekä miksi-kysymysten vaimenemisesta. Samaan aikaan sosiaalityö on oikeudellistunut ja sosiaalityöntekijöiltä edellytetään interventioita, joiden tehokkuus perustuu empiirisesti todettuun näyttöön, ”koviin faktoihin”. Viime vuosina sosiaalityössä onkin alettu pohtimaan eri teoreettisten lähestymistapojen ontologisia ja epistemologisia eroja ja näiden erojen vaikutusta sosiaalityön tutkimukseen. Kriittinen realismi on nostettu yhdeksi vaihtoehdoksi sosiaalisen konstruktionismin rinnalle. Monen mielestä kriittinen realismi täydentäisi sosiaalityön tutkimusta tarkastelemalla yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen muotoutumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tällöin huomio ei kiinnittyisi pelkästään yksilöön tai yksilöiden välisiin suhteisiin. (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 202.)

Realismi sosiaalityön tietoperustana huomioi historian, luonnon sekä yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutukset ihmiseen ja sosiaalisiin ongelmiin (Mäntysaari 2006, 137). Tämä oli yksi syy siihen, miksi valitsin tämän tutkimuksen teoreettiseksi viitekehikseksi realismista versovan kriittisen realismin. Ajattelen nimittäin, että lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen ei ole ainoastaan ihmisten välisen vuorovaikutuksen muovaamaa toimintaa vaan siihen vaikuttaa hyvin olennaisella tavalla myös historia, yhteiskunnalliset rakenteet, ympäristö ja luonto (ihmisen biologia). Tämän vuoksi olen kiinnostunut tutkimuksessani myös historian, yhteiskunnallisten rakenteiden ja ympäristön vaikutuksesta lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen.

Tieteenfilosofian näkökulmasta tarkasteltuna realismiksi voidaan nimetä näkemykset, joiden mukaan todellisuus on riippumaton ihmisestä tai ihmisen toiminnasta. Realismi ei kuitenkaan ole yhtenäinen paradigma vaan realismista voidaan hahmottaa useita eri suuntauksia. (Töttö 2006, 47.) Mikko Mäntysaaren mukaan tieteellisessä keskustelussa realisteilla on

ollut tapana muotoilla oma kantansa realismista, jota he ovat puolustaneet hyvin kärkkäästi. Tämän seurauksena realismia on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Tieteellisestä keskustelusta onkin löydettävissä useita eri realismin suuntauksia, jotka voivat olla keskenään hyvin ristiriitaisiakin. (Mäntysaari 2006, 145.)

Tieteenfilosofiassa realismista voidaan erottaa kaksi pääsuuntausta: naiivi realismi ja tieteellinen realismi. Naiivin realismin mukaan havainto vastaa todellisuutta melko yksiselitteisesti. Tieteellisen realismin mukaan tiede on tärkeä väline havaintojen ja tiedon muodostamisessa. Kriittinen realismi on yksi tieteellisen realismin paradigma. (Pekkarinen ja Tapola-Haapala 2009, 185.) Yhteiskuntatieteessä voidaan Mäntysaaren mukaan erottaa realismista kaksi pääsuuntausta: metafyyminen realismi ja sisäinen (pragmaattinen) realismi. Mäntysaaren mukaan näiden suuntausten väliset erot paikantuvat kysymykseen: ”Pidetäänkö maailman olemassaoloa episteemisenä vai ei-episteemisenä tosiasiana?” Metafyysisen realismin mukaan maailman olemassaolo on episteeminen tosiasia. Sisäinen (pragmaattinen) realismi pitää sitä ei-episteemisenä tosiasiana. (Mäntysaari 2006, 145.)

Realismi sosiaalityön tietoperustana huomioi historian, luonnon sekä yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutukset ihmiseen ja sosiaalisiin ongelmiin. Sosiaalityön tutkimuksessa realismi näkyy sosiologisten teorioiden hyödyntämisenä, jolloin tutkimuksessa huomioidaan historiallisen kehityksen ja ympäristön vaikutus tutkittavaan ilmiöön. (Mäntysaari 2006, 137.) Kriittinen realismi on yksi realismin pohjalta kehittynyt paradigma.

Kriittisen realismin juuret paikantuvat 1970- ja 80-luvulle. Kriittinen realismi kehittyi Roy Bhaskarin teoksista ’A Realist Theory of Science’ (1975) ja ’The Possibility of Naturalism. A Philosophical Critique of the Contemporary Human Sciences’ (1979). Näissä teoksissa Bhaskar muotoili kriittisen realismin keskeiset näkemykset. Bhaskarin näkemyksiin on vaikuttanut hänen opettajansa Rom Harrén, jonka vaikutus kriittiseen realismiin on ilmeinen. Bhaskar kehitti kriittisen realismin luodakseen vaihtoehdon positivistiselle ajattelulle. Näkemyksiään Bhaskar itse kutsui transsendentiaaliseksi realismiksi, mutta myöhemmin sitä alettiin kutsumaan kriittiseksi realismiksi. (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 185-187.)

Kriittisen realismin näkemyksen mukaan on olemassa ihmismielestä riippumaton todellisuus, joka on olemassa, vaikka siitä ei tehtäisi empiirisiä havaintoja. Kriittiset realistit ajattelevat, että empiiriset havainnot eivät välttämättä vastaa täysin reaalista todellisuutta.

Kriittisten realistien mukaan todellisuudesta voidaan tehdä vain erilaisia tulkintoja, joista osa voi olla virheellisiä. Tämän vuoksi kriittiset realistit pitävät pelkkään empiriisiin havaintoihin perustuvaa tiedettä riittämättöminä. Näiltä osin kriittisellä realismilla on yhtymäkohtia epistemologiseen relativismiin (epistemological relativism) ja tätä pidetään yhtenä kriittisen realismin keskeisenä piirteenä. Kriittiset realistit ajattelevat, että todellisuudesta on mahdollista tehdä erilaisia tulkintoja, mutta kaikki tulkinnat eivät ole samanarvoisia ja osa tulkinnoista voi osoittautua myös vääriksi tai osa selitysvoimaisemmaksi. Kriittiset realistit ajattelevat, että todellisuuden tai sosiaalisten ilmiöiden kuvaamiseksi saatetaan tarvita monitieteellistä näkökulmaa. Tämän vuoksi kriittiset realistit eivät sitoudu vain yhteen teoria-perinteeseen vaan he pyrkivät hyödyntämään eri tieteenalojen tutkimustietoa todellisuudesta, sosiaalisista ilmiöistä ja yhteiskunnasta. Tällöin eri teorioita ei kuitenkaan pitäisi siiteerata pinnallisesti vaan tutkia huolellisesti eri tieteiden teorioita ja näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 185-187, 189, 201.)

Kriittisen realismin näkemysten mukaan todellisuus on luonteeltaan kerroksellinen. Kriittiset realistit ajattelevat, että sosiaaliset ilmiöt kumpuavat biologiasta, jonka juuret ulottuvat kemialliseen ja fysikaaliseen kerrostumaan. Kriittiset realistit ajattelevat, että *generatiiviset mekanismit* synnyttävät tapahtumaprosesseja kerrostuneessa todellisuudessa. Näitä generatiivisia mekanismeja ei voida suoraan havaita vaan niiden havaitsemiseksi tarvitaan tieteellistä tutkimusta. Havaitsemista vaikeuttaa *emergenssi*, jolla kriittiset realistit viittaavat ominaisuuksiin, jotka eivät ole palautettavissa ilmiöiden rakenteeseen. Kriittiset realistit ajattelevat, että nämä emergentit ovat voimia, jotka luovat satunnaisuutta eli toisin sanoen aiheuttavat ennustamattomia reaktioita ja muutoksia ilmiöissä. (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 188-189.)

Kriittisen realismin näkemyksen mukaan sosiaaliset ilmiöt tapahtuvat avoimessa järjestelmässä, jossa voi tapahtua ennustamattomia reaktioita ja muutoksia. Tämän vuoksi kriittiset realistit eivät pyri tekemään tarkkoja ennustuksia vaan pikemminkin tekemään näkyväksi erilaiset mahdolliset kehityskulut ja perustelemaan ne. Kriittisen realismin näkemys todellisuuden kerroksellisuudesta ja emergenssistä luovat sillan aikaan ja historiaan. Bhaskarin näkemysten mukaan yksilö ei luo sosiaalisia rakenteita vaan yksilön tehtävänä on uusintaa, muuttaa tai purkaa jo olemassa olevia sosiaalisia rakenteita. Bhaskarin mukaan tutkijan on oltava tietoinen näistä sosiaalisten rakenteiden mekanismeista, mutta niiden tunteminen edellyttää tutkijalta historian tuntemusta ja ymmärrystä. Kriittiseen realismiin pohjautuvassa

tutkimuksessa onkin keskeistä tunnistaa yhteiskunnalliset ja kulttuuriset rakenteet, jotka ovat vaikuttaneet tutkittavan ilmiön muovautumiseen. Teoreettisena viitekehyksenä kriittinen realismi auttaakin tutkijaa tarkastelemaan kausaalisia mekanismeja, jotka tuottavat, ylläpitävät ja uusintavat kärsimystä ja sortoa yksilöiden elämässä, sosiaalisissa verkostoissa tai laajemminkin yhteiskunnassa. (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 189-190, 199.)

Perinteisesti sosiaalityön tutkimuksessa pyritään kuvailemaan ilmiön luonnetta. Sosiaalityön tutkija pyrkii useimmiten selvittämään, miten ilmiö on syntynyt, mikä mahdollistaa ilmiön olemassaolon ja miten ilmiöön on mahdollista vaikuttaa. Kriittinen realismi kehottaa tutkijoita kysymään ilmiöltä myös miksi-kysymyksiä. Kriittinen realismi ei kuitenkaan pyri etsimään deterministisiä syy-seuraus-suhteita. Kriittinen realismi haastaa huomioimaan avoimessa järjestelmässä olevat rakenteet ja generatiiviset mekanismit sekä analysoimaan niitä kehityskulkuna tai voimana, joka saattaa mahdollistaa tai estää muutoksen. Samat tekijät eivät välttämättä saa aina aikaan samanlaisia reaktioita. Siksi ilmiötä tutkittaessa on huomioitava myös ilmiön sosiaalinen konteksti – rakenne, toimijat ja mekanismit – sekä ilmiön aika-, tila- ja paikkasidonnaisuus, kuten Pekkarinen ja Tapola huomauttavat. (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 194.)

4.2 Realistinen arviointi

Realistisen arvioinnin kehittäjinä pidetään Ray Pawsonia ja Nick Tilleytä. Realistisen arvioinnin juuret paikantuvat tieteelliseen realismiin ja sen kehittymiseen on vaikuttanut myös yksilökohtainen arviointi (single case designs). Pekka Karjalaisen mukaan Pawsonin ja Tilley'n (1997) teoksen *Realistic Evaluation* julkaisemisen jälkeen realistista tieteenfilosofiaa ja yksilökohtaisen arvioinnin menetelmiä alettiin yhdistämään. (Karjalainen 2012, 162, 170-171.)

Sosiaalityön tutkimuksessa realistista arviointia käytetään sosiaalityön interventioiden ja työmenetelmien vaikuttavuuden tutkimiseen. Realistisen arvioinnin avulla pyritään saamaan tietoa siitä, millainen sosiaalityön interventio vaikuttaa intervention kohteena olevaan sosiaaliseen ilmiöön tai sosiaaliseen ongelmaan. Realistisen arvioinnin avulla pyritään vastaamaan kysymyksiin: Mikä tekee interventiosta vaikuttavan? Kenelle ja millaisissa olosuhteissa interventio toimii? (Pawson ym. 1997.)

Sosiaalityön interventioiden toimintalogiikka perustuu siihen, että ne tarjoavat syyn muutokseen sekä tarjoavat yksilölle tai yhteisölle resursseja, joiden myötä yksilöissä tai yhteisöissä piilevät kausaali-voimat vapautuvat ja muutos on mahdollista. Interventio ei siis itsessään saa toivottua muutosta aikaan vaan muutoksen saa aikaan intervention käynnistämä mekanismi, joka toimii tietyissä olosuhteissa ja tietyille ihmisille. Realistisen arvioinnin avulla pyritään etsimään näitä intervention käynnistämiä ja vahvistamia mekanismeja sekä analysoimaan miten ne ovat vaikuttaneet alkuperäisten ongelmien lieventymiseen ja tukenet intervention tavoitteiden toteutumista. Toisin kuin tavanomaisissa vaikuttavuusarvioinneissa, joissa intervention olosuhteet pyritään usein pitämään mahdollisimman vakaina, realistisessa arvioinnissa ei pyritä kontrolloimaan intervention olosuhteita. Realistisessa arvioinnissa pyritään pikemminkin mahdollistamaan olosuhteiden mahdollisimman normaali toiminta, jolloin voidaan selvittää, missä olosuhteissa intervention mekanismit (eli muutosvoima) toimii ja minkälaisia tuloksia ne synnyttävät. (Karjalainen 2012, 172.)

Pawsonin ja Tilleyyn mukaan realistinen arviointi noudattaa seuraavaa kaavaa: olosuhde + mekanismi = muutos. Tämän kaavan mukaisesti muutos syntyy tietyn olosuhteen ja mekanismin yhteisvaikutuksesta. Stan Houston on laajentanut tätä kaavaa lisäämällä siihen myös muutokseen kuluneen ajan sekä sosiaalisen toimijuuden. Houstonin realistisen arvioinnin kaava on seuraava: konteksti + aika + mekanismi + sosiaalinen toimijuus = tulos. Tällöin muutos syntyy tietyissä olosuhteissa ja tietyn ajan vaikuttavan mekanismin sekä sosiaalisen toimijuuden yhteisvaikutuksesta. (Pawson ym. 1997; Karjalainen 2012, 173.) Aina intervention vaikutusmekanismin osoittaminen ei ole näin selkeää. Toisinaan sosiaalityön interventiot voivat toimia täysin eri tavalla kuin mitä alun perin oletettiin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa toimivaksi todettu interventio ei välttämättä toimikaan Suomessa tai päinvastoin. Tämän vuoksi on tärkeää, että realistisessa arvioinnissa ei keskitytä ainoastaan onnistumisiin vaan kiinnitettäisiin huomiota myös mekanismeihin, prosesseihin ja seurauksiin, jotka eivät toimineet odotetulla tavalla. Tällöin voidaan löytää ilmiöön liittyviä generatiivisia mekanismeja sekä tunnistaa ilmenevä emergenssi, jotka vaikuttavat interventioon yllättävällä tavalla. (Pawson ym. 1997; Karjalainen 2012, 173.)

Realistisen arvioinnin tuottama tieto on arvokasta sosiaalityön kehittämisen kannalta. Intervention vaikutusmekanismien ymmärtäminen on tärkeää, jotta interventioita voidaan kehittää entistä vaikuttavimmiksi sekä kohdentaa oikealle asiakasryhmälle. (Karjalainen 2012, 173.) Pitkällä aikavälillä se tuo säästöjä, mutta se voi myös vähentää yhteiskunnassa

ilmenevien haitallisten sosiaalisten ilmiöiden esiintymistä ja näin lieventää inhimillistä kärsimystä.

5 Tutkimustehtävä, -kysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen

Tutkielmani tutkimustehtävänä on selvittää aiemman tutkimustiedon perusteella, millaisia vaikutuksia sosiaalityön interventioilla on lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaisten sosiaalityön interventioiden on todettu vaikuttavan lapsen ja nuoren rikoskäyttäytymiseen?
- 2) Mistä elementeistä intervention vaikuttava muutosmekanismi rakentuu?
- 3) Missä olosuhteissa intervention on todettu toimivan ja kenelle?

Näiden tutkimuskysymysten avulla pyrin selvittämään miten sosiaalityön interventiot vaikuttavat lapsen ja nuoren rikoskäyttäytymiseen ja mihin näiden interventioiden vaikutusmekanismit perustuvat. Tutkielmani loppupuolella pohdin myös sitä, miten näitä sosiaalityön interventioita voitaisiin kehittää, jotta ne tukisivat entistä tehokkaammin erilaisista taustoista tulevien nuorten rikoksetonta elämäntapaa.

5.1 Tutkimusmenetelmänä integroitu kirjallisuuskatsaus

Tieteellisen tiedon lisääntyessä kirjallisuuskatsaukset ovat yleistyneet eri tieteenaloilla, koska niiden avulla tieteellistä tietoa on mahdollista jäsentää ja tarkastella systemaattisesti. Tämä helpottaa uuden ja olennaisen tiedon löytämistä. Kirjallisuuskatsauksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on koota yhteen tieteellistä tietoa sekä syventää tieteenalan teoreettista ymmärrystä. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on koota aiempien tutkimusten keskeisimmät tutkimustulokset tutkittavasta ilmiöstä sekä arvioida ja muodostaa siitä synteesi. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan muodostaa kokonaiskuva tutkittavasta ilmiöstä, täsmentää siihen liittyviä teoreettisia käsitteitä sekä arvioida ja kehittää siihen liittyvää teoriaa. Laadukas kirjallisuuskatsaus esittelee tutkittavaan ilmiöön liittyvien aiempien tutkimusten keskeisimmät tutkimustulokset, tunnistaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät ristiriidat, ongelmat ja jatkotutkimustarpeet sekä luo pohjan tutkimusasetelmalle ja metodologisille valinnoille. (Stolt ym. 2016, 7, 107.)

Kirjallisuuskatsaukset voidaan jakaa karkeasti seuraaviin katsaustyyppihin: kuvailevat kirjallisuuskatsaukset (narrative literature reviews), systemaattiset kirjallisuuskatsaukset (systematic reviews, systematisized reviews) sekä määrälliset meta-analyysit ja laadullinen meta-synteesi (meta-analysis). Nämä eroavat toisistaan sekä tutkimushierarkialtaan että käyttötavoiltaan. Kuvailevissa kirjallisuuskatsauksissa tietoa kootaan löyhemmin säännöin,

kun taas meta-analyyseissa ja systemaattisissa katsauksissa noudatetaan systemaattisempaa tiedonkeruun tapaa, mikä noudattaa tiukkaa, etukäteen laadittua protokollaa. Erilaiset tiedonkeruutavat selittyvät katsausten erilaisilla käyttötarkoituksilla. Kuvailevia kirjallisuuskatsauksia käytetään useimmiten uusien, vähän tutkittujen ilmiöiden ja aiheiden kuvailemiseen ja selittämiseen. Näistä aiheista on usein saatavilla niukasti tietoa, jolloin tietoa täytyy koota luovemmin eri lähteitä hyödyntäen. Tällöin tarkoin etukäteen laaditun aineiston keruutavan noudattaminen on useimmiten mahdotonta. Systemaattisia kirjallisuuskatsauksia ja meta-analyysejä käytetään runsaan tutkimustiedon kokoamiseen ja tiivistämiseen ennen laajempia tutkimushankkeita tai tutkimuksia. (Stolt ym. 2016.)

Tutkimustehtäväni on selvittää, mitä aiemman tutkimustiedon perusteella tiedetään sosiaalityön interventioiden vaikutuksesta lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen. Tavoitteenani on tutkia, mitkä elementit muodostavat sosiaalityön intervention muutosmekanismin, joka vaikuttaa lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen sekä miten tämä muutosmekanismi toimii, kenelle ja minkälaisissa olosuhteissa. Toisin sanoen tavoitteenani on kuvailla sosiaalityön interventioiden toimintamekanismia. Tämän vuoksi valitsin tutkimusmetodiksi integroidun kirjallisuuskatsauksen, joka on yksi kuvailevan kirjallisuuskatsauksen katsaustyyppi. Integroitu kirjallisuuskatsaus on mielestäni ikään kuin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ja systemaattisen kirjallisuuskatsauksen välimuoto. Integroidussa kirjallisuuskatsauksessa yhdistyy systemaattisen kirjallisuuskatsauksen systemaattinen aineiston keruutapa ja esittäminen, mutta kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoin aineiston keruuseen liittyvät säännöt ovat vapaampia ja tuloksista ei välttämättä muodosteta synteisiä vaan ne voi esittää vapaammin. (Stolt. ym. 2016.) Tämä mahdollistaa ilmiön vapaamman kuvailemisen ja selittämisen. Tämän vuoksi valitsin tutkimusmetodiksi integroidun kirjallisuuskatsauksen ja ajattelen pystyväni parhaiten sen avulla vastaamaan tutkimustehtävääni ja tutkimuskysymyksiini.

Integroidun kirjallisuuskatsauksen tekeminen sisältää viisi vaihetta: tutkimusongelman nimeäminen, analysoitavan aineiston keruu, aineiston laadun arviointi, aineiston analysointi ja tulkinta sekä tulosten esittäminen. (Stolt ym. 2016, 13, 110.) Tässä tutkimuksessani olen pyrkinyt noudattamaan näitä integroivan kirjallisuuskatsauksen vaiheita tarkasti ja edennyt niiden mukaisesti. Tutkimusmetodina integroiva kirjallisuuskatsaus on luotettava, mikäli tutkija noudattaa tutkimusprosessin vaiheita huolellisesti. Laadukas integroitu kirjallisuuskatsaus edellyttääkin suunnitelmallisuutta, aivan kuten myös systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen. (Stolt ym. 2016, 13, 110.) Seuraavaksi esittelen tarkemmin integroidun

kirjallisuuskatsauksen aineiston keräämisen vaiheet sekä esittelen tutkimusaineistoni ja käyttämäni aineiston analyysimenetelmän.

5.2 Tutkimusaineiston hankinta

Tieteellisessä tutkimuksessa aineistot voidaan jakaa Suvi Ronkaisen, Leila Pehkosen, Suvi Lindblom-Ylänteen ja Eija Paavilaisen (Ronkainen ym. 2020, 108) mukaan *tutkimuksen synnyttämiin aineistoihin* ja *luonnollisiin aineistoihin*. *Tutkimuksen synnyttämä aineisto* on syntynyt tutkimuksen tekemisestä eikä sitä välttämättä olisi olemassa ilman tutkimusta. Haastattelu- ja kyselyaineistot sekä pyynnöstä kerätyt tarinat ja kokemukset ovat esimerkkejä tällaisesta aineistosta. *Luonnollinen aineisto* on olemassa ilman tutkimustakin. Tällainen aineisto voi koostua esimerkiksi aiemmin julkaistuista tutkimusartikkeleista tai erilaisista dokumenteista. Ronkaisen ym. (2020, 108) mukaan laadullisen tutkimukseen aineiston lajia ei ole tarkasti määritelty. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä ei ole tutkimusaineiston määrä vaan sen laatu. Tutkimusaineiston on oltava relevantti tutkimustehtävän- ja kysymysten kannalta ja sen pitää pystyä vastamaan niihin. (Ronkainen ym. 2020; Tuomi & Sarajärvi 2018). Sama ajatus pätee toisinkin päin. Tämän laadullisen tutkimuksen tutkimusaineisto koostuu sosiaalityön kansainvälisistä tieteellisistä tutkimusartikkeleista.

Ennen varsinaista tutkimusaineiston keräämistä kartoitin, miten nuorisoriikollisuutta ja nuorisoriikollisuuden vähentämiseen pyrkiviä interventioita on aiemmin tutkittu Suomessa ja kansainvälisesti. Tein kokeellisia hakuja Lapin yliopiston LUC-finnan elektronisten tiedonhakukoneiden avulla. Etsin aluksi suomalaista nuorisoriikollisuutta koskevia tutkimuksia suomenkielisillä hakusanoilla ja yllätyin hakutulosten niukkuudesta. Käännettyäni hakusanat englanninkielisiksi hakusanoiksi löysin runsaasti nuorisoriikollisuutta koskevia tutkimuksia ja niiden joukossa oli myös useita suomalaisia tutkimuksia. Esittelin tarkemmin nuorisoriikollisuutta koskevaa aiempaa tutkimusta luvuissa 1 ja 2. Näiden koehakujen avulla löysin lopulliset hakusanat.

Keräsin aineistoni kolmessa eri vaiheessa. Aloitin aineiston keräämisen syksyllä 2021, mutta tutkimusaiheeni- ja tehtäväni tarkentuessa keräsin lopullisen tutkimusaineistoni kesällä 2022 ja täydensin sitä syksyllä 2022. Tutkimusaineistoni keräämistä ohjasi ammatillinen uteliaisuus. Halusin tietää, millaisia sosiaalityön interventioita käytetään Suomen rajojen ulkopuolella alaikäisten lasten ja nuorten rikostentekijöiden kanssa työskenneltäessä ja millaisten

interventioiden on todettu vaikuttavan tehokkaasti nuorisorikollisuuden vähenemiseen. Tämän vuoksi päätin koota tutkimusaineistoni tuoreimmista sosiaalityön kansainvälisistä tutkimusartikkeleista ja jätin tietoisesti aineistoni ulkopuolelle suomalaiset tutkimusartikkelit. Suomalaisia tutkimusartikkeleita olen kuitenkin hyödyntänyt tutkimusaiheeni kartoittamisessa ja taustoittamisessa sekä tutkimustulosten peilaamisessa.

Ennen varsinaista tutkimusaineiston keräämistä määritin tutkimukselleni seuraavat sisäänotto- ja poissulkukriteerit:

Sisäänottokriteerit:

- kuvaa länsimaissa toteutettua sosiaalityön interventiota ja sen vaikutusta alaikäisen lapsen tai nuorten rikoskäyttäytymiseen
- alkuperäistutkimuksessa intervention vaikutusta on testattu suhteessa verrokkiryhmään ja vertailu on toteutettu asianmukaisesti (esim. randomized controlled trial, RCT)
- empiirinen tutkimus
- vertaisarvioitu
- englanninkielinen
- julkaistu vuosina 2010-2022
- aineiston abstrakti ja koko teksti ovat saatavilla
- aineisto on maksuton ja saatavilla Lapin yliopiston elektronisten hakutietokantojen kautta

Poissulkukriteerit:

- aineisto ei kuvaa länsimaissa toteutettua sosiaalityön interventiota ja sen vaikutusta alaikäisen lapsen tai nuoren rikoskäyttäytymiseen
- alkuperäistutkimuksessa intervention vaikutusta ei ole testattu suhteessa verrokkiryhmään tai vertailua ei ole toteutettu asianmukaisesti
- aineisto ei ole empiirinen tutkimus
- aineistoa ei ole vertaisarvioitu
- aineisto on kirjallisuuskatsaus, meta-analyysi, raportti ja kokonaiset kirjat
- aineistoa ei ole julkaistu englanniksi
- aineistoa ei ole julkaistu vuosina 2010-2022
- aineiston abstrakti ja koko teksti eivät ole saatavilla
- aineistoa ei ole saatavilla maksuttomasti Lapin yliopiston opiskelijoiden saatavilla olevien elektronisten hakutietokantojen kautta

Näiden edellä mainittujen sisäänotto- ja poissulkukriteerien avulla pyrin pienentämään hakutulosten määrää sekä varmistamaan tutkimusaineistooni valikoituvien tutkimusartikkelien ja tutkimusten tieteellisyyden, laadun, luotettavuuden ja sopivuuden (Stolt ym. 2016). Tutkimusaineistoani kerätessäni jouduin kuitenkin tinkimään aikomuksestani käyttää aineistossani vain sosiaalityön tieteellisiä tutkimuksia ja tutkimusartikkeleita. Tämä johtui siitä,

että saatavilla ei juuri ollut pelkästään sosiaalityöhön paikantuvia tutkimusartikkeleita. Alaikäisten lasten sekä nuorten rikoskäyttäytymiseen puuttuvia interventioita ja niiden tehokkuutta on tutkimuksen kirjoitushetkellä tutkittu niukasti. Saatavilla olevat tutkimukset olivat lähes poikkeuksetta poikkitieteellisiä. Tulkitsen tämän johtuvan siitä, että alaikäisten lasten sekä nuorten rikoskäyttäytyminen ovat monimutkaisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä, joihin puuttuminen edellyttää monialaista viranomaisyhteistyötä. Tulkitsen tämän näkyvän nuorisoriikollisuuden tutkimuksessa tutkimusartikkeleiden poikkitieteellisyytenä. Tämän vuoksi päädyin tulkitsemaan laveasti sosiaalityön kansainvälisten tutkimusartikkelin määritelmää ja hyväksyin tutkimusaineistooni myös poikkitieteellisiä artikkeleita. En kuitenkaan lähtenyt muuttamaan aineistoni sisäänotto- ja poissulkukriteerejä, koska ajattelen monialaisesta viranomaisyhteistyöstä kumpuavan poikkitieteellisyyden olevan olennainen osa nykypäivän sosiaalityötä. Tämän vuoksi päätin hyväksyä tutkimusaineistooni myös poikkitieteelliset tutkimusartikkelit.

Keräsin aineistoni seuraavista Lapin yliopiston opiskelijoiden saatavilla olevissa tietokannoista: Social Science Database (ProQuest), Scopus, Web of Science (ISI), PubMed, PTSDpubs sekä LUC-finnan kansainväliset e-aineistot-hakutietokanta. LUC-finnan kansainvälisistä e-aineistojen hakutietokannasta löytyvät muun muassa seuraavat tietokannat: Academic Search Elite (Ebsco), SAGE Journals, ScienceDirect (Elsevier), SpringerLink Journals, Taylor & Francis Online sekä Wiley Online Library (journals).

Suoritin haun Social Science Database (ProQuest)-tietokannassa käyttäen advanced search-toimintoa. Suoritin haun käyttämällä seuraavaa hakulauseketta: 'juvenile offenders or child offenders or young offenders' AND 'social work interventions' AND 'impact or evaluation'. Rajasin hakua asettamalla artikkeleiden hakuehdoiksi seuraavat kriteerit: artikkelin koko teksti pitää olla saatavilla verkossa ja sen pitää olla vertaisarvioitu. Haku tuotti yhdeksän hakutulosta, joista valitsin lopulliseen aineistooni yhden artikkelin.

Täydensin hakujani LUC-finnan kansainvälisten e-aineistojen hausta. Käytin tarkennettu haku-toimintoa. Suoritin haun käyttämällä seuraavaa hakulauseketta: "juvenile delinquency prevention" AND "social work interventions" AND a randomized control-trial". Rajasin hakua valitsemalla hakukriteereiksi koko teksti saatavilla ja vertaisarvioitu. Haku tuotti 318 hakutulosta. Näistä hakutuloksista valitsin lopulliseen aineistooni seitsemän artikkelia. Valitsin artikkelit ennalta valitsemieni aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaisesti,

mutta valintaani ohjasivat myös opiskeluiden ja työkokemuksen kautta kartuttamani tieto ja ymmärrys tutkimastani aiheesta. Myöhemmin täydensin hakuani käyttämällä hakulausekkeita ”child offenders AND social work interventions AND a randomized control-trial” (1484) ja ”social work interventions AND prevention offending behavior AND a randomized controlled trial” (1396 hakutulosta). Näiden hakutulosten joukosta valitsin lopulliseen tutkimusaineistooni viisi artikkelia. Tiesin oman työni kautta ART-interventiosta, älypuhelimien ladattavasta vanhemmille tarkoitettusta iKinect-sovelluksesta sekä lukemiseen liittyvistä interventioista. Näitä etsin suoraan LUC-finnan kansainvälisten e-aineistojen hakusanoilla erilaisilla hakulausekkeilla. Näiden hakujen kautta valikoitu aineistooni kolme artikkelia.

Näiden hakujen lisäksi yritin etsiä tietoa seikkailu- ja taideperustaisista menetelmistä, joiden vaikuttavuus mainittiin useassa aineistoni tutkimusartikkelissa. Etsin tietoa näistä menetelmistä kaikista edellä mainituista tietokannoista, mutta en löytänyt tutkimusartikkeleita, jotka olisivat vastanneet tutkimukseni sisäänottokriteereitä. Tämän vuoksi jouduin jättämään ne tutkimusaineistoni ulkopuolelle, vaikka niitä on hyödynnetty työskennellessä rikoksilla oireilevien lasten ja nuorten keskuudessa.

5.3 Tutkimusaineiston kuvaus ja laadun arviointi

Lopullinen tutkimusaineistoni sisältää kuusitoista ($n=16$) sosiaalityön kansainvälistä tieteellistä tutkimusartikkelia, jotka on vertaisarvioitu. Aineistoni on pieni otos kansainvälisestä nuorisorikollisuuden tutkimuksesta. Opinnäytteen luonne ja tarkoitus huomioiden otos lie-nee kuitenkin riittävä. Lisäksi kirjallisuuskatsauksen tiedon tuottamisen ideaan sisältyy nimenomaan aineiston rajaaminen siten, että lopullinen aineisto on tutkimustehtävään- ja kysymyksiin parhaiten tietoa tuottava ja siten tietoa kumuloiva (Johansson ym. 2007). Olen pyrkinyt valitsemaan aineistooni mahdollisimman monipuolisesti erilaisia tutkimusartikkeleita, joiden muodostaman kokonaiskuvan perusteella lukijalle hahmottuu käsitys sosiaalityön ja monialaisen yhteistyön mahdollisuuksista puuttua nuoren rikoskäyttäytymiseen sekä ennaltaehkäistä nuorisorikollisuutta.

Aineiston laadun arviointi on kirjallisuuskatsauksessa hyvin tärkeää, koska aineiston laatu vaikuttaa myös kirjallisuuskatsauksen luotettavuuteen ja painoarvoon (Flinkman ym. 2007).

Alkuperäisenä tarkoitukseni oli arvioida aineisto CONSORT (*Consolidated Standards of Reporting Trials*) 2010-arviointikriteereiden avulla, johon olin törmännyt lukuisia metodioppaita lukiessani. Kootessani aineistoa, huomasin, että aineiston alkuperäisiä tutkimuksia oli jo arvioitu CONSORT-menetelmällä tai vastaavalla. Tämän vuoksi en suorittanut aineistolleni erikseen CONSORT-aineiston analyysiä. Aineiston laatua arvioidessani pidin kiinni tutkimukseni sisäänotto- ja poissulkukriteereissä, joissa on asetettu ehdot tutkimusartikkelien tieteellisyydelle. Valitessani tutkimusartikkeleita aineistooni kiinnitin huomiota tietokantaan ja lehteen, joissa artikkeli oli julkaistu. Tutustuessani tarkemmin aineistoon, kiinnitin huomiota erityisesti tutkimusartikkelin tieteellisyyteen ja tieteelliseen laatuun. Kiinnitin huomiota myös tiedon eheyteen ja kiinnittymiseen tieteelliseen teoriaan. (Flinkman ym. 2007.)

Seuraavaksi esittelen aineistooni kuuluvat tutkimusartikkelit. Taulukossa 1 olen aakkosjärjestyksessä luetellut aineistooni kuuluvat tieteelliset tutkimusartikkelit sekä niiden kirjoittajat ja julkaisuvuodet, julkaisupaikan sekä tietokannan, jossa se on julkaistu. Lopullista aineistoa kootessani huomasin, että aineiston julkaisuista yksikään ei ollut julkaistu sosiaalityön tiedelehdissä vaan suurin osa tutkimusartikkeleista oli julkaistu kriminologian tiedelehdissä. Tehtyäni tämän havainnon, pohdin kriittisesti sitä, voisinko hyödyntää valitsemiani tutkimusartikkeleita lainkaan tutkimuksessani ja olivatko ne tutkimustehtävni kannalta relevantteja. Päätin hyväksyä valitsemiani tutkimusartikkelit aineistooni, koska nuorisoriikollisuuden tutkimuksen piirissä on tunnustettu, että nuorisoriikollisuuden ennaltaehkäisemisessä tarvitaan moniammatillista yhteistyötä (ks. esim. Kaakinen 2022, 10). Tällä moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan käytännössä sitä, että työtä tehdään yhteistyössä poliisin, sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja nuorisotyöstä vastaavien toimielimien kanssa (mt.). Nuorisoriikollisuuden monitieteellinen perusta heijastuu myös nuorisoriikollisuuden parissa tehtävään käytännön työhön. Esimerkiksi Ankkuritoiminnan vaikuttavuutta tutkineet Markus Kaakinen ym. (2022) toteavat, että Suomessa poliisiasemien yhteydessä toimiva Ankkuritoiminta perustuu moniammatilliseen yhteistyöhön (mt., 10), jossa moniammatillinen tiimi arvioi nuoren rikoksenteijän tilannetta sekä etsii keinoja auttaa ja tukea häntä rikoksettoman elämäntavan valinnassa. Tässä moniammatillisessa tiimissä työskentelee poliisi, psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä ja nuorisotyöntekijä. Kaakinen ym. (mt., 104) toteavat, että ankkurityötä tehneet ammattilaiset pitivät moniammatillista yhteistyötä ja työorientaationa tärkeänä ja arjen käytännön työssä moniammatillisuus oli läsnä.

Taulukko 1. Tutkimusaineisto

Tekijät	Artikkelin nimi	Julkaisuvuosi	Julkaisupaikka	Tietokanta
Ashford, J. & Gallagher, J	Preventing Juvenile Transitions to Adult Crime: A Pilot Study of Probation Interventions for Older, High-Risk Juvenile Delinquents	2019	Criminal Justice and Behavior 47 (8)	Sage Journals
Averdijk, M., Zirk-Sadowski, J. & Ribeaud, D ym.	Long-term effects of two childhood psychosocial interventions on adolescent delinquency, substance use and antisocial behavior: a cluster randomized controlled trial	2016	Journal of Experimental Criminology, 12 (1)	ProQuest
Crean, H. & Johnson, D	Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS) and Elementary School Aged Children's Aggression: Results from a Cluster Randomized Trial	2013	American Journal of Community Psychology, 52 (1-2)	SpringerLink
Densley, A., Renmin, L., Adler, J. & Lambine, M	Growing Against Gangs and Violence: Findings From a Process and Outcome Evaluation	2017	Psychology of violence, 7 (2)	Ebsco
Esbensen, F-A., Peterson, D., Taylor, T. & Osgood, D	Results from a Multi-Site Evaluation of the G.R.E.A.T. Program	2011	Justice Quarterly, 29 (1)	Taylor & Francis Online
Estefan, L., Vivolo-Kantor, A & Niolon, P. ym.	Effects of the <i>Dating Matters</i> ® Comprehensive Prevention Model on Health- and Delinquency-Related Risk Behaviors in Middle School Youth: a Cluster-Randomized Controlled Trial.	2020	Prevention Science, 22 (2)	
Hoogsteder, L., Stams, G-J., Schippers, E. & Bonnes, D	Responsive Aggression Regulation Therapy (REART): An Evaluation Study in a Dutch Juvenile	2018	International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 62, (14)	SageJournals

	Justice Institution in Terms of Recidivism			
Lindstrom, S., Jones, V. & Ryan, L ym.	Investigating Effects of Mentoring for Youth with Assault Injuries: Results of a Randomized-Controlled Trial	2022	Prevention Science 23 (8)	SpringerLink
Long, M., Oswald, R. & Stretesky, P ym.	Do Flood Mitigation and Natural Habitat Protection Employment Reduce Youth Offending?	2018	European Journal on Criminal policy and research, 25 (2)	SpringerLink
Schaeffer, C., Dimeff, L. & Koerner, K	A Smartphone App for Parental Management of Adolescent Conduct Problems: Randomized Clinical Trial of iKinnect.	2022	Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 51 (5), 1-15.	
Seroczynski, A., Evans, W. & Jobst, A	Reading for Life and Adolescent Re-Arrest: Evaluating a Unique Juvenile Diversion Program.	2016	Journal of Policy Analysis and Management, 35 (3)	Wiley Online Library
Taussig, H., Dmitrieva, J. & Garrido, E	Fostering Healthy Futures Preventive Intervention for Children in Foster Care: Long-term Delinquency Outcomes from a Randomized Controlled Trial	2021	Prevention Science, (2021) 22	SpringerLink
Thornberry, T., Brook, K. & Gottfredson, D ym.	Reducing Crime Among Youth at Risk for Gang Involvement A randomized Trial	2018	Criminology & Public Policy, 17 (4)	
Thulin, E., Lee, D. & Eisman, A	Longitudinal effects of Youth Empowerment Solutions: Preventing youth aggression and increasing prosocial behavior.	2022	American Journal of Community Psychology 70 (1-2)	Wiley Online Library
Vries, S., Hoeve, M. & Stams, G	The Long-Term Effects of the Youth Crime Prevention Program "New Perspectives" on Delinquency and Recidivism	2018	International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 62 (12)	SageJournals

Williams, D., Collingwood, L. & Coles, J	Evaluating a rugby sport intervention programme for young offenders.	2015	Journal of Criminal Psychology, 5 (1)	ProQuest
--	--	------	---------------------------------------	----------

Taulukossa 2 olen listannut tutkimusartikkelin tutkiman intervention, intervention kohteen eli tutkimukseen osallistujat ja heidän kohdemaansa, tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät sekä keskeisimmät tutkimustulokset. Olen jakanut taulukot luettavuuden vuoksi viiteen eri osaan: Taulukossa 2a esittelen rikoskäyttäytymistä ennaltaehkäisevät interventiot, Taulukossa 2b esittelen jengiytymistä ennaltaehkäisevät interventiot, Taulukossa 2c vankilassa oleville nuorille rikosentekijöille suunnatut interventiot, Taulukossa 2d esittelen nuorten aggressioon vaikuttamaan pyrkivät interventiot ja Taulukossa 2e esittelen muut nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttamaan pyrkivät interventiot. Aineistossa painottuivat tilastolliset menetelmät johtuen jo aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteereistäni, joissa asetin ehdoksi sen, että alkuperäistutkimuksessa intervention vaikutusta oli testattu suhteessa verrokiryhmään ja vertailu oli toteutettu tieteellisesti asianmukaisella tavalla hyödyntäen esimerkiksi satunnaistettua kontrolloitua koeasetelmaa (Randomized controlled trial, RCT).

Taulukko 2a. Ennaltaehkäisevät interventiot

Tekijät	Tutkimusaihe	Interventio, paikka ja ikä	Osallistujat	Menetelmä	Tutkimustulos
Averdijk ym.	Tutkittiin kahden eri intervention (PATHS ja Triple P) pitkäaikaisia vaikutuksia nuorten rikollisuuteen, päihteiden käyttöön ja antisosiaaliseen käyttäytymiseen	Interventio: PATHS ja Triple P Toteutuspaikka: Zurich, Sveitsi Ikä: kokeen ensimmäisessä vaiheessa osallistujat olivat 7-8-vuotiaita, toisessa vaiheessa 13-15-vuotiaita	Osallistujat: 56 koulua, 1675 oppilasta. PATHS-interventioryhmään osallistui 422 oppilasta, Triple P-interventioryhmään 422 oppilasta, PATHS + Triple P-interventioryhmään 387 oppilasta ja kontrolliryhmään 414 oppilasta.	Satunnaistettu kontrolloitu koeasetelma (a cluster randomized trial)	Interventioilla ei ollut tilastollisesti merkittäviä vaikutuksia rikoskäyttämiseen, päihteidenkäyttöön tai antisosiaaliseen käyttäytymiseen
Taussig ym.	Tutkittiin intervention pitkäaikaisia vaikutuksia (mm. rikollisuuden) lapsille, jotka tuomioistuimien määrännyt pahoinpitelyn seurauksena sijaishuoltoon	Interventio: FHF Toteutuspaikka: Denver, Yhdysvallat Ikä: 9-11-vuotta	Osallistujat: 391 lasta, joista interventioon osallistui 217 lasta ja kontrolliryhmään 174	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	Murrosikäisille suunnattu mentorointi voi vähentää korkean riskin ryhmään kuuluvien lasten rikollisuutta
Thulin ym.	Kuvaa interventio-ohjelman ja tutkii intervention suoraa ja epäsuoraa vaikutusta yläkouluikäisten nuorten prososiaaliseen käytökseen ja rikoskäyttämiseen	Interventio: YES Toteuttamispaikka: Michigan, Yhdysvallat Ikä: Osallistujien keski-ikä 12.6 vuotta	Osallistujat: 15 koulua, 418 osallistujaa, joista lopulliseen otokseen valittiin 329 nuorta	Muokattu versio satunnaistetusta kontrolloidusta koeasetelmasta (a modified randomized controlled trial design)	Interventioon osallistumisen lisäksi prososiaalista käyttäytymistä ja vähensi aggressiivista käyttäytymistä. Interventio tuotti positiivisia tuloksia erityisesti etnisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten keskuudessa.

Taulukko 2b. Jengiytymistä ennaltaehkäisevät interventiot

Tekijät	Tutkimusaihe	Interventio, paikka ja ikä	Osallistujat	Menetelmä	Tutkimustulos
Densley ym.	Arvioidaan ohjelman vaikutusta jengirikollisuuteen (nuorten liittyminen jengeihin)	Growing Against Gangs and Violence (GAGV) Osallistujien ikä: 12-14-vuotiaat Toteutuspaikka: Lontoo, Iso-Britannia	391 nuorta (Interventioon osallistui 198 nuorta, kontrolliryhmään 193.)	Kvalitatiivinen prosessarviointi ja satunnaisesti kontrollitutkimus (randomized control trial/RCT)	Ei tilastollisesti merkittävää vaikutusta kontrolliryhmään verrattuna. Tulokset osoittivat rohkaisevia havaintoja intervention tehokkuudesta vähentää jengien jäsenyyttä sekä rikollisuuden ja väkivallan esiintymisriskiä. Interventio paransi asenteita poliisia kohtaan.
Esbensen ym.	Arvioida ohjelman vaikutusta jengirikollisuuteen 6.-7.-luokan oppilaiden keskuudessa (nuorten liittyminen jengeihin)	G.R.E.A.T Ikä: Osallistujista 61% oli 11-vuotiaita tai sitä nuorempia Toteutuspaikka: Yhdysvallat	Ohjelmaa opetettiin 6. luokalla 26 koulussa ja 7. luokalla viidessä eri koulussa. Osallistujat yhteensä 4905 oppilasta, 31 koulusta ja 195 luokasta. interventioon osallistui 102 luokkaa, kontrolliryhmässä 93.	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	Näyttää vähentävän jengijäsenyyttä sekä jengijäsenyyteen ja väkivaltaisiin rikoksiin liittyviä riskitekijöitä
Thornberry ym.	Tutkittiin intervention vaikutusta jengirikollisuuteen	Toiminnallinen perheterapia (FFT), joka on muutettu vastaamaan jengeihin osallistuvien nuorten tarpeita Ikä: 11-17-vuotta Toteutuspaikka: Philadelphia, Yhdysvallat	Nuoria miehiä, joiden rikosasiaa käsiteltiin oikeudessa ja joilla ei lähetetty FFT-palveluihin viimeisen vuoden aikana sekä heidän perheensä. Tutkimukseen osallistui 129 perhettä, joista interventio-ohjelmaan osallistui 53 perhettä, kontrolliryhmään 63.	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	Kustannustehokas interventio rikoksen uusimisprosentin pienentämisessä. Interventiolla näytti olevan voimakas pelotevaikutus korkean riskiryhmän nuoriin, mutta ei matalan riskin nuoriin.

Taulukko 2c. Vankilassa oleville nuorille rikoksentekijöille suunnatut interventiot

Tekijät	Tutkimusaihe	Interventio, paikka ja ikä	Osallistujat	Menetelmä	Tutkimustulos
Ashford ym.	Arvioitiin kokeellisen intervention vaikutusta korkean riskin, ehdonalaisessa koevapaudessa olevien nuorten rikoksen uusiutumisiin. Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää yhteisöllistä interventiota	Kokeellinen interventio Ikä: Interventiota toteutettaessa keski-ikä oli 16,7 vuotta. Intervention jälkeen seuranta-aika kolme vuotta täysi-ikäistymisen jälkeen eli n. 21-vuotiaaksi asti Toteutuspaikka: Arizona, Yhdysvallat	Interventioon osallistui 29 nuorta, kontrolliryhmään 114 nuorta.	Pilottitutkimus, satunnaistettu koeasetelma	Ei tilastollisesti merkittävää vaikutusta uusimisriskiin, tilastollisesti merkittävä vaikutus rikoksen uusimisen ajankohtaan
Long ym.	Tutkimuksessa tutkittiin intervention vaikutuksia nuoriin rikoksentekijöihin sekä nuorten rikosten uusimisprosenttiin.	Skill Mill Osallistujien ikä: keski-ikä 16,6 vuotta (interventioryhmä), 15,1 vuotta (kontrolliryhmä) Toteutuspaikka: New Castle upon Tyne, Iso-Britannia	39 nuorta (Skill Mill-ohjelmaan osallistui 14 nuorta, kontrolliryhmään 25 nuorta).	a mixed methods evaluation	Interventio vähensi rikollisuutta työllisyyden avulla. Interventio vähensi erityisesti yksittäisten ihmisten tekemien rikosten määrää.
Seroczynski ym.	Tutkittiin nuorten rikoksentekijöiden moraalisen kehityksen edistämistä mm. kirjallisuuden lukemisen ja pienien mento-rointiryhmien avulla	Reading for Life (RFL) Ikä: 11-18-vuotiaita Toteutuspaikka: Keski-länsi, Yhdysvallat	Lopulliseen interventio-ohjelmaan osallistui 408 nuorta. Varsinaiseen interventioon osallistui 194 nuorta ja kontrolliryhmään 214 nuorta.	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	Interventio pienensi erityisesti vakavampien rikosten uusimisprosentteja niiden nuorten kohdalla, joilla oli korkea riski uusia rikoksensa.
Williams ym.	Arvioida vaikutusta impulsiivisuuteen ja rikosmyönteisiin asenteisiin	Get Onside Ikä: 18-21-vuotiaat Toteutuspaikka: HMP YOI Feltham, Iso-Britannia	24 nuorta, joista interventioon osallistui 11 ja kontrolliryhmän 13.	Vertaileva tutkimus, jossa käytettiin intervention vaikutusten arvioimiseksi ei-satunnaistettua kontrolliryhmää	Rikosmyönteiset ja aggressiiviset asenteet vähenivät, impulsiivisuus ei

2d. Nuorten aggressioon vaikuttamaan pyrkivät interventiot

Tekijät	Tutkimusaihe	Interventio, paikka ja ikä	Osallistujat	Menetelmä	Tutkimustulos
Estefan ym.	Arvioida intervention vaikutusta yläkouluikäisten nuorten terveyteen ja rikollisuuteen liittyvään riskikäyttäytymiseen	the Dating Matters® Ikä: Osallistujien keski-ikä oli 11,93 vuotta Toteuttamispaikka: Yhdysvallat	Interventio toteutettiin 46:ssa yläkoulussa neljässä eri kaupungissa Yhdysvalloissa. Tutkimukseen osallistui yhteensä 3301 oppilasta 6.-, 7.- ja 8-luokalta, joista interventioryhmään osallistui 1662 ja kontrolliryhmään 1639	Satunnaistettu kontrolloitu koeasetelma (a cluster randomized trial)	Interventio osoitti suojaavia vaikutuksia yläkouluun loppuun asti. Kontrolliryhmään verrattuna interventio näytti pienentävän oppilaiden riskiä kantaa aseita, rikolliseen käyttäytymiseen sekä alkoholin ja huumausaineiden käyttöön
Hoogsteder ym.	Arvioidaan intervention vaikutusta rikoksen uusimiseen 16-21-vuotiailla nuorilla, joilla on aggression hallintaan liittyviä ongelmia ja korkea rikoksen uusimisriski	Re-ART Ikä: 16-21-vuotiaat Toteutuspaikka: Hollanti	Re-ART-interventioon osallistui 63 nuorta, vertailuryhmään osallistui 28 nuorta.	Vertaileva tutkimus, jossa käytettiin intervention vaikutusten arvioimiseksi ei-satunnaistettua kontrolliryhmää	Interventio vähentää merkittävästi enemmän rikoksen uusimisriskiä kontrolliryhmään verrattuna, vähensi myös väkivaltarikoksia ja yleistä uusintarikollisuutta. Omaisuusrikkosten uusimisessa ei merkittävää eroa kontrolliryhmään.
Lindstrom ym.	Intervention vaikutusta aggressiivisuuteen, kostoasenteisiin ja ongelmaikäyttäytymiseen	Take Charge! Ikä: 10-15-vuotta Toteuttamispaikka: Yhdysvallat	Osallistujat: 188 varhaisnuorta, joiden keski-ikä oli 12,87 vuotta.	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	Interventiolla ei havaittu olevan vaikutuksia aggressioon, kostoasenteisiin, poikkeamien hyväksymiseen tai sitoutumisen oppimiseen

2e Muut nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttamaan pyrkivät interventiot

Tekijät	Tutkimusaihe	Interventio, paikka ja ikä	Osallistujat	Menetelmä	Tutkimustulos
Crean ym.	Arvioidaan intervention vaikutusta oppilaiden aggressiivisuuteen ja käyttäytymisongelmiin alakoulussa	PATHS Ikä: 3.-5.-luokkalaisten Toteutuspaikka: Yhdysvallat	14 koulua, kolmesta eri koulupiiristä. 779 oppilasta. Osallistujat satunnaistettiin interventio- ja kontrolliryhmään. 7 koulua osallistui interventioon, 7 kontrolliryhmään.	Satunnaistettu kontrolloitu koeasetelma (a cluster randomized trial)	Interventio voi vahvistaa sosio-emotionaalisia taitoja ja tuottaa merkittäviä muutoksia aggressiiviseen käyttäytymiseen
Schaeffer ym.	Arvioidaan puhelinsovelluksen vaikutusta nuorten vakavien käyttäytymisongelmien hoitoon sekä vanhemmuuden tukemiseen	iKinnect-puhelinsovellus Ikä: nuorten ikä 13-18-vuotta Toteutuspaikka: Yhdysvallat	Osallistujien määrä: 72 nuorta sekä heidän ensisijainen huoltajansa (n=72)	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	12 viikon sovelluksen käytön aikana käyttäjät raportoivat kontrolliryhmään verrattuna enemmän nuorten päihteiden käytön (alkoholi ja marihuana) sekä rikoskäyttäytymisen vähenemistä, vanhempien asettamat säännöt ja rajat johdonmukaistuivat
Vries ym.	Tutkia intervention tehokkuutta pitkällä aikavälillä riskiryhmiin kuuluvien nuorten rikoskäyttäytymiseen	New Perspectives-ohjelma (NP) Ikä: 12-19-vuotiaat Toteutuspaikka: Amsterdam, Hollanti	Osallistujat: 101 nuorta, ohjelmaan osallistui 47 nuorta, kontrolliryhmään 54	Satunnaistettu kontrolloitu koe (Randomized controlled trial, RCT)	Ei tilastollisesti merkittävää vaikutusta rikollisuuden vähenemiseen tai rikoksen uusimisprosenttiin kontrolliryhmään verrattuna

5.4 Tutkimusaineiston analyysi

Olen analysoinut tutkimusaineistoni realistisen synteessin periaatteiden avulla. Kriittinen realismi sekä siitä kehittynyt realistinen arviointiperinne pyrkivät selittämään kausaalisesti syitä ja mekanismeja, joiden avulla interventiot toimivat. Realistinen synteesi on yksi tapa jäsentää interventioiden toimintalogiikkaa. Realistinen synteesi pyrkii selvittämään intervention toimintamekanismin sekä tunnistamaan interventioon vaikuttaneita ohjelmateoreettisia ideoita ja tunnistamaan toiminnan mekanismeja. Varsinaisessa realistisessa synteessissä on kuusi metodologista vaihetta, joita ovat ohjelmateorian hahmottaminen, kirjallisuuskatsauksen hakustrategia, tutkimusten arviointi, tiedon kokoaminen, analyysi ja synteesi sekä ohjelmateorian muotoilu. (Kork 2016, ks. myös Pawson ym. 1997.)

Näitä metodologisia periaatteita olen soveltanut väljästi analyysivaiheessani. Loin ensin kirjallisuuskatsauksen hakustrategian, jota noudatin aineistoa hakiessani niiltä osin kuin pystyin. Tämän jälkeen arvioin tiedon luotettavuutta sekä kokosin aineistoni keskeisimmät tiedot taulukkomuotoon. Aineiston tiivistäminen taulukkomuotoon auttoi myös aineiston luotettavuuden ja tutkimusten arvioinnissa. Tämän jälkeen muodostin aineistosta analyysin ja synteessin. Olen käyttänyt realistisen synteessin periaatteita ikään kuin analyysin välineenä ja olen pyrkinyt realistisen arviointiperinteen hengessä löytämään interventioista mekanismeja ja tekijöitä (Kork 2016), jotka ovat tehneet niistä vaikuttavia lasten ja nuoren rikoskäyttäytymiseen puuttumisessa.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Suomen kielitoimiston sanakirjan mukaan sensitiivisyys tarkoittaa herkkätuntoista, herkkää tai arkaa. Tutkimuksellisessa kielessä käsitteet sensitiivinen aihe, sensitiivinen kohderyhmä ja sensitiivinen tutkimus saattavat sekoittua ja niitä saatetaan käyttää toistensa synonyymeinä, kuten Kati Kallinen ym. (2015) huomauttavat. Kallisen ym. (mt.) mukaan nämä käsitteet kuitenkin eroavat sisällöllisesti toisistaan ja tämän vuoksi he ohjaavat erottelemaan ne toisistaan. Kallisen ym. (mt.) mukaan sosiaalityön tutkimuksessa sensitiivisyys on perinteisesti ymmärretty Raymond Leen (1993) tavoin olevan jotain sellaista, josta voi potentiaalisesti koitua jokin olennainen uhka siihen osallistuneille tai osallistuville. Mutta tutkimusaihe voi olla tutkijalle tai tutkittavalle arka tai aihe voi olla yhteiskunnallisesti tabu. Tämän

vuoksi sensitiivisissä tutkimusaiheissa korostuvat eettiset kysymykset ja tutkijan ammattitaito. (Kallinen ym. 2015, 15-19.)

Sosiaalityön tutkimuksessa kaikki tutkimusaiheet ovat omalla tavallaan sensitiivisiä. Sosiaalityön tutkimusten aiheet useimmiten tunkeutuvat ihmisten perusoikeuksien ja ihmisarvojen alueelle käsittelemällä tavanomaisesti hyvin yksityisenä pidettyjä asioita, joiden ilmi tulo saattaa aiheuttaa kokijalleen häpeää, syyllisyyttä tai yhteisössä leimaantumista. (Kallinen ym. 2015, 15-19.) Tällaisia aiheita ovat esimerkiksi päihteidenkäyttö, väkivalta tai mielenterveysongelmat. Ajattelen tämän sosiaalityön tutkimukselle ominaisen piirteen kumpuavan sosiaalityön käytännön työstä: sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on pyrkiä lievittämään yksilöiden elämänsä aikana ilmeneviä sosiaalisia ongelmia, jotka vaikeuttavat heidän arjen sujumista. Näiden arkojen ja hyvin henkilökohtaisten asioiden puheeksi ottaminen ja käsitteleminen – niin sosiaalityön arjessa kuin sosiaalityön tutkimuksessa – vaatii erityistä eettistä herkkyyttä, sensitiivisyyttä.

Tutkimusaiheeni on mielestäni hyvin sensitiivinen, jonka vuoksi olen joutunut tutkimuksen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa kiinnittämään erityistä huomiota tutkimuksen eettisyyteen. Lapsiin ja nuoriin liittyviä tutkimusaiheita pidetään jo itsessään sensitiivisinä (Kallinen ym. 2015, 83-84). Tutkimuksessani tarkastelun kohteena ovat alaikäisten lasten ja juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneiden rikoskäyttäytyminen, mikä syventää tutkimusaiheeni sensitiivisyyttä (mt.). Tutkin tutkimusartikkeleita, joihin liittyvissä alkuperäisissä tutkimuksissa on tutkittu lapsia ja nuoria, jotka elävät yhteiskunnan marginaalissa etnisen taustansa ja perheensä sosioekonomisen asemansa vuoksi. Moni näistä lapsista ja nuorista on syntynyt länssimaassa, mutta heitä pidetään edelleen maahanmuuttajana etnisen taustansa ja heidän sukunsa maahanmuuttajataustan vuoksi (Lundkvist 2020). Vanhempiensa päihteidenkäytön, mielenterveysongelmien tai rikostaustan vuoksi nämä lapset ovat saattaneet olla jo ennen syntymäänsä yhteiskunnan tarkkailun ja kontrollin kohteena, mikä on vain syventynyt heidän syntymänsä jälkeen. Yhteiskunnan kontrollin lisäksi nämä lapset ovat tottuneet jo pienestä pitäen kohtaamaan rasismia ja syrjintää etnisen taustansa, uskontonsa tai äidinkieltensä vuoksi Tämä voi näkyä heidän arjessaan heihin kohdistuneina ennakkoluuloina (Lundkvist 2020; Thulin 2022). Aineistoni tutkimuksissa nousi esiin se, että muita ikätovereita todennäköisemmin opettajat pitävät heitä koulussa häirikköoppilaina ja poliisi pysäyttää heidät kadulla ja epäilee heidän syyllistyneen rikoksen tekemiseen. Tutkimukseni eettisyyttä

puoltavana voidaan pitää sitäkin, etten ole rasittanut kohderyhmää uudella tutkimukseen osallistumispyynnöllä, vaan hyödyntänyt käytettävissä olevaa materiaalia.

Sanoilla on suuri valta muokata ihmisten asenteita ja mielipiteitä. Sanojen avulla ihmiset rakentavat yhteistä todellisuutta. Tämän vuoksi olen joutunut jatkuvasti tämän tutkimuksen aikana pohtimaan sanavalintojani sekä miten ne vaikuttavat tutkimukseni lukijoiden käsitykseen alaikäisistä ja nuorista rikoksentekeijöistä. Nuorisoriikollisuus on poliittisesti hyvin herkkä aiheita, mitkä herkästi herättävät ihmisissä voimakkaita tunteita ja moraalista paniikkia, mikä kanavoituu herkästi myös julkiseen keskusteluun (Harrikari 2008). Olen halunnut kuvata tutkimusaiheittani ja siihen liittyviä ilmiöitä mahdollisimman totuuden mukaisesti, mutta liioittelematta tai vähättelemättä niitä. Tämä on vaatinut minulta tutkijana erityistä eettistä herkkyyttä ja valppautta tarkkailla tutkimusprosessiani, jotta omat ennakkoluuloni ja poliittiset asenteeni eivät vaikuta tutkimusprosessin kulkuun ja lopputulokseen.

Nämä pohdinnat näkyvät tutkimuksessani pyrkimyksenä noudattaa tutkimusprosessini aikana Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita (Varantola ym. 2012) sekä sosiaalityön ammattieettisiä ohjeita (Heikkinen 2022). Tämä näkyy tutkimuksessa jatkuvana pyrkimyksenä tuottaa tieteellisesti mahdollisimman luotettavaa, objektiivista ja puolueetonta tietoa. Tämän varmistamiseksi olen kiinnittänyt erityistä huolellisuutta tutkimusaineistoni valintaan ja arvioinut sitä pitäen mielessäni tutkimukseni sisäänotto- ja poissulkukriteereitä sekä CONSORT (*Consolidated Standards of Reporting Trials*) 2010-hakukriteereitä (ks. luku 5.3). Tämän lisäksi olen pyrkinyt tekemään tutkimusprosessini ja sen aikana tekemäni valinnat mahdollisimman läpinäkyviksi.

Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 163) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole mitään tarkkaa ohjetta. Tuomi ja Sarajärvi nostavat kuitenkin esiin muutamia kriteereitä, joiden avulla laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on perinteisesti arvioitu suomalaisissa tutkimuksissa. Ensinnäkin suomalaisissa tutkimuksissa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä pidetään Tuomen ja Sarajärven mukaan uskottavuutta ja vastaavutta (*credibility*), siirrettävyyttä (*transferability*), luotettavuutta (*dependability*) ja vakiintuneisuutta (*confirmability*). Nämä kriteerit perustuvat Tuomen ja Sarajärven mukaan Lincolnin ja Guban kirjoittamaan teokseen *Naturalistic Inquiry* (1985), jossa he tarkastelevat naturaliseen paradigmaan pohjautuvan tutkimuksen luotettavuutta. Teoksessa esitettyjä kriteereitä on sittemmin sovellettu lukuisissa suomalaisissa laadullisissa

tutkimuksissa. Suomalaisia laadullisia tutkimuksia tarkasteltaessa voi kuitenkin huomata, että näitä kriteereitä on tulkittu ja sovellettu eri tavoin, kuten Tuomi ja Sarajärvi huomauttavat. Tuomen ja Sarajärven mukaan tämä kumpuaa käsitteiden suomentamisen vaikeudesta. Esimerkiksi englanninkielinen käsite dependability voidaan tilanteesta riippuen suomentaa luotettavuutena, varmuutena tai riippuvuutena. (Tuomi ym. 2018, 160-163.) Toiseksi laadullisia tutkimuksia pyritään arvioimaan kokonaisuutena, jolloin huomiota kiinnitetään tutkimuksen sisäiseen johdonmukaiseen (koherenssi). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkimuksen eri osat (tutkimuksen rakenne) ovat keskenään sopusoinnussa ja vastaavat tutkimuksen tutkimustehtävään- ja kysymyksiin. (Mt., 163-165.)

6 Realistinen synteesi nuorten rikoskäyttäytymisestä ja sosiaalityön interventioista

Realistisen synteessin avulla pyrin kokoamaan yhteen aineistoni tutkimusten keskeisimmät tulokset ja analysoimaan niitä. Analysoinnin teemoiksi valikoituivat realistista arviointia mukaillen (Kork 2016; Anttila 2007, 68-73) interventioiden kohteen eli nuoren rikoksenteikijän ja nuoren rikoskäyttäytymisen erilaiset määrittelytavat; interventioiden kohteessa tapahtuvan muutoksen mittaaminen ja seuraaminen eli tässä aineistossa se tarkoittaa nuoren rikoskäyttäytymisen mittaamista ja seuraamista; interventioiden olosuhteet eli kontekstit; interventioiden käynnistämät mekanismit ja niiden käynnistymistä edesauttavat tekijät sekä interventioiden käynnistämien mekanismien vaikutukset nuoren rikoskäyttäytymiseen.

6.1 Nuoren rikoksenteikijän ja nuorten rikoskäyttäytymisen määrittely

Oletin aineistoa kerätessäni, että aineiston tutkimuksissa olisi määritelty täsmällisesti tutkimuksen keskeiset käsitteet, mukaan lukien myös nuori rikoksenteikijä. Aineistoni tutkimuksissa ei kuitenkaan täsmällisesti määritelty nuori rikoksenteikijä-käsitettä tai siihen liittyviä muita käsitteitä. Aineistossani olevien tutkimusten tutkijat kuitenkin määrittelivät intervention kohteena olevien lasten tai nuorten iän, taustan ja suhteen rikollisuuteen, jonka ansiosta sain jonkinasteisen kuvan nuoren tekemien rikosten laadusta ja määräst. Aineistossani kuitenkin esiintyi vaihtelua sen suhteen, kuinka yksityiskohtaisesti tutkija kertoi lapsen tekemistä rikoksista sekä lapsen etnisestä tai sosioekonomisesta taustasta. Aineistoni tutkimuksia lukiessani panin merkille, että yhdysvaltalaiset tutkijat kuvailivat eurooppalaisia tutkijoita tarkemmin tutkimuksen kontekstin sekä erittelivät tutkimukseen osallistuneiden erot, jotka liittyivät esimerkiksi etniseen taustaan, sosioekonomiseen asemaan tai vanhempien koulutukseen. Tämä voi toki johtua tutkimuskulttuurisista eroista eri maiden yliopistojen välillä, mutta toisaalta kyse voi olla maiden välisistä poikkeamista eri väestöryhmien välisen eriarvoisuuden suhteen. Mikäli eri väestöryhmien väliset hyvinvointierot ovat suuret, tällöin tarve niiden esiintuomiselle myös korostuu. Esbensen ym. (2011) huomauttavat, että aiempien tutkimusten mukaan kasvuympäristössä ilmeneville riskeille altistuminen aiheuttaa haitallisia kumulatiivisia vaikutuksia. Toisin sanoen, mitä enemmän riskitekijöitä lapsen elämässä tai asuinalueella on, sitä suurempi todennäköisyys hänellä on tehdä lainvastaisia tekoja tai osallistua myöhemmin esimerkiksi jengin toimintaan. (Mt.) Tämän vuoksi on perusteltua eritellä intervention kontekstissa ilmeneviä riskitekijöitä, sillä ne todennäköisesti vaikuttavat intervention kohteisiin ja intervention muutosmekanismeihin.

Intervention tavoite ja konteksti näytti aineistossani vaikuttavan siihen, kuinka paljon tutkija avasi tutkimukseen osallistuneiden lasten ja nuorten rikoskäyttäytymistä. Esimerkiksi vankeudessa toteutetussa rugby-pohjaisessa urheiluperusteisessa interventiossa tutkijat (Williams ym. 2015) erittelivät tarkemmin interventioon ja kontrolliryhmään osallistuneiden rikostaustaa, kun taas työllisyyden vaikutusta nuorten rikosentekijöiden rikoksen uusimisprosenttiin tutkivassa tutkimuksessa (Long ym. 2018) nuorten rikostaustaan viitattiin laiveammin.

Aineistossani nuorten rikosentekijöiden ikä vaihteli. Nuorimmat lapset, jotka oli määritelty tutkimuksissa nuoreksi rikosentekijäksi, olivat iältään 10-vuotiaita (esim. Lindstrom 2022) ja vanhimmat olivat 21-vuotiaita (Hoogsteder ym. 2018). Osa tutkimusten interventioista oli luonteeltaan ennaltaehkäiseviä interventioita, jonka vuoksi ne olivat kohdistettu riskiryhmään kuuluville lapsille, joista nuorimmat olivat 7-8-vuotiaita (Averdijk 2016). Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että he olisivat syyllistyneet vielä lainvastaiseen toimintaan. He kuuluivat riskiryhmään sen vuoksi, että heidän käyttäytymisessään tai taustassaan oli riskitekijöitä, jotka saattoivat myöhemmin johtaa heidän elämässään rikoskäyttäytymisen kehittymiseen. Aineistoni tutkimuksissa nuori rikosentekijä-käsitteellä viitattiin sekä alaikäisiin lapsiin että jo täysi-ikäisyyden saavuttaneisiin nuoriin aikuisiin. Aineistoni tutkimusten interventioista viisi ($n=5$) kohdistui samaan aikaan sekä 11-vuotiaisiin lapsiin että yli 15-vuotta täyttäneisiin nuoriin. Lopuissa tutkimuksissa interventio oli kohdistettu joko alle 15-vuotiaille tai yli 15-vuotta täyttäneille. Mielenkiintoista oli havaita, että interventiot, joissa oli 21-vuotiaita osallistujia, oli kohdistettu vain 18-21-vuotiaille. Tämä kertonee siitä, että interventioita ei kohdisteta 11-21-vuotiaille vaan interventioissa otetaan huomioon lasten ikä- ja kehitystaso, vaikka nuorisoriikollisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä ja interventioista puhuttaessa saatetaankin viitata nuori rikosentekijä-käsitteellä laiveasti 11-21-vuotiaisiin nuoriin.

Nuorten rikoskäyttäytymisen määrittelyyn vaikuttivat eri maiden väliset lainsäädännölliset ja hallinnollisten menettelytapojen erot. Esimerkiksi Iso-Britanniassa käytetään Asset- ja AssetPlus Core-profilointilomakkeita, joiden avulla arvioidaan riski- ja suojatekijöitä, jotka vaikuttavat nuoren rikoskäyttäytymiseen. Tämä menettelytapa on Iso-Britanniassa nuorisoiikeuteen liittyvän Youth Justice National Standards-säännösten määräämä menettelytapa. Tämä menettelytapa tarjoaa viranomaisille tietoa nuoren riskistä vahingoittaa itseään ja muita, suunnitelman nuorelle suunnattavista palveluista ja interventioista, riskiprofiilista

(*final warning profile*) ja takuiden valvonta- ja tukiprofiilista (*bail supervision and support profile*). Tämä arviointi toteutetaan, kun nuori tulee ensimmäisen kerran nuoriso-oikeusjärjestelmän asiakkaaksi. Empiiristen arviointien mukaan tämä on hyvä mittari rikosten uusimisprosentin ennustamiseen. (Ks. esim. Long 2018.) Aineistoni tutkimuksissa tämä arviointitapa näkyi siten, että Iso-Britanniassa toteutettuihin tutkimusten interventioihin nuoret oli pääsääntöisesti ohjattu tämän arviointitavan mukaan. Muualla Euroopassa tai Yhdysvalloissa tätä mittaria ei käytetty. Ellei kyse ollut koko ikäluokalle suunnatusta interventiosta, nuoret olivat useimmiten ohjattu interventioiden pariin nuoriso-oikeusjärjestelmän kautta. Jengien ehkäisyyn liittyvät interventiot toteutettiin koulussa koko luokka-asteelle, mutta koulujen valitsemisessa oli hyödynnetty poliisin arviota alueella esiintyvistä jengeistä ja lasten ja nuorten riskistä ajautua jengeihin. (Esbensen ym. 2011, Densley ym. 2017.) Tutkielmani aineiston otos on pieni, mutta siitä välittyy kuva, että Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa nuoriso-oikeusjärjestelmällä on aktiivisempi rooli ohjata nuoria rikoksentekejiä palveluiden piiriin kuin Suomessa.

Aineistoni tutkimuksissa nuorten rikoskäyttäytymisen määrittelylle yhteistä oli se, että määrittely oli suorittanut viranomainen, joka oli arvioinut kunkin maan valtakunnallisten menettelytapojen mukaisesti nuoren tekemän rikoksen vakavuutta sekä nuoren käyttäytymiseen liittyviä riskejä. Nuoren rikoskäyttäytymisen määrittelyssä ei siis huomioitu ainoastaan nuoren tekemää rikosta vaan myös sen vakavuus ja nuoren käyttäytymiseen liittyviä muita riskejä, joiden arvioitiin vaikuttavan esimerkiksi rikoksen uusimisprosenttiin. Tätä arviointityötä helpottivat etukäteen laaditut yhtenäiset standardit, mikä helpottanee myös nuorten tekemien rikosten välistä vertailua. Määrittelyn apuvälineinä käytetyt mittarit vaihtelivat eri maissa. Tähän mitä oletettavammin on vaikuttanut eri maiden lainsäädäntö, poliittiset päätökset ja hallinnolliset menettelytavat. Näitä eri arviointimittareiden luotettavuutta oli tutkittu tieteellisesti ja eri maiden viranomaiset olivat hyväksyneet ne.

6.2 Nuorten rikoskäyttäytymisen seuranta ja mittaaminen

Intervention luonne näytti vaikuttavan siihen, miten nuoren rikoskäyttäytymistä seurattiin ja mitattiin. Ennaltaehkäisevissä interventioissa ei hyödynnetty eri viranomaisten ylläpitämiä rekisteritietoja vaan rikoskäyttäytymistä seurattiin ja mitattiin joko itsearviointin avulla tai opettajan tai vanhemman suorittaman arvioinnin avulla. Nuoren syyllistyttyä vakavampiin rikoksiin, nuoren rikoskäyttäytymistä seurattiin itsearviointin lisäksi myös virallisten

rekisteritietojen avulla. Nämä rekisteritiedot oli saatu intervention toteutuspaikasta riippuen joko nuoriso-oikeusjärjestelmästä, vankilasta, poliisilta tai ehdonalaisvalvojalta.

Aineistoni tutkimusten interventiot jakaantuivat nuoren rikoskäyttäytymisen seurannan ja mittaamisen suhteen seuraavasti: pelkästään oma itsearviointi ($n=5$), oma itsearviointi ja opettajan/huoltajan suorittama arviointi ($n=1$), itsearviointi ja rekisteritiedot ($n=5$) sekä pelkät rekisteritiedot ($n=3$), joista yhdessä ($n=1$) ei seurattu mittaamalla nuoren rikoskäyttäytymistä. Kolmen eri tutkimuksen ($n=1$) interventiossa ei kerrottu selkeästi sitä oliko nuoren rikoskäyttäytymistä seurattu ja mitattu ja jos oli, miten (ks. esim. Williams ym. 2015).

Aineistoni tutkimuksissa oli pääsääntöisesti kiinnitetty huomiota rikoskäyttäytymisen seurannan ja mittaustapojen sisältämiin mahdollisiin tilastollisiin vääristymiin. Esimerkiksi Crean ym. (2013) pohtivat oppilaan ja opettajan välisen vuorovaikutussuhteen vaikutusta arviointiin tai Densley ym. (2017) ja Williams ym. (2015) arvioivat muun muassa ohjelman vetäjän tai vertaisten vaikutusta vastauksiin. Tosin näin ei tapahdu Schaeffer ym. (2022) iKinnect-puhelinsovelluksen kautta tapahtuvan intervention arvioinnissa, jossa tutkijat ovat luottaneet siihen, että sekä vanhemmat että nuoret vastaavat kysymyksiin rehellisesti eivätkä kaunistele vastauksissaan. Näin toki voi ollakin, mutta interventiota arvioitaessa tulisi myös pohtia kriittisesti vastaajien motiiveja ja rehellisyyttä. Esimerkiksi Taussig ym. (2021) huomauttavat, että intervention arviointi- tai mittaustilanteessa nuoret voivat joko kieltää tai liioitella osallisuuttaan lainvastaiseen toimintaan ja tämä voi vaikuttaa intervention mittaustuloksiin. Taussig ym. (mt.) huomauttavat, että nuoret saattavat esimerkiksi tuntea interventiotilanteessa olonsa mukavammaksi, jos he raportoivat ongelmakäyttäytymisestään tai he saattavat myös aliraportoida sitä, jotta he voisivat miellyttää tutkijaa. Jäin pohtimaan tätä Taussigin ym. (2021) tekemää havaintoa. Olisi mielenkiintoista tutkia onko samanlaisia havaintoja ilmennyt varsinaisten interventiotutkimusten ulkopuolella esimerkiksi lastensuojeluilmoitusten käsittelemisen yhteydessä tai nuoren ja poliisin välisissä kohtaamisissa.

6.3 Interventioiden konteksti

Aineistoni interventiot oli toteutettu hyvin erilaisissa konteksteissa. Interventiot eroavat toisistaan myös niin maantieteellisesti kuin institutionaalisesti. Eri maiden välillä on myös kulttuurisia eroja, jotka voivat vaikuttaa intervention toteuttamiseen. Näillä eroavaisuuksilla on

luultavasti vaikutusta myös interventioiden käynnistämiin mekanismeihin, jotka synnyttävät muutosta ihmisten elämässä (ks. Pawson ym. 1997).

Maantieteelliset erot näkyivät aineistossani seuraavasti. Valtaosa aineistoni tutkimusten interventioista oli toteutettu Yhdysvalloissa ($n=10$). Loput aineistoni interventioista oli toteutettu Euroopassa. Euroopassa toteutettujen interventioiden kontekstit vaihtelivat seuraavasti: Iso-Britannia ($n=3$), Hollanti ($n=2$) ja Sveitsi ($n=1$). Tämä jakauma on puhdasta sattumaa. Aineistoni poissulkukriteereissä oli ehto, että interventio kuvaa länsimaissa toteutettua sosiaalityön interventiota, joka pyrkii vaikuttamaan lapsen tai nuoren rikoskäyttäytymiseen. En kuitenkaan valinnut aineistooni tutkimuksia maan perusteella. Intervention maantieteellinen jakauma kertonee siitä, että Yhdysvalloissa on pitkä perinne nuorisorikollisuuden tutkimuksen saralla ja siellä on kehittynyt vahvaksi näyttöön perustuvien interventioiden tutkimus.

Maantieteelliset erot vaikuttavat interventioiden kontekstiin eli olosuhteisiin. Ne myös muovaavat lasten ja nuorten elämässä ilmeneviä sosiaalisia ongelmia ja rikoskäyttäytymistä. Cory Lowe ym. (2022) huomauttavat, että väkivallan esiintyvyys on Suomessa vähäisempää kuin Yhdysvalloissa ja maat eroavat toisistaan muun muassa väestömäärän, väestörakenteen ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden osalta. Lowe ym. (2022) muistuttavat myös historiallisista eroista. Ajan saatossa Yhdysvalloissa on esimerkiksi esiintynyt rotuun perustuvaa erottelua, rasismia, syrjintää ja sortoa, mikä on muovannut ihmisten näkemyksiä yhteiskunnasta ja kansalaiskokemuksia. Näiltä osin esimerkiksi etnisten vähemmistöjen kokemukset ja sukujen elämäntarinat poikkeavat Suomessa asuvien vähemmistöjen kokemuksista ja elämäntarinoista. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että myös Suomessa esiintyy rasismia sekä rotuun perustuvaa syrjintää. Valitettavasti myös institutionaaliset käytännöt saattavat sitä vahvistaa ja uusintaa myös Suomessa. Nämä erot eivät kuitenkaan Lowen ym. (2022) mukaan ole niin merkittäviä, etteikö esimerkiksi Yhdysvaltalaisten nuorisorikollisuutta koskevien tutkimusten tuloksia voisi soveltaa myös Suomessa. Niiden soveltamisessa täytyy kuitenkin muistaa, että ne eivät välttämättä toimi samalla tavoin Suomessa kuin Yhdysvalloissa. Myös Euroopan sisällä esiintyy maantieteellistä vaihtelua esimerkiksi väestömäärän ja väestörakenteen osalta, mikä vaikuttaa sosiaalisten ongelmien esiintyvyyteen. Nykyajalle tyypillisen nopean tiedonkulun ja toisaalta myös amerikkalaisen kulttuurin ihannoimisen vuoksi näyttää mielestäni kuitenkin siltä, että maantieteelliset erot nuorisorikollisuuden ilmenemismuodoissa ovat kaventuneet. Nykypäivänä nuorisorikollisuuteen liittyvät

lieveilmiöt näyttävät leviävän aiempaa nopeammin globaalisti. Tämän vuoksi myös Suomessa on tarkkailtava herkeämättä muissa maissa esiintyviä nuorisorikollisuuteen liittyviä signaaleja.

Aineistossani näkyi myös institutionaalisia eroja. Kuten olen jo edellä maininnut, osa aineistoni interventioista on luonteeltaan ennaltaehkäiseviä interventioita, jonka vuoksi ne ovat toteutettu lapsuuden ja nuoruuden luontaisissa, sosiaalisissa ympäristöissä eli kouluissa. Vaikka interventiot saivat kouluissa hyvän vastaanoton ja ne koettiin tarpeellisiksi, esimerkiksi Densley ym. (2017) huomauttavat, että niiden toteuttaminen kouluympäristössä oli haastavaa jäykkien institutionaalisten käytäntöjen vuoksi. Esimerkiksi nuorten jengeihin liittymistä ehkäisemään pyrkivä GAGV-intervention toteutusaikataulua jouduttiin Lontoossa tiivistämään, jotta koulut ylipäättään antoivat luvan sen toteuttamiselle. Densleyn ym. (mt.) mukaan tällä tiivistämisellä saattoi olla haitallisia seurauksia intervention onnistumiselle. Koulujen asettamat ehdot kertonevat siitä, että koulut ovat valmiita tekemään yhteistyötä nuorisoväkivallan ennaltaehkäisemisessä, mutta sen on tapahduttava heidän omien instituutioidensa ehdoilla. Taustalla voi olla myös koulujen aito turhautuminen nuorisorikollisuuteen liittyviin lieveilmiöihin. Thornberry ym. (2018) toteavat, että pelkästään esimerkiksi Yhdysvalloissa on kehitetty jengiongelman lukuisia interventioita, joita on toteutettu esimerkiksi kouluissa, mutta niitä ei ole koskaan tieteellisesti arvioitu, jonka vuoksi niiden laatu ja tehokkuus ongelman kitkemiseen vaihtelee. Tämä on voinut tehdä koulut haluttomiksi osallistumaan interventioiden toteuttamiseen. Thornberry ym. (2018) kritisoivatkin sitä, että tällä hetkellä esimerkiksi mikään tunnettu ”jengiohjelma” ei täytä tieteellisen tutkimuksen avulla todistetun vaikuttavuuden tiukkoja ehtoja, kuten esimerkiksi Blueprints for Healthy Youth Development -ohjelman (blueprintsprograms.com) julkaisemia suosituksia. Tämä väistämättä vaikuttanee myös ohjelmien vaikuttavuuteen.

Edellä mainittu kritiikki ei kuitenkaan koske pelkästään kouluja. Thornberry ym. (2018) huomauttavat, että esimerkiksi Yhdysvalloissa paikalliset tuomioistuimet ovat olleet haluttomia tekemään yhteistyötä tutkijoiden kanssa ja lähettämään nuoria interventio-ohjelmiin. Osa perusteli haluttomuuttaan sillä, että he eivät halua osallistua ”jengiprojektiin” tai leimaamaan heidän vastuullaan olevia nuoria jengiläisiksi tai jengiin liittymisen riskiryhmään kuuluviksi. Taustalla on toisaalta hyvä tarkoitus. He nimittäin olivat huolissaan Thornberryn ym. (2018) mukaan siitä, miten leimaantuminen jengin jäseneksi vaikuttaisi nuoren tuleviin pidätyksiin ja tuomioihin sekä näiden mahdollisista kielteisistä vaikutuksista nuoren

koulutukseen ja työllistymiseen. Osa tuomioistuimen henkilöstöstä meni Thornberryn ym. (2018) mukaan jopa niin pitkälle, että he kielsivät Philadelphiassa olevien jengien olemassaolon, vaikka Philadelphia oli valikoitunut interventio toteutuspaikaksi muun muassa poliisilta saatujen jengiytymiseen liittyvien tietojen mukaan. Tämä oli mielenkiintoinen havainto, sillä tuomioistuinten henkilökunta on todennäköisesti tietoinen jengiytymiseen liittyvistä ilmiöistä ja niiden haittavaikutuksista nuorten elämään. Mikäli he kuitenkin ohjasivat nuoria interventioon, interventioon lähetettävien nuorten valikoimiseen vaikuttivat esimerkiksi tuomarin omat näkemykset intervention hyödyistä nuorelle. Tämän vuoksi interventioon saattoi päätyä nuoria, jotka eivät varsinaisesti kuuluneet intervention kohderyhmään ja vastaavasti intervention ulkopuolelle saattoi jäädä nuoria, jotka olisivat hyötäneet siitä. (Thornberry ym. 2018.)

Thornberry ym. (2018) myös toteavaa, että heidän tutkimuksessaan oli tarkoituksenaan kehittää suosittua Toiminnallista perheterapiaa (Functional Family Therapy) ja lisätä siihen jenginuorten erityistarpeisiin räätälöityjä elementtejä, jotta toiminnallista perheterapiaa voitaisiin soveltaa myös jenginuorten keskuudessa. Tämä aikomus ei kuitenkaan sellaisenaan toteutunut, koska Toiminnallisen perheterapian suunnittelijat vastustivat sitä. Taustalla oli tutkijoiden ja Toiminnallisen perheterapian kehittäjien eriävät näkemykset Toiminnallisen perheterapian sovellettavuudesta jenginuorten ja heidän perheidensä kanssa työskentelyyn. Neuvotteluiden jälkeen Thornberry ym. (2018) tutkimusryhmän suorittama jenginuorille suunnattu interventio FFT-G saatiin toteutettua onnistuneesti. Tämä kuitenkin kertonee siitä, että toisinaan interventioiden kehittämisessä voi olla institutionaalisia esteitä.

6.4 Interventioiden käynnistämät mekanismit ja niiden vaikutukset

Tutkin tutkielmassani sosiaalityön interventioiden vaikutusta lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen. Tämän vuoksi tutkimusaineistoni on valikoitunut tutkimuksia, joiden interventiot pyrkivät vaikuttamaan nuorten tekemien rikosten vähenemiseen. Tämän vuoksi aineistoni tutkimusten interventioiden mekanismit liittyivät pääsääntöisesti joko rikosmyönteisten asenteiden muuttamiseen tai rikoskäyttäytymisen vähentämisen tukemiseen. Nämä mekanismit löytyivät kaikista aineistoni tutkimuksista ja ne myös toteutuivat joko positiivisessa (interventio vähensi nuoren rikosmyönteisiä asenteita tai rikoskäyttäytymistä) tai negatiivisessa mielessä (interventio ei vähentänyt nuoren rikosmyönteisiä asenteita tai rikoskäyttäytymistä).

Aineistoa analysoidessani kiinnitin huomiota erityisesti siihen, että aina nämä mekanismit eivät jostain syystä käynnistyneet tai tuottaneet intervention tavoittelemaa tulosta. Aineistoni esittelemästä kuudestatoista interventiosta viisi ($n=5$) ei toiminut odotetulla tavalla eikä vaikuttanut rikoskäyttäytymisen vähenemiseen tilastollisesti merkitsevällä tavalla. Nämä interventiot olivat: New Perspectives-ohjelma (NP) (Vries ym. 2018), Take Charge! (Lindstrom ym. 2022), kokeellinen interventio (Ashford ym. 2019), Grownning Against Gangs and Violence (GAGV) (Densley ym. 2017) sekä PATHS ja Triple P (Averdijk ym. 2016).

Tutkijat arvioivat jokaisen intervention kohdalla eri syitä siihen, miksi interventioiden mekanismit eivät toimineet odotetulla tavalla. Näitä interventioiden mekanismien toimimista hidastavia tai estäviä syitä olivat esimerkiksi intervention aiempien arviointien mahdollinen puolueellisuus (PATHS ja Triple P), intervention ajoitukseen liittyvät ongelmat (Kokeellinen interventio), vaikutuksen heikkeneminen ajan myötä (GAGV), vaillinaiset ohjaustaidot intervention toteuttamistilanteessa (GAGV), interventiosta puuttuva terapeutin lähestymistapa (NP), interventio ei toteutunut suunnitellusti (NP), interventio oli kohdennettu väärälle kohderyhmälle (NP), muutokset olivat marginaalisia eivätkä ne olleet tilastollisesti merkitseviä (GAGV, PATHS) ja osa intervention vaikutuksista ei luultavasti ilmennyt lyhyellä seurantavälillä vaan ilmeni myöhemmin (PATHS ja Triple P). Take Charge!-intervention kohdalla jäin itse pohtimaan myös sitä, olivatko intervention sisäänotto- ja poissulkukriteerit liian tiukat ja sulkivatko ne pois osan mahdollisista lapsista ja nuorista, jotka olisi voinut hyötyä interventiosta. Take Charge!-intervention tutkijat olivat esimerkiksi ehdottomia esimerkiksi siitä, että lasten vanhempien tuli osata puhua englantia mentoroinnin mahdollistamiseksi eikä lapsen vanhemmilla saanut olla meneillään lapsesta huoltajuuskiistaa tai lastensuojelun tutkimuksia. Kuitenkin monen riskiryhmään kuuluvan lapsen kohdalla nämä edellä mainitut seikat ovat tavanomaisia työskentelyyn vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi itse olen omassa työssäni joutunut useasti turvautumaan tulkkiin, kun lapsen vanhempi ei ole osannut suomea tai englantia. Myös huoltajuuskiistat on tavanomaisia työskentelyyn vaikuttavia tekijöitä eikä se välttämättä vaikuta intervention vaikutuksiin, vaikka voi vaatiakin työntekijältä ylimääräistä työtä intervention toteuttamisen mahdollistamiseksi.

Vaikka interventiot eivät saavuttaneet tavoitteitaan odotetulla tavalla, tutkijat olivat havainneet, että näilläkin interventioilla oli kuitenkin positiivisia vaikutuksia lapsen ja nuoren elämässä. Interventio oli esimerkiksi muuttanut nuoren negatiivisia asenteita poliisia kohtaan

(GAGV), saattanut vahvistaa oppilaan sitoutumista koulunkäyntiin (GAGV), vähentänyt jenginormien noudattamista (GAGV), edistänyt vastustuskykyä vertaispaineelle (GAGV) ja väkivallattomia konfliktin taitojen ratkaisuja (GAGV, PATHS ja Triple P). Densley ym. (2017) huomauttaakin, että nämä mekanismit edesauttavat mahdollisesti myöhemmän elämänvaiheen aikana tapahtuvan muutoksen toteutumista sekä vahvistavat nuoren elämänhallintaa parantavia mekanismeja. Tämän vuoksi nämäkään interventiot eivät ole olleet turhia, vaikka ne eivät olekaan toivotulla tavalla saavuttaneet intervention ensisijaisia tavoitteita.

Aineistoni esittelemistä kuudestatoista interventiosta yksitoista ($n=11$) puolestaan osoitti toivottuja tuloksia lapsen tai nuoren rikosmyönteisiin asenteisiin tai rikoskäyttäytymiseen. Nämä interventiot olivat: PATHS (Crean ym 2013.), G.R.E.A.T (Esbensen ym. 2011), The Dating Matters® (Estefan ym. 2020), Skill Mill (Long ym. 2018), iKinnect-puhelinsovellus (Schaeffer ym. 2022), Reading for Life (RFL) (Serozynski ym. 2016), The Fostering Healthy Futures (FHF) (Taussig ym. 2021), FFT-G (Thornberry ym 2018.), Re-ART (Hoogsteder ym. 2018), Get onside (Williams ym 2015) sekä YES (Thulin ym. 2022).

Huomioitavaa kuitenkin on, että kaikkien interventioiden tulokset eivät olleet tasavahvoja. Näistä interventioista vaikuttavimmiksi osoittautuivat Re-ART, FFT-G ja YES. Jälkimmäinen ei tosin osoittanut yhtä vahvaa vaikutusta valtaväestöön kuuluvien nuorten kohdalla vaan positiivisimmat vaikutukset tulivat ilmi etnisten vähemmistöjen parissa. Tämä johtunee siitä, että interventioon oli sisällytetty elementtejä, jotka käsittelevät rasismia ja voimaannuttavat rotuun perustuvaa syrjintää kokeneita. FHF sekä G.R.E.A.T puolestaan osoittivat epävarmuutta positiivisten tulosten saavuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät näiden interventioiden vaikutukset olisi todellisia.

Tutkijat arvelivat edellä mainittujen interventioiden tavoitteiden saavuttamisen taustalla vaikuttavan erinäisiä syitä. Näitä syitä olivat esimerkiksi intervention kurinalainen toteuttamistapa (Re-ART, G.R.E.A.T), intervention kokonaisvaltainen lähestymistapa nuoren elämässä ilmeneviin haasteisiin (The Dating Matters®, Re-ART), interventiot käsittelevät nuoren tämän hetkisiä erityistarpeita (Re-ART, FFT-G, YES), nuoren oma motivaatio muutokseen (Skill Mill, Get Onside), intervention sisällyttämät nuorta voimaannuttavat elementit (YES, Get Onside, FFT-G), vanhempien mukaan ottaminen interventioon ja vanhemmuustaitojen vahvistaminen (iKinnect), ihmissuhdetaitojen vahvistaminen (The Dating Matters®, Re-ART, FFT-G, G.R.E.A.T, PATHS), innovatiivinen ja nuorta innostava intervention

toteutustapa (iKinnect, Skill Mill, Get Onside, RFL), positiivisen palautteen saaminen yhteisöltä tai intervention ohjaajalta (Skill Mill, YES, Get Onside) sekä mentorin tai intervention ohjaajan tarjoama tuki, joka auttoi nuorta ratkomaan myös intervention ulkopuolisia haasteita kuten esimerkiksi perhesuhteisiin liittyviä haasteita (Skill Mill, FHF, RFL, FFT-G). Parhaimmillaan nuoret kokivat intervention ohjaajan mentoriksi, joka oli heille ystävää, joka huolehtii heistä (Skill Mill, Get Onside). Tulkintani mukaan tämä käynnisti mekanismeja, jotka vaikuttivat intervention tavoitteen saavuttamiseen. Analyysini aikana nimesin nämä nuorten rikosmyönteisten asenteiden muutosta ja rikoskäyttäytymisen vähentämistä tukevat apumeکانismit seuraavasti:

- muutosta tukevan motivaation käynnistävä mekanismi (sisällytän tähän voimaantumisen, itsetunnon ja pystyvyyden kokemuksen vahvistumisen sekä vastuunoton ja interventioon sitoutumisen)
- koulutuspaikan löytämistä tukevat mekanismit (sisällytän tähän kouluttautumiseen tarvittavien taitojen ja valmiuksien omaksumisen)
- työllistymistä tukevat mekanismit (sisällytän tähän työelämän kannalta tärkeiden taitojen omaksumisen)
- elämähallinnan paranemista tukevat mekanismit

Muutosta tukevan motivaation käynnistävä mekanismi ilmeni aineiston interventiossa nuoren voimaantumisenä, itsetunnon ja pystyvyyden kokemuksen vahvistumisena, viranomaisien vastaisten asenteiden muuttumisena sekä vastuunottona ja interventioon sitoutumisena. Koulutuspaikan löytämistä ja työllistymistä tukevat mekanismit voivat interventiosta riippuen saada samankaltaisia sisältöjä. Sisällytin niihin havainnot nuoren kognitiivisten taitojen vahvistumisesta tai erilaisten työllistymistä helpottavien taitojen ja sertifi kaattien saamisesta. Elämähallinnan paranemista tukevat mekanismit palautuvat osittain jo edellä mainittuihin mekanismeihin, mutta näiden lisäksi sisällytän tähän esimerkiksi tunne- ja vuorovai kutustaitojen paranemisen, vuorokausirytmien paranemisen sekä päihdemyönteisten asenteiden ja päihdeidenkäytön vähenemisen. Näillä mekanismeilla oli mielestäni merkittävä vaikutus myös intervention päätavoitteen, rikoskäyttäytymisen vähentämisen, saavuttamiseen.

Näiden mekanismien toimintaa vaikutti edesauttavan intervention ohjaajan tai mentorin luoma luottamussuhde nuoriin (tämä toteutui erityisesti Get Onside ja Skill Mill -interventioissa), avoin kommunikaatio nuorten kanssa (Get Onside, Skill Mill, GAGV) ja hyvät ohjaustaidot (Skill Mill, Get Onside, YES). Ne myös näyttivät vaikuttavan nuoren sitoutumiseen interventioon.

Edellä mainituista asioista voi tehdä johtopäätöksen, että lapsen ja nuoren rikoskäyttäytymiseen vaikuttavan sosiaalityön intervention vaikuttavia elementtejä ovat: osallisuus, luottamus, käyttäytymisongelmiin puuttuminen positiivisen vahvistamisen kautta, dialogisuus sekä interventioiden oikea-aikaisuus, kokonaisvaltaisuus ja kohdentaminen siitä eniten hyötyväälle kohderyhmälle. Nämä edellä mainitut havainnot ovat linjassa myös teorian ja aiemman tutkimustiedon kanssa. Voimaantumisteorian (Empowerment Theory) mukaan nuoren positiiviselle kehitykselle on välttämätöntä se, että nuori saa oppia ja harjoitella taitoja, jotka lisäävät luottamusta ja vastuuta yksilö- ja ihmissuhdetasolla. (Thulin ym. 2022.) Tämän vuoksi Thulinin ym. (mt.) mukaan nuorten osallisuutta olisi hyvä vahvistaa ottamalla hänet mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan yhteisön kehittämishankkeita. Nämä kokemukset pystyvyydestä ja vastuusta auttavat Thulinin ym. mukaan nuorta sitoutumaan positiiviseen käyttäytymiseen kuten koulutukseen ja yhteisöprojekteihin sekä auttavat tekemään vastuullisia valintoja, jotka vievät hänet pois päin ongelmakäyttäytymisestä ja vahvistavat sitoutumista yhteisöön. Thulinin ym. mukaan tämä on tärkeää erityisesti etnisiin vähemmistöihin kuuluville nuorille, joilta voi olla ristiriitaisia malleja vastuunkantamisesta tai huonoja kokemuksia yrityksistä osallistua ja mukautua ympäröivään yhteiskuntaan. Voimaantumisteoriaa (empowerment theory) onkin sovellettu nuorten väkivallan ehkäisyyn ja se on osoittautunut kiinnostavaksi erityisesti vähemmistöihin kuuluvien nuorten kanssa työskennellessä. (Thulin ym. 2022.)

7 Sosiaalityön interventioiden vaikutukset rikoskäyttäytymiseen

Tutkielmani tavoitteena on ollut tutkia lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavien sosiaalityön interventioiden vaikuttavuutta. Tutkimustehtäväni oli selvittää aiemman tutkimustiedon perusteella, millaiset sosiaalityön interventiot on todettu olevan vaikuttavia nuorten rikoskäyttäytymisen vähenemiseen ja miksi interventio on ollut vaikuttava. Toisin sanoen, lähdin etsimään vastauksia siihen, millaisia vaikutuksia sosiaalityön interventioilla on lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen ja millaisista elementeistä niiden vaikuttavuus rakentuu.

Tutkimusprosessini alussa tarkoitukseni oli etsiä nimenomaan pelkästään sosiaalityön interventioita, jotka olisi sosiaalityön piirissä kehitettyjä, hyväksi havaittuja ja sosiaalipalveluiden arjessa toteutettuja. Pian kuitenkin luovuin tästä vaateesta, sillä huomasin, että nuorisokollisuuden ja kriminologian tutkimuksessa korostuu monitieteellinen ääni. Tämä näkyy myös interventioiden toteuttamisessa. Vaikka sitä ei alleviivattu aineistoni tutkimuksissa, niistä jokainen oli toteutettu monialaisessa toimintaympäristössä. Tämä jopa häivytti sosiaalityön äänen taka-alalle, vaikka se ääni voimistui tutkijan liittäessä havaintojaan aiempaan tutkimustietoon tai teoriaan. Mielestäni näissä interventioissa on vahva yhteiskuntatieteellinen ja sosiaalityön pohjavire, jonka vuoksi rohkenen nimittää näitä interventioita sosiaalityön interventioiksi.

Seuraavaksi esittelen ja tarkastelen tutkielmani keskeisimpiä tutkimustuloksia. Kerron, mitkä intervention elementit vaikuttavat lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen, mitä interventioiden toteuttamisessa tulisi erityisesti huomioida interventioiden onnistumisen mahdollistamiseksi sekä millaisia heijastevaikutuksia interventioilla on yhteiskuntaan.

7.1 Rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat intervention elementit

Aineistosta tekemiäni havaintojeni perusteella lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat parhaiten interventiot, jotka vahvistavat ja tukevat lapsen osallisuutta sekä vahvistavat lapsen elämänhallintaa, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä koulutusta ja työllisyyttä tukevia taitoja. Näissä interventioissa vaikuttavia elementtejä olivat mentorointi, nuorten tämänhetkisten erityistarpeiden huomiointi ja niihin vastaaminen, vanhempien suostumus interventiolle ja osallistaminen intervention toteuttamiseen, vanhemman vanhemmuustaitojen

vahvistaminen sekä nuoren osallisuuden ja itsetuottamuksen vahvistaminen positiivisen vahvistamisen kautta.

Aiemmat tutkimukset tukevat havaintojani. Reilin ym. (2021) mukaan lapsilla voi olla monia eri lähteistä kumpuavia kroonistuneita hyvinvointivajeita, joiden yhteisvaikutus kumuloi lapsen riskiä toimia lainvastaisesti. Tällaisia kroonistuneita eri lähteistä kumpuavia hyvinvointivajeita voivat olla esimerkiksi köyhyys, syrjäytyminen, koulupudokkuus ja rasismin kokemukset. (Reil ym. 2021.) Tämän vuoksi on tärkeää, että lasten yksilölliset erityistarpeet huomioidaan ja niihin pyritään vastaamaan, jotta lapsi ei pyri ratkaisemaan ja täyttämään näitä hyvinvointivajeitaan lainvastaisen toiminnan aikaansaamalla rikoshyödyllä. Hoogsteder ym. (2018) toteavat, että Re-ART-intervention vaikuttavuutta tutkittaessa on havaittu, että intervention tulisi aina kohdentua nuoren tilanteeseen ja tarpeisiin sopivalla tavalla. Korkeamman rikoskäyttäytymisen riskin omaaville lapsille ja nuorille tulisi antaa intensiivistä hoitoa, mutta matalamman riskin lapsille ja nuorille riittää joko minimaalinen interventio tai ei interventiota lainkaan. (Mt.) Näiden periaatteiden huomioiminen olisikin tärkeää, jotta nuorten tarpeisiin voitaisiin vastata niiden edellyttämällä intensiteetillä. Toisinaan lapsen tai nuoren motiivi lainvastaiselle toiminnalle voi olla Reilin ym. (2022) mukaan yksinkertaisesti halu kuulua johonkin ryhmään tai yhteisöön. Monilla lapsilla voi olla osattomuuden ja hylkäämisen kokemuksia, minkä vuoksi heillä voi olla korostunut tarve aikuisen läsnäololle ja huomiolle. Tämän vuoksi lasta voidaan tukea esimerkiksi vahvistamalla hänen prososiaalisia ihmissuhteitaan. Monissa aiemmissa tutkimuksissa mentorointi on havaittu hyväksi intervention toteuttamistavaksi ja sitä pidetään yhtenä näyttöön perustuvana menetelmänä nuorten väkivaltaan puuttumisessa. (Mm. Lindstrom ym. 2022.) Mentoroinnin kautta lapsi saa positiivisia kokemuksia, tulee nähdyksi sekä saa yksilöllistä ohjausta ongelmiensa ratkaisemiseksi. Mentori voi myös auttaa lasta luomaan prososiaalisia ihmissuhteita esimerkiksi harrastustoiminnan kautta.

Intervention tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkityksellistä näytti olevan myös se, että intervention toteuttamistapa jollain tapaa innosti nuorta ja sisälsi jonkin positiivisen kannustimen tai 'porkkanan', joka innosti nuorta osallistumaan interventioon ja "koukutti" hänet mukaan intervention toimintaan. Aineistoni tutkimusten interventioissa tällaisia 'porkkanoita' olivat muun muassa erilaiset vapaa-ajan viettoon liittyvät asiat, kuten rugbyyn pelaaminen tai intervention toteuttaminen nuorelle ominaisella tavalla, kuten puhelimesta olevan pelillisiä elementtejä sisältävän sovelluksen kautta. Näitä 'porkkanoita' ei kuitenkaan pidä

toistaa mekaanisesti vaan olennaista näissä on se, että ne vastaavat nuoren omia yksilöllisiä mielenkiinnonkohteita, kuten Lundkvist ym. (2020) huomauttavat. Esimerkiksi urheilu ei toimi porkkanana, mikäli nuori ei luonnostaan pidä urheilusta ja esimerkiksi joukkuepeleistä. Lundkvist ym. (mt) huomauttavat myös, että erityisesti urheilupohjaisia interventioita kohdennetaan usein maahanmuuttajataustaisille nuorille, vaikka kaikki heistä eivät suinkaan pidä urheilusta. Olisikin tärkeää, että interventioiden toteuttamismuodot voisivat olla joustavia ja niitä voitaisiin soveltaa nuoren yksilöllisistä tarpeista tai mielenkiinnonkohteista riippuen. Nuori on tärkeää kohdata yksilönä eikä vain rikosentekijänä tai jengin jäsenenä. Riippumatta nuoren rikostaustasta tai kuulumisesta jengiin, hän on ennen kaikkea yksilö, jolla on oma yksilöllinen elämäntarinansa ja erityistarpeensa. Havaitsinkin aineistossani, että mentorit, interventioiden ohjaajat sekä poliisit pystyivät vaikuttamaan tehokkaammin nuoren käyttäytymiseen ja muuttamaan hänen asenteitaan, kun he olivat saaneet voitettua nuoren luottamuksen ja nuorella oli positiivisia kokemuksia heistä.

Havaitsin aineistoni tutkimuksista myös sen, että intervention vaikuttavuuteen vaikuttivat olennaisella tavalla myös intervention kohteesta eli nuoresta riippumattomat tekijät. Näitä tekijöitä olivat esimerkiksi intervention ohjaajan ohjaus- ja vuorovaikutustaidot (Densley ym. 2017; Esbensen ym. 2011). Intervention vaikuttavuutta tehostivat myös intervention toteuttaminen oikea-aikaisesti (Hoogsteder ym. 2018) sekä huolellinen toteuttamistapa (mt.), joka oli linjassa intervention suunnittelijoiden antamien ohjeiden kanssa.

7.2 Intervention toteuttamisessa huomioitavat seikat

Kaikki sosiaalityön interventiot eivät toimi kaikille eivätkä kaikissa olosuhteissa. Tämä voi kuulostaa itsestäänselvyydeltä, mutta sitä se ei välttämättä ole, kun työskennellään nuorten rikosentekijöiden kanssa. Lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen herättää lähes aina runsaasti mediahuomiota ja se lisää eri viranomaisten painetta löytää nopeasti ratkaisu kansallaisia huolestuttaviin nuorisorikollisuuden ilmiöihin. Tällöin saattaa olla helposti kiusaus siirtää toisessa maassa tai kaupungissa positiivisia vaikutuksia aikaan saanut interventio myös omalle paikkakunnalle. Lienee myös inhimillistä, että vaikuttavaksi todettua interventiota pyritään soveltamaan kaikkiin nuoriin rikosentekijöihin. Kansainvälisesti näin on käynyt ainakin toiminnalliselle perheterapialle (Functional Family Therapy, FFT), jota pyritään soveltamaan kaikkiin eri tavoin rikoksilla oireileviin lapsiin ja nuoriin. (Thornberry ym. 2018) Suomessa näin näyttää käyvän eri poliisilaitosten yhteydessä toimivalle Ankkuri-

toiminnalle, jonka avulla pyritään auttamaan niin näpistelystä kiinni jääneitä lapsia kuin vakavista rikoksista epäiltyjä nuoria. (Kaakinen ym. 2022.)

Tutkielmani yksi keskeisin tulos on havainto siitä, että onnistunut intervention toteuttaminen edellyttää intervention kohteena olevan rikoskäyttäytymisen erityispiirteiden huomioimista sekä se, että intervention tulisi vastata juuri tämän rikostyyppin rikosentekijöillä havaittuihin erityistarpeisiin. Olennaista on se, että nuoria rikosentekijöitä ei kohdeltaisi yhtenä massana vaan jokaisen nuoren kohdalla tehtäisiin yksilöllinen tilannearvio rikoksen vakavuudesta, rikoksen uusimisriskistä sekä muista nuoren elämässä ilmenevistä riskitekijöistä, jonka perusteella nuorelle voitaisiin kohdentaa hänen erityistarpeidensa mukaisia palveluita ja tukitoimia. Tällainen käytäntö on havaittu hyväksi keinoksi esimerkiksi Iso-Britanniassa. (Long ym. 2018.)

Toinen keskeinen tulos on havainto siitä, että interventioiden vaikutus vaihtelee nuorten etnisen taustan mukaan. Toisin sanoen interventiot eivät vaikuta samalla tavoin tai ole yhtä tehokkaita eri etnisistä taustoista tulevien nuorten kanssa. Tämä havainto selittyyne kulttuurisilla eroilla sekä kasaantuneilla eriarvoisuuden, syrjinnän ja rasismien kokemuksilla, jotka ovat vaikuttaneet kielteisesti vähemmistönuorten itsetuntoon, maailmankatsomukseen ja pystyvyyden tunteisiin. Thulin ym. (2022) toteavatkin, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten kanssa työskenneltäessä on tärkeää, että interventiossa otetaan huomioon ja tunnustetaan ajan saatossa ja tänä päivänä esiintyvä rakenteellinen rasismi. Heidän mukaansa on myös tärkeää, että nuorten luottamusta itseensä vahvistetaan, jotta he pystyisivät näkemään itsensä potentiaalisina muutoksentekijöinä. Tämä auttaa heitä kehittämään resursseja, joiden avulla he voivat saada aikaan positiivisen muutoksen yhteisössä ja toimia muille yhteisön jäsenille prososiaalisen toimintamallin esimerkkinä. Tämän vuoksi on tärkeää, että nuorten tunne-, vuorovaikutus- ja johtajuustaitoja vahvistetaan, jotta he saavat oman äänensä kuuluville. (Mt.)

Kolmas keskeinen tulos on aineistostani nouseva havainto siitä, että ennaltaehkäisevien interventioiden vaikutus hiipuu pitkällä aikavälillä tarkasteltaessa (esim. Crean ym. 2013). Ennaltaehkäisevien interventioiden vaikutusta voitaisiin tehostaa uusimalla interventio tasaisin väliajoin, jotta sen vaikutus kantaisi pidemmälle.

7.3 Interventioiden heijastevaikutus yhteiskuntaan

Aineistostani nousi vahvasti esille se, että nuorisorikollisuus on yhteiskunnallinen ilmiö, joka muovautuu ajassa, paikassa ja tilassa. Nuorisorikollisuus on yhteiskunnallinen ongelma, jonka muotoutumiseen vaikuttavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Tämän vuoksi lapsen tai nuoren rikoskäyttäytyminen ei ole koskaan pelkästään lapsen tai perheen yksilöllinen ongelma, joka voitaisiin ratkaista pelkästään yksilöön kohdistuvien interventioiden avulla. Lasten tai nuoren rikoskäyttäytyminen onkin ilmentymä laajemmista yhteiskunnallisista kehityskuluista ja ongelmista kuten esimerkiksi eriarvoisuuden lisääntymisestä, kansainvälisistä konflikteista ja rasismista. Tämän vuoksi nuorisorikollisuutta ei pystytä tehokkaasti ratkaisemaan ainoastaan vaikuttamalla yksilön asenteisiin ja käyttäytymismalleihin. Tarvitaan myös poliittista tahtoa tehdä päätöksiä, jotka muovaavat elinolosuhteita ja rakenteita yhteiskunnassamme sellaisiksi, jotka tukevat aidosti jokaisen lapsen ja nuoren hyvinvointia ja mahdollistavat heille aitoja menestymisen mahdollisuuksia yhteiskunnassamme.

Nuorisorikollisuus tulisi nähdä puuttumista vaativana kansanterveydellisenä ja kansantaloudellisenä ongelmana. Nuorten väliset väkivaltaiset yhteydenotot voivat johtaa vakaviin loukkaantumisiin, vammautumisiin ja kuolemiin. (Lowe ym. 2022.) Aiemmat jengiväkivaltaa koskevat tutkimukset ovat osoittaneet, että nuori tyypillisesti on aktiivinen jengin jäsen vain yhden tai kahden vuoden ajan, mutta jengijäsenyyden vaikutukset ulottuvat pitkälle aikuisikään asti. Näitä vaikutuksia ovat esimerkiksi erilaiset päihde- ja mielenterveysongelmat, kroonistuneet talousongelmat, työttömyys ja perheväkivalta. (Thornberry 2018.) Näistä koituu merkittäviä kansantaloudellisia kustannuksia. Puhumattakaan niiden inhimillisestä vaikutuksesta yksilön ja perheiden elämäntilanteeseen.

Tehokas puuttuminen nuorisorikollisuuteen ja sen lieveilmiöihin edellyttää monialaista viranomaisyhteistyötä sekä resurssien kohdentamista nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisemiseen ja nuorisorikollisuuden lieveilmiöiden aiheuttamien haittojen lieventämiseen. Resurssit tulisi jakaa kaikille nuorisorikollisuuden parissa työskenteleville viranomaisille sekä nuorisorikollisuuden tutkimukselle, jotta se olisi vaikuttavampaa suhteessa nuorisorikollisuuden kitkemiseen.

Kuten jo aiemmin totesin, sosiaalityön kompleksisen luonteen vuoksi interventioiden vaikutukset näkyvät yksilön elämässä, yhteisöissä ja yhteiskunnassa useimmiten vasta pitkällä aikavälillä. Tämä sopii huonosti nykyisiin hallintokäytäntöihin, joissa korostuu vaatimus tehokkuudesta ja interventioiden vaikutusten osoittamisesta nopeasti. (Pohjola 2012.) Nuorisorikollisuuden lieveilmiöiden aiheuttamien haittoihin puuttuminen edellyttääkin pitkäjänteistä työtä ja luottamusta siihen, että vaikutukset tulevat ennen pitkää näkyviksi.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkielmani pohjalta voi tehdä seuraavia johtopäätöksiä. Tutkielmani keskeisimmät tulokset osoittavat, että lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen on yhteiskunnallinen ongelma, joka edellyttää eri viranomaisilta tehokasta puuttumista niin yksilö-, yhteisö- kuin yhteiskunnallisella tasollakin. Hoitamattomana lasten ja nuorten rikoskäyttäytyminen voi johtaa kroonistuneisiin ja monimutkaistuviin sosiaalisiin ongelmiin, joista koituu merkittäviä kansantaloudellisia kustannuksia yhteiskunnalle. Tutkimustulosteni pohjalta teen seuraavia varovaisia johtopäätöksiä, jotka koskevat sosiaalityön käytäntöjä sekä laajemmin hyvinvointipolitiikkaa.

Suomessa tulisi kehittää ja yhtenäistää eri viranomaisten tapoja arvioida lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen vakavuutta sekä siihen liittyviä riskejä. Tästä on saatu lupaavia tuloksia esimerkiksi Iso-Britanniassa. Tämän lisäksi Suomessa tulisi tutkia ja kehittää tutkimustulosten pohjalta nuorille rikoksentekeijöille suunnattuja palveluita. Suomessa on jo saatu lupaavia tuloksia esimerkiksi Ankkuri-toiminnasta (ks. Kaakinen ym. 2022), mutta tämän rinnalla voisi olla tarpeellista olla myös muita interventioita ja palveluita, jotka voisivat vastata sekä lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisemiseen jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä kehittää vakavampiin rikoksiin syyllistyneiden nuorten palveluita ja interventiovalikoimaa. Tässä toiminnassa olisi kannattavaa hyödyntää esimerkiksi Blueprints for Healthy Youth Development-ohjelman (blueprintsprograms.com) julkaisemia suosituksia nuorille rikoksentekeijöille suunnattujen toimenpiteiden kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Nämä suositukset ovat tehty tieteellisen tutkimuksen perusteella. Näitä ei ole otettu vielä kovin laajasti käyttöön, joten Suomi voisi halutessaan olla tässä suhteessa esimerkkinä.

Tutkimuksissa on havaittu, että rikoksia tekevillä lapsilla ja nuorilla on kroonistuneita hyvinvointivajeita sekä kasautuneita uhrikokemuksia, jonka vuoksi joillakin heistä on havaittu traumatisoitumiseen liittyviä oireita (McGill ym. 2021). Tutkielmani kirjoittaessani, jän pohtimaan erityisesti sitä, kuinka paljon nuorten aiemmat traumakokemukset esimerkiksi perheväkivallasta vaikuttavat esimerkiksi asenteisiin poliiseja kohtaan tai poliisien kohtamiseen (ks. esim. Densley ym. 2017). Tutkielmani kirjoittaessani pohdin myös sitä, miten tietoisia nuorisoriikollisuuden parissa työskentelevät eri alojen ammattilaiset – poliisit, sosiaalityöntekijät ja terveydenhuollon ammattilaiset – ovat traumatisoitumisen vaikutuksista ihmisen elämäkulkuun ja käyttäytymiseen sekä traumatisoituneiden ihmisten kanssa

työskentelyyn kehitetyistä toimintamalleista. Tulevaisuudessa olisikin merkityksellistä tutkia sitä, miten nämä lasten ja nuorten aiemmat traumakokemukset vaikuttavat heidän asenteisiinsa viranomaisia kohtaan ja miten nämä aiemmat traumakokemukset muovaavat traumatisoituneen lapsen tai nuoren viranomais-suhteita. Työn vaikuttavuuden kehittämisen kannalta voisikin olla merkityksellistä, että nuorisorikollisuuden parissa työskenteleviä eri alojen ammattilaisia koulutettaisiin kohtaamaan traumatisoituneita lapsia ja nuoria.

Tutkimukseni aineistosta nousi esiin havainto siitä, että lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisen taustalla on useita kroonistuneita hyvinvointivajeita (ks. esim. Densley ym. 2017). Lainvastaiseen toimintaan syyllistynyt lapsi ja nuori tulisikin kohdata aina yksilöllisesti ja kartoittaa hänen yksilölliset, ikä- ja kehitystason mukaiset tarpeet ja pyrkiä vastamaan niihin. Näissä kohtaamisissa on tärkeää huomioida, että suunnitellut interventiot toteutetaan oikea-aikaisesti sekä riittävällä intensiteetillä ja laajuudella (ks. esim. Crean ym. 2013; Densley ym. 2017; Hoogsteder ym. 2018). Oman työkokemukseni myötä olen kuitenkin havainnut, että sosiaalityön nykyiset palvelut eivät vastaa kovin hyvin perheiden kroonistuneisiin hyvinvointivajeisiin. Sosiaalityö tarvitsisikin kipeästi lisää resursseja sosiaalityön kehittämiseen, jotta sosiaalityön palveluita voitaisiin kehittää vastamaan entistä tehokkaammin ihmisten palvelutarpeisiin. Sosiaalityön resurssien lisääminen on poliittinen arvokysymys, jonka vastaus määrittää sen, mihin suuntaan haluamme Suomea yhteiskuntana kehittää.

Tutkimuksellani on muutamia rajoituksia. Ensinnäkin, aineiston koko ($n=16$) oli pieni eikä sen muodostama kuva kerro koko totuutta sosiaalityön interventioiden vaikutuksesta lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen. Toiseksi, aineistoni koostuu sosiaalityön kansainvälisistä tutkimuksista, joiden interventioiden siirtämistä Suomeen ei ole kokeiltu ja tutkittu. Tämän vuoksi on vaikea sanoa, miten hyvin esittelemäni interventiot toimisivat suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa. Suomessa tarvittaisiinkin lisää tutkimusta sosiaalityön interventioiden vaikuttavuudesta erityisesti nuorisorikollisuuden osalta, jotta voidaan saada tieteellisesti arvioitua tietoa interventioiden toimivuudesta Suomessa. Kolmanneksi, tutkimustuloksia arvioitaessa täytyy myös huomioida, että en ole ammattitutkija vaan harjoittelun vasta tutkijan taitojani, joka mielestäni näkyy tutkimuksen laadussa ja vaikuttaa myös tutkimustulosten yleistettävyyteen. Integroituna kirjallisuuskatsauksena toteutettu tutkielmani kuitenkin tuottaa tutkimustietoon perustuvan tiivistetyn kuvan lasten ja nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttamisesta sosiaalityön interventioiden keinoin, ja tuloksia voidaan hyödyntää sosiaalityön käytännön työssä ja käytännön työn kehittämisessä.

Tutkimusta tehdessäni tutkimusaiheestani on versonut lisää potentiaalisia ja ajankohtaisia jatkotutkimusaiheita. Suomessa tarvittaisiin lisää sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta lasten ja nuorten rikoskäyttäytymisestä sekä sen vähentämiseen pyrkivistä sosiaalityön interventioista. Lisää tutkimusta tarvitaan myös lasten osuudesta huumausainekauppaan sekä lasten hyväksikäyttämisestä lainvastaisessa toiminnassa. Toivon, että näihin tutkimusideoihin tulevaisuudessa tarttuisivat sekä sosiaalityön opiskelijat että tutkijat.

Lähteet

Aineisto

Ashford, J. & Gallagher, J. (2019). Preventing Juvenile Transitions to Adult Crime: A Pilot Study of Probation Interventions for Older, High-Risk Juvenile Delinquents. *Criminal Justice and Behavior*, 47 (8). doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1177/0093854819835277> (Sage journals)

Averdijk, M., Zirk-Sadowski, J., Ribeaud, D. & Eisner, M. (2016) Long-term effects of two childhood psychosocial interventions on adolescent delinquency, substance use and antisocial behavior: a cluster randomized controlled trial. *Journal of Experimental Criminology*, 12 (1), 21-47. doi: <https://doi.org/10.1007/s11292-015-9249-4> (ProQuest)

Crean, H. & Johnson, D. (2013). Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS) and Elementary School Aged Children's Aggression: Results from a Cluster Randomized Trial. *American Journal of Community Psychology*, 52 (1-2), 56-72. doi: <https://doi.org/10.1007/s10464-013-9576-4> (SpringerLink/pubmed)

Densley, A., Renmin, L., Adler, J. & Lambine, M. (2017). Growing Against Gangs and Violence: Findings From a Process and Outcome Evaluation. *Psychology of violence*, 7 (2), 242-252. doi: <http://dx.doi.org/10.1037/vio0000054> (Ebsco)

Esbensen, F-A., Peterson, D., Taylor, T. & Osgood, D. (2011). Results from a Multi-Site Evaluation of the G.R.E.A.T. Program. *Justice Quarterly*, 29 (1), 125-151. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1080/07418825.2011.585995> (Taylor & Francis Online)

Estefan, L., Vivolo-Kantor, A., Niolon, P., Le, V., Tracy, A., Little, T., DeGue, S., Latzman, N., Tharp, A., Lang, K. & McIntosh, W. (2020). Effects of the *Dating Matters*® Comprehensive Prevention Model on Health- and Delinquency-Related Risk Behaviors in Middle School Youth: a Cluster-Randomized Controlled Trial. *Prevention Science*, 22 (2), 163-174. doi: <https://doi.org/10.1007/s11121-020-01114-6>

Hoogsteder, L., Stams, G-J., Schippers, E. & Bonnes, D. (2018) Responsive Aggression Regulation Therapy (Re-ART): An Evaluation Study in a Dutch Juvenile Justice Institution in Terms of Recidivism. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62, (14), 4403-4424. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1177/0306624X18761267> (sagejournals)

Lindstrom, S., Jones, V., Ryan, L., DuBois, D., Fein, J. & Cheng, T. (2022) Investigating Effects of Mentoring for Youth with Assault Injuries: Results of a Randomized-Controlled Trial. *Prevention Science* 23 (8), 1414-1425. doi: <https://doi.org/10.1007/s11121-022-01406-z> (Springer Link)

Long, M., Oswald, R., Stretesky, P. & Soppitt, S. (2018). Do Flood Mitigation and Natural Habitat Protection Employment Reduce Youth Offending? *European journal on criminal policy and research*, 25 (2), 135-151. doi: <https://doi.org/10.1007/s10610-017-9365-y> (SpringerLink-tietokanta)

Schaeffer, C., Dimeff, L., Koerner, K., Chung, J., Kelley-Brimer, A., Kako, N., Ilac, M., Tuerk, E., Carroll, D. & Beadnell, B. (2022). A Smartphone App for Parental Management of Adolescent Conduct Problems: Randomized Clinical Trial of iKinnect. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 51 (5), 1-15.
doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1080/15374416.2022.2070851>

Seroczynski, A., Evans, W., Jobst, A., Horvath, L. & Carozza, G. (2016). Reading for Life and Adolescent Re-Arrest: Evaluating a Unique Juvenile Diversion Program. *Journal of Policy Analysis and Management*, 35 (3), 662-682, doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1111/1745-9133.12395> (Wiley Online Library)

Taussig, H., Dmitrieva, J., Garrido, E., Cooley, J. & Crites, E. (2021). Fostering Healthy Futures Preventive Intervention for Children in Foster Care: Long-term Delinquency Outcomes from a Randomized Controlled Trial. *Prevention Science*, (2021) 22 , 1120-1133.
doi: <https://doi.org/10.1007/s11121-021-01235-6> (Springer Link)

Thornberry, T., Brook, K., Gottfredson, D., Slothower, M., Devlin, D. & Fader, J. (2018). Reducing Crime Among Youth at Risk for Gang Involvement A randomized Trial. *Criminology & Public Policy*, 17 (4), 953-989. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1111/1745-9133.12395>

Thulin, E., Lee, D., Eisman, A., Reischl, T., Hutchison, P., Franzen, S. & Zimmerman, M. (2022) Longitudinal effects of Youth Empowerment Solutions: Preventing youth aggression and increasing prosocial behavior. *American Journal of Community Psychology* 70 (1-2), 75-88. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1002/ajcp.12577> (Wiley Online Library)

Vries, S., Hoeve, M. & Stams, G. (2018). The Long-Term Effects of the Youth Crime Prevention Program "New Perspectives" on Delinquency and Recidivism. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62 (12), 3639-3661. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1177/0306624X17751161> (Sage journals)

Williams, D., Collingwood, L., Coles, J. & Schmeer, S. (2015). Evaluating a rugby sport intervention programme for young offenders. *Journal of Criminal Psychology*, 5 (1), 51-64. doi: DOI 10.1108/JCP-05-2014-0008 (ProQuest)

Kirjallisuus

Anttila, P. (2007). Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi Oy.

Baidawi, S., Sheehan, R. & Flynn, C. (2020) Criminal exploitation of child protection-involved youth. *Children and Youth Services Review* Vol. 118 (2020), p. 105396.

Dahlstedt, M. & Lozic, V. (2017). Managing urban unrest: problematising juvenile delinquency in multi-ethnic Sweden. *Critical and Radical Social Work*, 5 (2), 207-222.
doi: 10.1332/204986017X14933953111175

Danielsson, P. (2022): *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Strateginen analyysi. Keskusrikospoliisi. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>. Viitattu 2.2.2022.

Dierkhising, C., Ko, S., Woods-Jaeger, B., Briggs, E., Lee, R. & Pynoos, R. (2013). Trauma histories among justice-involved youth: Findings from the National Child Traumatic Stress Network. *European Journal of Psychotraumatology*, 4(1).

Flinkman, M. & Salanterä, S. (2007). Integroitu katsaus – eri metodeilla tehdyn tutkimuksen yhdistäminen katsauksessa. Teoksessa: Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (2007). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Turun yliopisto.

Harrikari, T. (2008). Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 87. Helsinki: Hakapaino Oy.

Haverinen, R. (2012). Vaikuttavuus ja näyttö tavoitteena sekä sosiaalityön asiakastyön tutkimuksen kohteena. Teoksessa: Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/21. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto. Viitattu 31.07.2022: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/326622/Katsauksia_47_Kaakinen_Näsi_2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021). Nuorisorikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995-2020. *Kriminologia*, 1 (1). Doi: <https://doi.org/10.54332/krim.109017>

Kaakinen, M., Vauhkonen, T., Tanskanen, M. & Hoikkala, T. (2022). Ankkuritoiminnan vaikuttavuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:40. Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164154/VNTEAS_2022_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu: 1.9.2022.

Kallinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. (2015). Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. Jyväskylä: United Press Global.

Karjalainen, P. (2012). Realistinen arviointi kuntouttavan sosiaalityön vaikuttavuudesta. Teoksessa: Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kemppainen, T. & Ojaniemi, P. (2012). Tieto ja vaikuttavuuden arviointi käytännön sosiaalityössä. Teoksessa: Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kork, A-A. (2016). Portinvartija vai sisäänheittäjä? Terveystieteiden tutkimuksen ja asiakasresponsiivisuuden dilemma. Realistinen synteesi terveystieteistä Englannissa, Yhdysvalloissa ja Suomessa. *Hallinnon tutkimus* 2/2016. Viitattu 09.11.2022: <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/98463/56270>

- Korteniemi, P., Kotiranta, T. & Kivipelto, M. (2012). Kokemuksia sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamisesta. Kriittisiä kohtia ja kehittämistarpeita. Teoksessa: Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Knospe, Y. & Koenig, K. (2021). Young Offenders on the Camino de Santiago – Theoretical Background of the Learning Walks. *Religions*, 13 (1), doi: <https://doi.org/10.3390/rel13010005>
- Lowe, C, Ellonen, N., Miller, B. & Peltonen, K. (2022). *Best Served Cold: Vengeful Attitudes and Violence among Finnish Adolescents*. *Deviant Behavior*, 43 (2), 163-178. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1080/01639625.2020.1789379>
- Lundkvist, E., Wagnsson, S., Davis, L. & Ivarsson, A. (2020). Integration of immigrant youth in Sweden: does sport participation really have an impact? *International journal of adolescence and youth*. 25 (1), 891-906. doi: <https://doi.org/10.1080/02673843.2020.1775099>
- McCrea, K., Richards, M., Quimby, D., Scott, D., Davis, L., Hart, S., Thomas, A. & Hopson, S. (2019) Understanding violence and developing resilience with African American youth in high-poverty, high-crime communities. *Children and Youth Services Review*. 99 (2019), 296-307.
- McGill, K. & Stefurak, T. (2021). "Man up": Sex-differentiated Pathways of Juvenile Delinquency through Trauma, Borderline Traits & Offense Patterns. *Juvenile & family court journal*, 72 (3), 37-65. doi: <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1111/jfcj.12207>
- Milburn, N., Iribarren, F., Rice, E., Lightfoot, M., Solorio, R., Rotheram-Borus, M., Desmond, K., Lee, A., Alexander, K., Maresca, K., Eastmen, K., Arnold, E. & Duan, N. (2011). A Family Intervention to Reduce Sexual Risk Behavior, Substance Use, and Delinquency Among Newly Homeless Youth. *Journal of Adolescent Health*, (50) 2012, 358-364. doi: 10.1016/j.jadohealth.2011.08.009
- Muurinen, T. (2021). Alaikäiset ja nuoret vangit. Alaikäisten ja nuorten vankien vankilaan/vankiosastolle sijoittaminen sekä toimintojen ja turvallisuuden varmistaminen. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 5/2021. Viitattu 15.10.2022: https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20210830085518/7SwOchBUn/Alaikaiset_ja_nuoret_vangit_selvitys_2021.pdf
- Mäntysaari, M. (2006). Tarkentuva tieto sosiaalityössä. Teoksessa: Kuusela, P. & Niiranen, V. (2006). Realismin haaste sosiaalityöissä. Kuopio: UNIPress.
- Näsi, M. (2016). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Katsauksia 8/2016. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.
- Pawson, R. & Tilley, N. (1997). *Realistic evaluation*. London: Sage.
- Pekkarinen, E. & Tapola-Haapala, M. (2009). Kriittinen realismi sosiaalityössä – tiedontuotannosta emansipaatioon. Teoksessa: Mäntysaari, M., Pohjola, A. & Pösö, T. (2009) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

- Pickens, I. (2016). Laying the Groundwork: Conceptualizing a Trauma-Informed System of Care in Juvenile Detention. *Journal of Infant, Child & Adolescent Psychotherapy*, 15 (3), 220-230.
- Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Reil, J., Lambie, I. & Allen, R. (2022). 'Offending doesn't happen in a vacuum': The backgrounds and experiences of children under the age of 14 years who offend. *Journal of Criminology*, 55 (2), doi: <https://doi.org/10.1177/26338076221087459>
- Rioux, M-A., Laurier, C., Terradas, M., Carrier, M. & Labonté, M. (2020). Rehabilitation intervention in an ice hockey context: What changes under the helmet. *Children and Youth Services Review*, 118 (2020), 105-351. doi: doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105351
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. (2020). Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro.
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. (2022). Heikkinen, A (toim.). Arki, arvot ja etiikka. Viitattu 03.08.2022: <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietiikka/>
- Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (2016). Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku: Turun yliopisto.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomikoski-Koukkula, S. (2012). Hyvä, paha puuttuminen. Poliisin ja sosiaalityöntekijöiden interventioiden vaikutukset tyttöjen elämään. Teoksessa: Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (2012). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) (2012). Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spoo, S. & Jäppinen, S. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 15.11.2022: <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Töttö, P. (2006). Kriittinen realismi ja sosiaalitieteiden menetelmät. Teoksessa: Kuusela, P. & Niiranen, V. (2006). Realismin haaste sosiaalitieteissä. Kuopio: UNIpress.
- Vardanian, M., Scavenius, C., Granski, M. & Chacko, A. (2020). An International examination of the effectiveness of functional family therapy (FFT) in a danish community sample. *Journal of Marital and Family Therapy*, 46 (2), 289-303. doi: <https://doi.org/10.1111/jmft.12405>

Medialähteet

- Heikinheimo, S. (14.11.2022). Poliisin blogi: Katujengi-ilmiön pysäyttäminen ei ole yksin poliisin käsissä. (blogiteksti poliisin verkkosivuilla).

<https://poliisi.fi/-/poliisin-blogi-katujengi-ilmion-pysayttaminen-ei-ole-yksin-poliisi-kassissa>

Kantola, A. *Poliisi huolissaan: Alaikäisten ryöstöt rajussa kasvussa Helsingissä*. Helsingin Sanomat 14.10.2022. Uutinen.

Kantola, A. *Lapset pyörittävät järjestäytyntä huumekauppaa Espoossa: ”Taskut täynnä rahaa.”* Helsingin Sanomat 5.10.2022. Uutinen.

Kantola, A. *Nuorison alistusväkivalta leviää yhä nuorempiin pääkaupunkiseudulla*. Helsingin Sanomat 5.10.2022. Uutinen.

Poliisi 2022: Alaikäisten ja ensikertalaisten huumerikokset lisääntyneet. Uutinen Poliisin verkkosivuilla 15.11.2022.

<https://poliisi.fi/-/alaikaisten-ja-ensikertalaisten-huumerikokset-lisaantyneet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL): Lastensuojelun käsikirja. (sähköinen tietoa-neisto). Viitattu 15.09.2022: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Virallislähteet

Hallintolaki 434/2003

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Lastensuojelulaki 417/2007

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Laki nuorista rikosentekijöistä 262/1940

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>